

Załącznik
do Uchwały Nr XLII/377/24
Rady Gminy Łukowica
z dnia 28 lutego 2024 r.

***Strategia Rozwoju Gminy Łukowica
na lata 2023–2030***

Luty 2024

Opracowano przy współpracy
władz samorządowych, mieszkańców i innych interesariuszy Gminy Łukowica
oraz pracowników Urzędu Gminy Łukowica z firmą InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Część wprowadzająca	8
1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju.....	8
1.2. Metodologia prac nad Strategią	9
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	11
2.1. Analiza SWOT	21
2.2. Wnioski.....	24
2.3. Drzewo problemów	28
2.4. Drzewo celów	29
3. Część programowa.....	31
3.1. Wizja, misja, cele.....	31
3.2. Plan operacyjny rozwoju	33
3.2.1. Projekty strategiczne	41
3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania	50
3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu.....	59
4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju... 72	
4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	73
4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań	86
4.2.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne	86
4.2.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano.....	90
5. System realizacji Strategii Rozwoju	94
5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju	94
5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia	98
5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju	108
5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	110
6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.....	111
6.1 Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa	111

6.2	Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny strategii – partycypacja społeczna	113
6.3	Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii.....	116
	Spis schematów	118
	Spis tabel	118
	Spis map	118
	Spis załączników	119

Wstęp

Zarządzanie gminą wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej społeczności. Aby efektywnie zarządzać gminą, potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jej dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku gminy, z jej otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju gminy (SRG) w rozumieniu *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.). W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii (krajowej, wojewódzkiej, gminnej i ewentualnie ponadlokalnej, sporządzanej dla grupy sąsiadujących lub powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin). Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym. Dzięki tym zmianom strategia rozwoju gminy, po raz pierwszy w polskim ustawodawstwie, zyskała podstawę prawną (ustawa o samorządzie gminnym), która określa też konkretny zakres i procedurę sporządzania strategii.

Niniejsza Strategia spełnia również funkcję strategii terytorialnej zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060¹. Strategia terytorialna może być podstawą realizacji IIT (Inne Narzędzie Terytorialne) i powinna zawierać takie elementy jak:

- obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia (w tym przypadku obszar Gminy Łukowica);
- analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych – na potrzeby niniejszej Strategii opracowano *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica*, której syntezę zawarto w niniejszym dokumencie. Na podstawie Diagnozy określono największe problemy i potrzeby rozwojowe, a także potencjały, które należy wykorzystać (wnioski z Diagnozy, analiza SWOT, drzewo problemów).

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

W Strategii wskazano obszary strategicznej interwencji zarówno zewnętrzne (ponadlokalne), jak i wewnątrz gminy;

- opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru – w Strategii określono projekty strategiczne o charakterze zintegrowanym oraz działania ogólne, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów;
- opis udziału partnerów w przygotowaniu strategii i jej realizacji – w niniejszym dokumencie szeroko opisano partycypację społeczną, udział mieszkańców w tworzeniu Strategii, a także określono system realizacji Strategii, w tym sposoby udziału mieszkańców i ewentualnych partnerów w realizacji, monitorowaniu i ewaluacji Strategii.

Projekt uznaje się za zintegrowany sam w sobie, jeśli spełnia co najmniej jeden z następujących warunków²:

- projekt obejmuje różne sektory (takie jak sektor społeczny, gospodarczy i środowiskowy);
- projekt obejmuje różne terytoria administracyjne (np. gminy);
- projekt obejmuje kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe).

Każdy z projektów strategicznych niniejszej Strategii spełnia co najmniej jeden ze wskazanych wyżej warunków. Projekty te są przekrojowe, składające się z wielu elementów i rozwiązujące problemy kompleksowo, w różnych sferach, dodatkowo często realizowane będą nie tylko przez samorząd gminy, ale też inne podmioty oraz kierowane będą do różnych interesariuszy.

Niniejsza Strategia obejmuje obszar całej Gminy Łukowica, zlokalizowanej w województwie małopolskim. W oparciu o badania jakościowe, narzędzia partycypacyjne i *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica*, przeprowadzono analizę potrzeb rozwojowych i potencjału gminy, która stanowiła podstawę wypracowanych w Strategii założeń. Dokument opracowano przy zintegrowanym podejściu, które ma służyć zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału Gminy Łukowica. Oprócz celów, kierunków działań i działań, wskazano najważniejsze do realizacji operacje – projekty o charakterze zintegrowanym. Projekty strategiczne wskazane w niniejszym opracowaniu dotyczą wielu sfer i integrują różnych interesariuszy – mają więc charakter zintegrowany. W całym procesie tworzenia Strategii, już od etapu diagnostycznego, niezmiernie ważny był udział potencjalnych partnerów, w tym szczególnie mieszkańców gminy – cały proces włączania partnerów społeczno-gospodarczych i innych opisano w rozdziale 6. *Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.*

Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 stanowi, od chwili jej przyjęcia, podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, kierujący wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Określa ona główne obszary, cele

² Dokument Roboczy Służb Komisji, *Wyniki, monitorowanie i ewaluacja Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w latach 2021–2027*, Bruksela, 8.07.2021 r. SWD(2021) 198 final.

i kierunki polityki rozwoju gminy oraz stanowi punkt wyjścia do przygotowania pozostałych lokalnych dokumentów strategicznych i planistycznych.

1. Część wprowadzająca

1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 (Strategia) stanowi odpowiedź samorządu gminnego na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą, wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju gminy. Jej celem jest kierunkowanie polityki rozwoju gminy.

W Strategii zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne, przewidziane do realizacji we wskazanym okresie jej obowiązywania, wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów. W ramach kierunków działań przedstawiono konkretne działania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji na obszarze gminy we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania. Proces tworzenia Strategii umożliwił partycypację mieszkańców i innych interesariuszy w „grze o rozwój”, już od etapu analiz i diagnozy stanu sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy).

Do tej pory strategię gminy były opracowywane zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami oraz przy zachowaniu spójności z wytycznymi dokumentów nadrzędnych. Obecna Strategia stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawną strategię rozwoju, stanowiącą element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

1.2. Metodologia prac nad Strategią

Opracowanie *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusje obejmowały analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz możliwości jej dalszego rozwoju. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: „dokąd zmierzamy?”, „co chcemy osiągnąć?” oraz „w jaki sposób chcemy to osiągnąć?”. Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom gminy.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii rozpoczął w II kwartale 2023 r. Duże znaczenie i wpływ na ostateczny kształt dokumentu miały działania partycypacyjne i udział interesariuszy w pracach nad dokumentem (opisane szerzej w podrozdziale 6.2. *Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny strategii – partycypacja społeczna*).

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- analiza danych zastanych (w tym analiza trendów / tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych);
- badania ankietowe wśród mieszkańców;
- analizy strategiczne;
- spotkania warsztatowe przedstawicieli Urzędu Gminy w Łukowicy;
- spotkania informacyjne, warsztatowe i konsultacyjne z przedstawicielami samorządu lokalnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami.

Podstawą założeń Strategii jest *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica* (Diagnoza), w której przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą i przestrzenną gminy. Strategia powstała w oparciu o Diagnozę, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz warsztatów organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych, opracowano Projekt 1.0 *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*, który został poddany konsultacjom społecznym.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania Strategii (a wcześniej również Diagnozy), należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane i informacje pozyskane z samorządu gminy i jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnostyce i Strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badań ankietowych;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;

- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gminy i ponadlokalne, a także publikowane raporty i opracowania eksperckie.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii ma charakter partycypacyjny.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z art. 10a ust. 1 Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 z późn. zm.): „podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju (...) przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych”. W związku z powyższym na cele niniejszej Strategii opracowany został dokument pn. *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica*. W Strategii zawarto jedynie syntezę – wnioski z Diagnozy, zgodnie z art. 10e ust. 3 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.). Poniżej zaprezentowano wyciąg wybranych, najważniejszych informacji z Diagnozy.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla Gminy Łukowica oraz porównanie ich do danych dla gmin sąsiednich, województwa, kraju, a także porównanie niektórych ze wskaźników do wartości dla gmin podobnych w Polsce, dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica* nie były dostępne wszystkie dane za 2022 r., dlatego też w dokumencie tym odniesiono się do danych z 2021 r.

Gmina Łukowica położona jest w województwie małopolskim, powiecie limanowskim i jest gminą wiejską. Powierzchnia gminy wynosi 70 km², w 2021 roku zamieszkiwało ją 10 154 osoby. W skład gminy wchodzi 10 sołectw, a siedzibą jej organów jest miejscowość Łukowica. Gmina Łukowica graniczy: od północy z Gminą Limanowa (powiat limanowski), od zachodu z Gminą Kamienica (powiat limanowski), od południa z Gminą Łącko (powiat nowosądecki), natomiast od wschodu z Gminą Podegrodzie (powiat nowosądecki).

Położenie Gminy Łukowica jest stosunkowo dobre pod względem dostępu do ośrodków miejskich. Do najbliższych miast – Nowego Sącza oraz Limanowej – czas dojazdu wynosi około 30 min. Czas dojazdu do miasta wojewódzkiego Krakowa zajmuje mieszkańcom ok. 1 h 30 min., tyle samo czasu zajmuje podróż z Łukowicy do Zakopanego, zaś do Tarnowa ok. 1 h 20 min. Takie położenie gminy umożliwia dojazd w krótkim czasie do większych ośrodków miejskich (dostępność usług, rynku pracy, rynku zbytu).

OBSZAR SPOŁECZNY

Demografia:

- Na przestrzeni lat 2017–2021 ogólna liczba ludności wzrosła o 159 osób, co stanowi wzrost w stosunku do 2017 roku o 1,6% liczby ludności ogółem. Podobny trend można zaobserwować w województwie małopolskim (wzrost o 1,1%), podczas gdy dla Polski odnotowano spadek liczby ludności o 1,4%.
- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności ogółem w Gminie Łukowica na przestrzeni analizowanych lat wahał się, jednak w roku 2021 zanotowano wzrost o 1,4 pp. w stosunku do roku 2017. Należy zwrócić uwagę, iż wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym jest tendencją wojewódzką oraz ogólnokrajową, a wartość dla gminy (15,9%) była znacznie niższa niż średnia w województwie małopolskim (20,7%) oraz w Polsce (22,5%). Udział ludności w wieku produkcyjnym od 2017 roku spadał i w 2021 roku osiągnął wartość 58,4% – niższą o 1,7 pp. od wartości w roku 2017; wartość ta dla gminy była niższa od średniej wojewódzkiej (60,0%) i krajowej (59,1%), jednak wynikało to z faktu, iż korzystniejsze niż w porównywanych jednostkach są wartości udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Udział ludności Gminy Łukowica w wieku przedprodukcyjnym w 2021 roku był dużo wyższy niż średnia dla Polski (18,4%) oraz województwa małopolskiego (19,3%) i wynosił 25,7%. Dodatkowo wskaźniki obciążenia demograficznego dla gminy są również korzystniejsze niż w województwie i kraju.
- W Gminie Łukowica przyrost naturalny jest na dodatnim poziomie i w 2021 r. wyniósł 5,3, co było wynikiem znacznie lepszym od średniej wojewódzkiej (-2,2) i krajowej (-5,0), a także od wszystkich gmin sąsiednich. Jednak w stosunku do lat 2017–2018, kiedy wynosił 7,9 – nastąpił spadek.
- *Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1 000 ludności* dla Gminy Łukowica wynosiło w 2021 r.: 2,4, co stanowiło wzrost wartości w stosunku do roku 2017, kiedy było na poziomie ujemnym i wynosiło: -1,9.
- Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Pierwszy ze wskaźników w 2021 r. wynosił 4,6 i był wyższy od średniej dla województwa (3,1) i kraju (2,9) oraz od średnich dla dwóch z czterech sąsiednich gmin. Drugi wskaźnik w 2021 r. wyniósł w gminie 63 i również był znacznie wyższy od średniej dla województwa małopolskiego (38) i Polski (35).

Polityka społeczna:

- Według danych MRL wskaźnik *osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców* dla Gminy Łukowica przybierał w latach 2017–2021 wyższe wartości niż średnio w gminach podobnych.
- Wskaźnik *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego* w Gminie Łukowica zmalał z poziomu

442 w roku 2017 do poziomu 306 w 2021 roku. Jest to pozytywna tendencja, jednak wartości tego wskaźnika dla gmin sąsiednich, województwa i kraju były niższe od wartości dla Gminy Łukowica.

- W kontekście wskaźnika *liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* w 2021 roku Gmina Łukowica znajdowała się w niekorzystnej sytuacji w porównaniu do Polski (18) i województwa małopolskiego (20) – wskaźnik osiągnął wartość 45 i był również wyższy od wartości dla dwóch gmin sąsiednich.
- Ważnym elementem polityki społecznej gminy jest ochrona zdrowia. Na terenie Gminy Łukowica funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łukowicy. Jest to placówka prywatna, nie podlega samorządowi, posiada jednak podpisane umowy z NFZ, dlatego też ubezpieczeni mieszkańcy gminy mogą korzystać bezpłatnie z usług medycznych. Ponadto na terenie gminy funkcjonują trzy apteki oraz jeden punkt apteczny.
- Na terenie Gminy Łukowica funkcjonuje stołówka gminna, która jest odpowiedzialna za zapewnienie posiłków dla sześciu szkół podstawowych, Przedszkola Samorządowego w Łukowicy oraz Żłobka Samorządowego. Ponadto z oferty stołówki mogą korzystać mieszkańcy gminy oraz pracownicy zakładów pracy.
- Oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Łukowica wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Grupę porównawczą dla Gminy Łukowica stanowi 379 gmin wiejskich zaliczanych do gmin o intensywnej funkcji rolniczej. Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym był w całym analizowanym okresie na poziomie dodatnim, z niewielkimi corocznymi wahaniami, co świadczy o korzystnej sytuacji gminy w sferze społecznej na tle gmin z grupy porównawczej.

Edukacja i wychowanie:

- Na terenie Gminy Łukowica funkcjonuje jedna placówka, która obejmuje opieką dzieci do lat 3 – Samorządowy Żłobek w Łukowicy. Z danych GUS wynika, że w 2021 roku odsetek dzieci objętych opieką wzrósł w stosunku do roku poprzedniego i wyniósł 4,6%. Mimo tego, była to najniższa wartość w porównaniu do gmin sąsiednich, a także do średniej województwa (14,3%) oraz kraju (15,5%).
- Na terenie gminy w 2021 r. funkcjonowało 10 placówek wychowania przedszkolnego: Przedszkole Samorządowe w Łukowicy oraz oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych w Stroniu, Jastrzębiu, Świdniku, Jadamwoli, Roztoce, Łukowicy, Młyńczyskach oraz w Przyszowej (dwa oddziały).
- Wskaźnik *liczba dzieci przypadających na 1 placówkę wychowania przedszkolnego* w gminie w 2021 r. wynosił 91 i w porównaniu do średniej dla województwa (74) oraz dla Polski (82) kształtował się niekorzystnie, co oznacza mniejsze możliwości gminy

do zagwarantowania opieki wszystkim dzieciom. *Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat w gminie w 2021 r. wynosiła 705 i była niższa od średniej wojewódzkiej (886) i krajowej (883).*

- Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Łukowica w 2021 r. wynosił 93 i był niższy niż w województwie małopolskim (95) oraz Polsce (95).
- Na terenie gminy zlokalizowanych jest dziewięć szkół podstawowych.
- Według danych OKE w Krakowie, średni wynik z egzaminu ósmoklasisty w gminie 2023 r. z języka polskiego wyniósł 64,0% (w 2022 r. – 60,0%) i był niższy od średniej dla powiatu limanowskiego (w 2023 r. – 65,0%, w 2022 – 60,0%) i dla województwa (w 2023 r. – 69,5%, w 2022 r. – 63,6%). Wyniki z matematyki dla gminy w 2023 r. były na poziomie 56,0% (w 2022 r. – 58,0%) i były gorsze od średniej dla powiatu (57,0%) oraz dla województwa (57,9%). Również wyniki egzaminu z języka angielskiego były w Gminie Łukowica w 2023 r. (55,0%) gorsze od średniej powiatowej (59,0%) i wojewódzkiej (68,9%).

Kapitał społeczny:

- Wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* na terenie Gminy Łukowica w 2021 roku wyniósł 21 i był niższy w stosunku do większości gmin sąsiednich oraz w porównaniu do średniej dla województwa małopolskiego (41) i Polski (41). Na niską aktywność społeczną i brak tożsamości lokalnej zwracali również uwagę sami mieszkańcy podczas spotkań warsztatowych.
- Na terenie gminy działa pięć Kół Gospodyń Wiejskich.
- W Gminie Łukowica funkcjonuje przyjęty *Roczny program współpracy Gminy Łukowica z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023.*
- Frekwencja w II turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w Gminie Łukowica wyniosła 72,94%. Był to wynik zbliżony do wyników pozostałych gmin powiatu limanowskiego oraz wyższy niż w województwie małopolskim (70,38%) oraz Polsce (68,18%). Frekwencja w I turze wyborów samorządowych w 2018 r. wyniosła w Gminie Łukowica 62,05% i była wyższa niż w powiecie limanowskim (56,54%), w województwie małopolskim (55,26%) i Polsce (54,90%).

Wnioski:

Liczba ludności w Gminie Łukowica wzrasta. Również według *Prognozy ludności gmin na lata 2017–2030* opracowanej przez GUS, tendencja ta będzie się utrzymywać i liczba ludności w gminie w 2030 r. wzrośnie do poziomu 10 598 osób. Będzie to wzrost w stosunku do faktycznej liczby ludności z 2021 r. o 444 osoby. Jak wynika z danych GUS w gminie społeczeństwo starzeje się, jednak w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego, a także kraju gmina osiąga dużo lepsze wskaźniki obciążenia demograficznego przez co możemy stwierdzić, że społeczeństwo na terenie gminy „starzeje” się wolniej. W związku z tym możemy mówić o korzystnej sytuacji gminy pod tym względem. Pomimo tego, iż zgodnie z ww. prognozą liczba osób w każdej z ekonomicznych grup wieku będzie do 2030 r. wzrastać, to wskaźnik *udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem* do 2030 r. dla wieku przedprodukcyjnego oraz produkcyjnego będzie malał, natomiast

dla wieku poprodukcyjnego będzie rósł. W związku z powyższym społeczeństwo gminy będzie się stopniowo „starzeć”. Wyzwaniem dla gminy będzie zapewnienie odpowiednich warunków dla zwiększającej się liczby mieszkańców, takich jak dostęp do wysokiej jakości opieki żłobkowej, przedszkolnej oraz do edukacji na wysokim poziomie, zwiększenie dostępności usług medycznych dostosowanych do każdej grupy wiekowej, a także związanych z bogatą ofertą spędzania czasu wolnego oraz umożliwiających aktywny udział w życiu społecznym osobom zagrożonym wykluczeniem.

Wyzwaniem jest tworzenie warunków do powstania nowych, atrakcyjnych miejsc pracy oraz kreowanie obszaru jako atrakcyjnego do zamieszkania, w tym przestrzeni publicznych i możliwości korzystania z wysokiej jakości Internetu. Na terenie Gminy Łukowica widnieją tzw. „białe plamy”, czyli miejsca, gdzie jest brak dostępu do Internetu szerokopasmowego o prędkościach powyżej 30 Mb/s, a w obecnych czasach ważnym aspektem jest tworzenie możliwości załatwiania zdalnie spraw administracyjnych (szeroka gama wysokiej jakości e-usług wraz ze szkoleniem/edukowaniem mieszkańców w tym zakresie), a także tworzenie warunków do pracy i nauki zdalnej.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru społecznego Gminy Łukowica na najbliższe lata to:

- Rozwój infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej.
- Rozwój infrastruktury edukacyjnej.
- Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Tworzenie atrakcyjnej oferty zagospodarowania czasu wolnego.
- Dopasowanie usług publicznych do zmieniającej się struktury i potrzeb społeczności lokalnej.
- Zwiększenie jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej.
- Tworzenie warunków zapewniających dobrą jakość życia społeczności lokalnej.
- Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej w zakresie integracji społecznej i dialogu międzypokoleniowego.
- Stworzenie oferty kompleksowych usług dla osób starszych, w tym niesamodzielnych, ukierunkowanych na wydłużenie czasu aktywności społecznej.
- Wspieranie i promocja inicjatyw.
- Rozwój wysokiej jakości szerokopasmowego Internetu, cyfryzacja usług publicznych, edukacja cyfrowa.

OBSZAR GOSPODARCZY

Gospodarka i rynek pracy:

- Na obszarze Gminy Łukowica w 2021 r. zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON było łącznie 758 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wartość wskaźnika była najniższa wśród gmin sąsiednich oraz niższa od średniej dla województwa (1 298) i Polski (1 276).
- Wskaźnik *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w latach 2017–2021 wykazywał trend rosnący. Mimo tej tendencji Gmina Łukowica osiągała najniższy poziom wskaźnika w analizowanym okresie w odniesieniu do wszystkich porównywanych jednostek.
- Wskaźnik *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* w roku 2021 dla Gminy Łukowica osiągnął najniższy poziom (75) spośród porównywanych gmin, a także w porównaniu do średniej dla województwa (105) i Polski (97).
- Wskaźnik *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów będących w rejestrze REGON na przestrzeni lat 2017–2020* ulegał systematycznemu zmniejszeniu, zaś w roku 2021 odnotowano niewielki wzrost wskaźnika (4,0) w stosunku do roku poprzedniego, jednak wciąż był dużo niższy od wartości z 2017 r. (9,4), co jest zjawiskiem pozytywnym. Należy zwrócić uwagę, że w 2021 roku osiągnął najniższą wartość w porównaniu do gmin sąsiednich, ale wyższą od średniej dla województwa (3,7%) i kraju (3,9%). Oznacza to, że pomimo niskiej przedsiębiorczości mieszkańców, te podmioty, które już funkcjonują na lokalnym rynku, są w dobrej kondycji.
- Udział gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem w Gminie Łukowica stanowi 67%. Ponadto w gminie występują utrudnione warunki gospodarowania – gmina została zakwalifikowana jako ONW górskie oraz specyficzne (podgórskie)³. Na terenie gminy występują gleby III (1% powierzchni) oraz IV, V i VI (99% powierzchni) klasy bonitacyjnej.
- O poziomie rozwoju gospodarczego gminy świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z nich jest *udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym*, który na obszarze Gminy Łukowica wynosił w 2021 roku 4,9% i był wyższy niż w województwie małopolskim (3,4%) oraz w Polsce (4,0%).
- Lokalny rynek pracy nie jest wystarczająco atrakcyjny. Wielu mieszkańców znajduje zatrudnienie w większych miastach oraz za granicą. Część mieszkańców posiada gospodarstwa rolne, ale nie zajmuje się faktycznie rolnictwem, a jednocześnie nie widnieje w rejestrze osób bezrobotnych.
- W kontekście innowacyjności i warunków do jej rozwoju oraz warunków do rozwoju rynku pracy, warto przeanalizować kwestię cyfryzacji, w tym dostępu do wysokiej

³ Strona Internetowa Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, onw.iung.pulawy.pl/mapa

jakości Internetu. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej, aktualna⁴ penetracja lokalowa 100 Mb/s⁵ dla Gminy Łukowica wynosi 20% – jest to niski wynik (najniższy w całym powiecie limanowskim).

- Wskaźnik rozwoju w MRL w wymiarze gospodarczym dla Gminy Łukowica jest ujemny, co obrazuje niekorzystną sytuację pod względem rozwoju gospodarczego w gminie. Najgorsza sytuacja występowała w 2020 r., kiedy wartość wskaźnika osiągnęła poziom: -0,05. W 2021 r. wskaźnik ten nieznacznie wzrósł, ale nadal utrzymywał się na ujemnym poziomie.

Finanse samorządowe:

- Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w roku 2021 wynosiły 7 539 zł, co było wartością wyższą niż średnia krajowa (7 226 zł) oraz wojewódzka (7 184 zł), ponadto tylko jedna z gmin sąsiednich miała te dochody na wyższym poziomie.
- Gmina Łukowica posiada niskie dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca – w 2021 roku wynosiły 1 166 zł i były niższe w porównaniu do gmin sąsiednich, a także od średniej województwa (3 265 zł) oraz kraju (3 479 zł).
- Wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie z roku na rok ulegały zwiększaniu, a w 2021 roku osiągnęły poziom 551 zł, co jednak stanowiło wartość najniższą z porównaniu do gmin sąsiednich oraz o wiele niższą od średniej dla województwa (1 366 zł) i kraju (1 399 zł).

Wnioski i rekomendacje:

Przedsiębiorczość mieszkańców nie jest zadowalająca, co spowodowane jest m.in. możliwością pracy w większych miejscowościach, wyjazdami do pracy za granicę oraz migracją młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich. Stopniowy wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON świadczy o potencjale gospodarczym na tym obszarze, jednakże wartości te są ciągle niższe w porównaniu do województwa i kraju. Dlatego należy podejmować działania w celu wspierania społeczności w rozwoju i w budowaniu postaw przedsiębiorczych nie tylko u dorosłych, ale również wśród dzieci i młodzieży.

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego na etapie diagnostycznym wskazują, że warunki do rozwoju działalności gospodarczej nie są dobrze oceniane przez mieszkańców, ankietowani ocenili je na poziomie bardzo złym (15%) i złym (27%). Równie słabo respondenci ocenili dostęp do miejsc pracy – łącznie 51% ankietowanych oceniło go źle lub bardzo źle. Ponadto mieszkańcy wśród priorytetów rozwojowych wskazywali m.in. na wspieranie przedsiębiorczości na obszarze gminy (55% odpowiedzi).

⁴ Inf. z dnia 04.09.2023 r.

⁵ Penetracja lokalowa to stosunek liczby wszystkich lokali mieszkalnych w budynkach w zasięgu sieci min. 100 Mb/s (budynek, w którym operatorzy deklarują możliwość świadczenia danych usług) do ogólnej liczby lokali mieszkalnych na analizowanym obszarze. Należy wyjaśnić, że na potrzeby monitorowania postępów realizacji celów Europejskiej Agendy Cyfrowej gospodarstwo domowe utożsamiane jest z lokalem mieszkalnym.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru gospodarczego Gminy Łukowica na najbliższe lata to:

- Edukacja przedsiębiorczości na poziomie szkół podstawowych.
- Wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców.
- Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- Rozwój cyfryzacji, w tym dostępu do szybkiego Internetu umożliwiającego zdalną pracę i naukę.
- Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców.
- Budowanie partnerskiej współpracy trójsektorowej: samorząd, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe.

OBSZAR PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWY

Środowisko naturalne i infrastruktura:

- Na obszarze Gminy Łukowica zlokalizowany jest Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Natura 2000 Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego, Obszar Natura 2000 Środkowy Dunajec z dopływami⁶. Formy ochrony przyrody w Gminie Łukowica stanowią 96,6% jej powierzchni. Przez teren Gminy Łukowica nie przebiegają żadne korytarze ekologiczne.
- Przez gminę przepływają trzy rzeki: Jastrząbka i Słomka – lewobrzeżne dopływy Dunajca oraz Łukowica – prawobrzeżny dopływ rzeki Słomka.
- W porównaniu do województwa małopolskiego (28,9%) i Polski (30,3%), obszar Gminy Łukowica jest w mniejszym stopniu zalesiony (25,3%), z czego większość (21,6%) stanowią grunty prywatne.
- Ponad 70% gleb w gminie stanowią gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne, ponadto na terenie gminy występują gleby bielcowe i pseudobielcowe oraz mady.
- W Gminie Łukowica w 2021 r. stwierdzono przekroczenia średniej rocznej wartości poziomu docelowego wskaźnika BaP(PM10)⁷.
- Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem w 2021 r. w Gminie Łukowica (319,6 zł) były na niższym poziomie niż średnia dla Polski (616,8 zł) i województwa (726,8 zł) oraz niższe niż w trzech z czterech sąsiednich gmin.
- Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców. Pomimo stale rosnących wartości wskaźnika udział korzystających z instalacji wodociągowej w Gminie Łukowica w 2021 roku wynosił 14,7%, z kanalizacji 31,5%, zaś z instalacji gazowej 3,3% – były to dużo niższe wartości niż średnie dla województwa (odpowiednio 82,1%, 65,1%, 65,4%) oraz dla kraju (92,4%, 71,9%, 54,8%).
- Tam, gdzie nie istnieje sieć kanalizacyjna, funkcjonują bezodpływowe szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Te drugie są tańsze w eksploatacji i przede

⁶ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

⁷ Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim, raport wojewódzki za rok 2021.

wszystkim zdecydowanie bardziej przyjazne środowisku. Na terenie gminy występuje 1 313 zbiorników bezodpływowych oraz 22 przydomowe oczyszczalnie.

- Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Łukowica stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, występujące wzdłuż rzek przepływających przez gminę.
- Wskaźnik rozwoju w MRL w wymiarze środowiskowym jest dodatni, co obrazuje korzystną sytuację gminy.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne:

- Cała powierzchnia gminy pokryta jest Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego.
- Gmina Łukowica posiada *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* przyjęte Uchwałą nr XXXII/280/22 Rady Gminy Łukowica z dnia 15 grudnia 2022 r.

Sport, rekreacja, turystyka oraz kultura:

- Gmina Łukowica nie posiada dobrze rozwiniętej infrastruktury służącej obsłudze ruchu turystycznego, chociaż w ostatnich 5 latach należy odnotować znaczny postęp w tym zakresie: otwarto tężnię solankową w Parku Podworskim w Łukowicy, zbudowano i udostępniano turystom kilka wiat widokowych, dofinansowano budowę wieży widokowej na graniczącej z gminą Łącko Górze Modyń, wybudowano i otwarto wieżę widokową na położonym w centrum gminy Szczybie Skielek oraz poprawiono infrastrukturę drogową na trasach prowadzących do tych atrakcji (drogi, parkingi, przystań rowerowa).
- Przez gminę przebiega Szlak Architektury Drewnianej oraz Szlak Papieski, a także pieszy szlak turystyczny (zielony) – Główny Szlak Beskidu Wyspowego oraz trasa rowerowa (zielona).
- Na terenie Gminy Łukowica znajduje się dziesięć obiektów zaliczonych do zabytków nieruchomych (m.in. dwa kościoły, park dworski, cmentarz), wpisane do *Rejestru zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa*.
- W Gminie Łukowica funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki, w którego strukturze znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna. Obydwie instytucje zlokalizowane są w miejscowości Łukowica, dodatkowo w miejscowości Przyszowa działa filia Gminnej Biblioteki Publicznej. Ponadto w miejscowościach na terenie gminy zlokalizowane są świetlice wiejskie oferujące zajęcia dla mieszkańców.
- Mieszkańcy gminy mają dostęp do rozwiniętej infrastruktury sportowej, na którą składają się m.in.: sale gimnastyczne, boiska typu orlik, siłownie zewnętrzne, sezonowe lodowisko oraz place zabaw.
- Na terenie Gminy Łukowica funkcjonują dwa kluby piłkarskie: URAN Łukowica oraz KROKUS Przyszowa. Kluby skupiają zarówno dorosłych jak i młodzież w drużynach seniorskich i młodzieżowych. Oprócz klubów piłkarskich na terenie gminy prężnie działają: Karate Kyokushin Inpakuto oraz sekcja szachowa.

Wnioski i rekomendacje:

Ład przestrzenny w gminie powinien odpowiadać określonym zasadom, tak aby ukształtowana przestrzeń tworzyła harmonijną całość uwzględniając wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Wyżej wymienione zasady określają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego tworzone dla poszczególnych obszarów w zależności od potrzeb społecznych czy ekonomicznych. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią, w tym elementami i zasobami przyrody w gminie, zapewnia ochronę interesów publicznych oraz ochronę środowiska naturalnego. Gmina Łukowica jest w całości pokryta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru przestrzenno-środowiskowego Gminy Łukowica na najbliższe lata to:

- Planowanie nowych obszarów mieszkalnych i gospodarczych z uwzględnieniem zasad rozwoju zrównoważonego i ochroną ładu przestrzennego.
- Poprawa bezpieczeństwa i funkcjonalności dróg.
- Poprawa atrakcyjności osiedleńczej.
- Promowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców oraz ekologicznego transportu.
- Zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Bieżący monitoring oraz poprawa jakości powietrza.
- Budowa i rozbudowa systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, budowanie dostępności obszaru.
- Opracowanie Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego.
- Ochrona środowiska naturalnego, w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu.
- Wzrost estetyzacji otoczenia, w tym kształtowanie spójnej architektonicznie i gabarytowo zabudowy, przy uwzględnieniu potrzeby zachowania walorów krajobrazowych i kulturowych.

2.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych, wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia), należące do otoczenia bliższego i dalszego, są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

SWOT jest metodą syntezy ustaleń diagnostycznych. Niewielkie różnice w analizie SWOT wskazanej w Diagnostyce i analizie SWOT w tabeli 2 wynikają z ewaluacji – upływu czasu, spotkań i rozmów jakie miały miejsce między przygotowaniem Diagnostyki a ostatecznej wersji Strategii. Analizy te nie są ze sobą sprzeczne – są spójne, jednak ta wskazana w Strategii określa najważniejsze elementy najbardziej wyróżniające gminę wśród innych gmin czy powszechnie zauważanych tendencji i problemów. Analiza SWOT została opracowana nie tylko na bazie danych statystycznych czy dostępnych opracowań, ale też dyskusji podczas spotkań z mieszkańcami i wyników badań ankietowych.

Tabela 1 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Rosnąca liczba ludności wynikająca z dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji. 2. Korzystna struktura wieku, w tym wskaźniki obciążenia demograficznego korzystniejsze niż w województwie i kraju. 3. Rozwój budownictwa mieszkalnego – wyższy wskaźnik ilości nowych budynków mieszkalnych na 1000 osób niż w województwie i kraju. 4. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym. 5. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym. 6. Zabytki architektury sakralnej oraz dworek w Świdniku będące częścią małopolskiego „Szlaku Architektury Drewnianej”. 7. Położenie na Małopolskim Szlaku Papieskim. 8. Liczne produkty lokalne, w tym m.in. Łukowicka Śliwka Suszona. 9. Bogata i zróżnicowana twórczość ludowa. 10. Tradycje kulturalno-oświatowe i czytelnictwa związane z działalnością gminnej biblioteki. 11. Położenie w sąsiedztwie dolin rzecznych: Słomki, Łukowicy, Jastrzębika. 12. Unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe wynikające z charakterystycznego górskiego krajobrazu. 13. Niezdegradowane środowisko naturalne i występowanie form ochrony przyrody. 14. Brak zainteresowania obszarem inwestorów zewnętrznych.	1. Słaba przedsiębiorczość mieszkańców – wszystkie wskaźniki gospodarcze niekorzystne w stosunku do gmin sąsiednich, średniej dla województwa i kraju. 2. Ujemny wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym. 3. Wysoki wskaźnik ilości gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców. 4. Niższy wskaźnik dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat niż w województwie i kraju. 5. Niska aktywność społeczna mieszkańców, brak lokalnych liderów i inicjatyw oddolnych. 6. Wysoki poziom bezrobocia. 7. Braki i potrzeby modernizacyjne w zakresie infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnych oraz sieci gazowej. 8. Niezadowalające dochody mieszkańców, jak również dochody własne gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca niższe niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 9. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. 10. Niski udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych – najniższy niż w gminach sąsiednich, województwie i kraju. 11. Niezadowalający dostęp do atrakcyjnych miejsc pracy. 12. Brak cyfryzacji usług w administracji. 13. Brak kompleksowego długofalowego wsparcia osób starszych. 14. Brak znaczących i uzbrojonych terenów inwestycyjnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Wzrost świadomości ekologicznej i potrzeby wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. 2. Cyfryzacja życia codziennego. 3. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. 4. Wzrost mobilności społeczeństwa. 5. Moda na zdrowy styl życia. 6. Wzrost możliwości i popularności pracy zdalnej. 7. Wzrost średniej długości życia mieszkańców. 8. Rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami.	1. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z pandemią COVID-19 i sytuacją geopolityczną. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 4. Zmiany klimatu. 5. Wykluczenie cyfrowe. 6. Zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. 7. Emigracja mieszkańców Polski.

9. Przynależność Gminy Łukowica do Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”.	8. Ryzyko wystąpienia zjawiska powodzi – położenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. 9. Malejąca opłacalność produkcji rolnej.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Łukowica, możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na gminę. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed gminą. Z przeprowadzonej analizy SWOT można wysunąć następujące wnioski:

Atutami gminy są: posiadanie korzystnych warunków do rozwoju osiedleńczego oraz położenie w rejonie atrakcyjnym turystycznie, walory przyrodnicze i czyste środowisko naturalne. Istotnym faktem, na który należy zwrócić uwagę, jest stale rosnąca liczba mieszkańców, o czym świadczy dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji.

Jednak wzrost liczby mieszkańców nie przekłada się na rozwój gminy. Wskaźniki gospodarcze charakteryzujące obszar nie są zadowalające. Problem stanowi niska aktywność gospodarcza mieszkańców, a co za tym idzie – mała liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy oraz nowo rejestrowanych, w porównaniu do średniej krajowej. Zagrożeniem jest także znaczny wzrost kosztów życia mieszkańców – niskie dochody mieszkańców to niższe dochody własne gminy, mniejszy obieg pieniądza w gospodarce lokalnej oraz zwiększona grupa osób potrzebujących wsparcia socjalnego. Wyzwaniem, przed którym stoi gmina, jest zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców. Niezbędna jest poprawa dostępu do szerokopasmowego Internetu – obecnie aspekt ten osłabia potencjał rozwojowy gminy, ponieważ generuje problemy związane z zagrożeniem wykluczenia cyfrowego i zmniejsza atrakcyjność osiedleńczą gminy. Dostęp do wysokiej jakości Internetu powinien być uzupełniony o szeroki wachlarz e-usług w administracji, w tym w obszarze ochrony zdrowia czy kultury.

2.2. Wnioski

1. Wzmocnienie funkcji osiedleńczej:

Na podstawie danych z GUS można stwierdzić, iż jednym ze wskaźników świadczących o rozwoju Gminy Łukowica jest stale rosnąca liczba mieszkańców. Dodatkowo w prognozie GUS szacuje się dalszy jej wzrost. W związku z powyższym należy podejmować działania podnoszące atrakcyjność osiedleńczą, a także wzmacniające funkcję mieszkaniową poprzez przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne. Rozwój funkcji mieszkaniowej wiąże się również z dostosowaniem dróg do zwiększającej się ilości pojazdów oraz do bezpiecznego ruchu rowerowego. Drogi muszą również być dostosowane do potrzeb pieszych poprzez budowę chodników i przejść oraz poprzez odpowiednie oświetlenie.

Rezultatem tych działań będzie:

- stworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych dla obecnych mieszkańców;
- zwiększenie napływu nowych mieszkańców;
- zapewnienie ładu przestrzennego.

2. Modernizacja infrastruktury technicznej:

Funkcje mieszkaniowe zostaną wzmocnione poprzez rozwój i modernizację infrastruktury technicznej. Obecnie udział % ludności korzystającej z sieci wodno-kanalizacyjnej oraz gazowej nie jest zadowalający. W związku z tym należy podjąć działania do zwiększania sieci oraz w razie potrzeby modernizacji sieci już istniejącej. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej, na terenie gminy wciąż występują tzw. „białe plamy”, czyli miejsca, gdzie jest brak dostępu do Internetu szerokopasmowego o prędkościach powyżej 30 Mb/s. Dlatego należy podjąć działania zwiększające dostęp do szybkiego Internetu na terenie całej gminy.

Oczekiwanym rezultatem będzie:

- zapewnienie wszystkim gospodarstwom domowym możliwości podłączenia do wszystkich mediów;
- poprawa poziomu ochrony środowiska;
- zapewnienie dostępu do szybkiego Internetu wszystkim mieszkańcom;
- zwiększenie atrakcyjności mieszkaniowej gminy;
- zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom.

3. Ochrona środowiska:

Na terenie Gminy Łukowica występują przekroczenia w zakresie zanieczyszczenia powietrza, na które największy wpływ ma emisja zanieczyszczeń z budynków mieszkalnych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe. Dlatego należy podejmować działania prowadzące do sukcesywnej zmiany sposobu ogrzewania gospodarstw domowych z paliw stałych na odnawialne źródła energii. Ponadto należy również prowadzić inicjatywy ukierunkowane na podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Na terenie gminy zlokalizowane są formy ochrony przyrody, w związku z tym należy podejmować również działania mające na celu ochronę tych miejsc oraz ograniczające ich degradację na skutek ingerencji człowieka.

Rezultatem podjętych działań będzie:

- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń;
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom;
- poprawa poziomu ochrony środowiska.

4. Rozszerzenie usług publicznych:

Na terenie gminy działają żłobek i przedszkola, jednak biorąc pod uwagę zwiększającą się ilość mieszkańców, zwiększa się zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach, o czym świadczą również wskaźniki dotyczące dostępności miejsc w przedszkolach. Należy także zadbać o poziom edukacji w szkołach, które wymagają również doposażenia, ze względu na zmieniające się zapotrzebowanie dzieci i młodzieży na zajęcia edukacyjne.

Do usług publicznych zalicza się także podstawowa opieka zdrowotna. Również w ankietach mieszkańcy wskazywali jako jeden z trzech priorytetów rozwojowych: zwiększenie jakości i dostępności do podstawowej opieki zdrowotnej (na terenie gminy mieszkańcy mogą skorzystać z jednego punktu opieki zdrowotnej, świadczącego podstawowe usługi).

Na terenie gminy działa Klub Seniora, który jest miejscem pobytu dziennego dla seniorów, nie ma natomiast na terenie gminy DPS.

W związku z powyższym należy podjąć działania zmierzające do wzmocnienia jakości opieki przedszkolnej oraz rozszerzenia oferty edukacyjnej. Należy również poprawić jakość i dostępność opieki zdrowotnej, a także zapewnić osobom starszym możliwość aktywnego spędzania czasu oraz wsparcia w codziennym życiu dla osób z niepełnosprawnościami.

Rezultatem tych działań będzie:

- zapewnienie każdemu dziecku dostępu do żłobka oraz przedszkola;
- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty edukacyjnej;
- zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej opieki zdrowotnej;
- włączenie w życie społeczne seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

5. Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców:

W gminie działa Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki prowadzący w ramach swojej działalności zajęcia i warsztaty artystyczne, a także zajmujący się organizacją wydarzeń kulturalnych i sportowych oraz przybliżających lokalne tradycje. Wydarzenia organizowane przez Ośrodek Kultury cieszą się dużym zainteresowaniem, niestety baza lokalowa nie jest wystarczająca. Biorąc pod uwagę powyższe, należy podjąć działania zmierzające do zwiększenia oferty zajęć dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, a także do poprawy bazy lokalowej Ośrodka Kultury. Gmina posiada rozbudowaną infrastrukturę sportową. Obszar gminy pokryty jest w 25,3% lasami, a 96,6% stanowią obszary prawnie chronione, dodatkowo ukształtowanie terenu sprawia, iż obszar jest atrakcyjny pod względem turystycznym.

Walory przyrodnicze stwarzają warunki do rozwoju funkcji rekreacyjnej. Dlatego należy dążyć do rozbudowy infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. Rozwój infrastruktury turystycznej pozwoli na ukierunkowanie ruchu mieszkańców na terenach cennych przyrodniczo, zapewniając tym samym ich ochronę.

Rezultatem tych działań będzie:

- zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej;
- zapewnienie mieszkańcom szerokiej oferty zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych;
- stworzenie bazy rekreacyjnej dla mieszkańców, sąsiednich gmin i ośrodków miejskich;
- integracja mieszkańców.

6. Wspieranie przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki:

Jednym z problemów jakie można zauważyć na terenie gminy jest niewystarczająca przedsiębiorczość mieszkańców i stan lokalnej gospodarki. Dane GUS, a także wyniki badania ankietowego przeprowadzonego na etapie diagnostycznym wskazują, że warunki do rozwoju działalności gospodarczej są nieodpowiednie.

W związku z powyższym w najbliższych latach należy podejmować inicjatywy pobudzające przedsiębiorczość mieszkańców poprzez działania polegające między innymi na wsparciu w założeniu działalności, edukacyjne już od najmłodszych lat oraz wyrównujące szanse osób dorosłych. Ważne jest też, aby działania zostały skierowane również na rozwój rolnictwa oraz wzrost towarowości w rolnictwie.

Rezultatem tych działań będzie:

- wzrost dochodów mieszkańców;
- wzrost dochodów gminy;
- stworzenie nowych miejsc pracy.

7. Wzmocnienie aktywności społecznej:

Pomimo, iż frekwencja wyborcza w latach 2018 i 2020 była zadowalająca, to biorąc pod uwagę wartość wskaźnika *liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* w 2021 roku w Gminie Łukowica (była niższa od średniej dla województwa i kraju) – aktywność społeczna mieszkańców jest na niskim poziomie.

W związku z tym w ramach realizacji Strategii należy podjąć działania zmierzające do wzmocnienia aktywności społecznej oraz jeszcze większego zaangażowania lokalnej społeczności w życie gminy oraz zwiększenie ich tożsamości lokalnej. Duży nacisk należy położyć na nawiązywanie partnerstw trójsektorowych oraz partycypacyjne zarządzanie gminą. Wskazane jest, aby zaplanować inicjatywy, które pomogą integrować mieszkańców.

Rezultatem tych działań będzie:

- większe zaangażowanie mieszkańców w życie gminy;
- włączenie mieszkańców do współdecydowania o rozwoju lokalnym;
- stworzenie warunków do podejmowania inicjatyw społecznych;
- integracja mieszkańców.

8. Wzmocnienie lokalnego ośrodka wzrostu:

Łukowica to najsilniej wyodrębniona miejscowość na obszarze gminy pod względem przestrzennym – jest ośrodkiem administracyjnym, mieszkaniowym oraz usługowym. Łukowica wykazuje potencjał rozwojowy – zaplanowano działania ukierunkowane na wykorzystanie tego potencjału, polegające na rewitalizacji miejscowości, w tym stworzenia z centrum atrakcyjnego miejsca spotkań mieszkańców oraz stymulowania

dalszego jej wzrostu. Inicjatywy podjęte w Łukowicy przełożą się na pobudzenie całej gminy.

Rezultatem tych działań będzie:

- wzmocnienie głównych funkcji Łukowicy;
- rozwój gminy;
- integracja mieszkańców;
- zwiększenie satysfakcji mieszkańców z życia w gminie.

9. Wśród deficytów i barier hamujących rozwój gminy, wymienić można m.in.:

- niezadowalającą konkurencyjność lokalnej gospodarki – mało atrakcyjny rynek pracy;
- niewystarczający poziom dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców;
- niewystarczającą dostępność i jakość usług publicznych, w tym podstawowej opieki zdrowotnej;
- niedostateczną aktywność społeczną mieszkańców oraz brak przywiązania i poczucia tożsamości lokalnej ludności napływowej, brak inicjatyw oddolnych;
- niedostatecznie zagospodarowany potencjał przyrodniczy i historyczny;
- brak wystarczających środków własnych gminy na realizację wszystkich niezbędnych przedsięwzięć – konieczność poszukiwania wsparcia z zewnątrz.

10. Potencjały gminy to przede wszystkim posiadane zasoby i usługi, które przynoszą lub mogą przynosić korzyści w postaci dochodów lub wartości dodanej dla mieszkańców i innych interesariuszy gminy, w tym lepszej jakości ich życia. Najważniejsze potencjały rozwojowe Gminy Łukowica to:

- warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej gminy, w tym ukierunkowanie polityki lokalnej na tworzenie funkcjonalnych, dostępnych i przyjaznych przestrzeni publicznych;
- zasoby związane z dziedzictwem kulturowym;
- warunki do rekreacji;
- położenie na obszarze atrakcyjnym pod względem turystycznym;
- przynależność do Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”, która obejmuje siedem gmin położonych na terenie powiatu limanowskiego – wszystkie gminy łączą się ze sobą, stanowiąc spójny i powiązany terytorialnie obszar, który dzięki współpracy i podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności daje warunki do rozwoju;
- przypisanie Gminy Łukowica w *Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*, do obszarów strategicznej interwencji:
 - OSI problemowe: *Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.*

2.3. Drzewo problemów

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe na potrzeby opracowania Diagnozy, wskazano problem kluczowy dla rozwoju Gminy Łukowica, a więc taki, który generuje najwięcej trudności, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo-skutkową (tabela 3).

Tabela 3 Drzewo problemów

Główne przyczyny	Problem kluczowy	Główne skutki
– Niezadowalająca dostępność i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej; – Niewystarczająca oferta opieki żłobkowej i przedszkolnej; – Niewystarczająca oferta rozwoju i spędzania czasu wolnego; – Niskie możliwości rozwoju zawodowego; – Niewystarczająca ilość i jakość miejsc pracy na rynku lokalnym; – Niewykształtowany wizerunek / marka gminy; – Niski poziom cyfryzacji usług publicznych; – Niski stopień dostosowania infrastruktury, przestrzeni i usług do przemian demograficznych i społecznych; – Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura komunalna; – Brak zbudowanych narzędzi współpracy samorządu z mieszkańcami, włączania mieszkańców do współdecydowania w sprawach rozwoju gminy oraz niewystarczające zastosowanie rozwiązań partycypacyjnych; – Słaba dostępność do szerokopasmowego Internetu; – Braki we współpracy międzysektorowej i ponadlokalnej; – Zagrożenie powodziowe i podtopienia.	Niewystarczająca przedsiębiorczość i aktywność społeczna mieszkańców	– Niski poziom dochodów mieszkańców oraz dochodów własnych gminy; – Niska przedsiębiorczość mieszkańców; – Ograniczone środki na inwestycje prywatne i utrzymanie majątku; – Małe zaangażowanie mieszkańców w rozwój gminy; – Migracja zarobkowa; – Niskie poczucie tożsamości lokalnej; – Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Źródło: Opracowanie własne

2.4. Drzewo celów

Poniższa tabela stanowi transformację drzewa problemów. Przedstawia ona cel główny (wizja) *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*, opisujący stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia Strategii i będący efektem osiągnięcia celów strategicznych wskazujących generalny kierunek rozwoju.

Tabela 4 Drzewo celów

Główne środki	Cel główny	Główne efekty
– Zbudowanie wizerunku atrakcyjnego miejsca do życia; – Wzmacnianie poczucia przynależności do wspólnoty Gminy Łukowica; – Zagospodarowanie przestrzeni publicznych; – Cyfryzacja usług publicznych; – Kreowanie i wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców; – Zapewnienie każdemu dziecku miejsca w żłobku i przedszkolu; – Wspieranie rozwoju zainteresowań, pasji i talentów mieszkańców; – Dostosowanie usług publicznych do potrzeb mieszkańców; – Poprawa dostępności i jakości podstawowej opieki zdrowotnej; – Realizacja działań wspierających integrację mieszkańców; – Wzmocnienie tożsamości gminy poprzez ochronę i wykorzystanie dziedzictwa naturalnego i kulturowego; – Wspieranie partnerstw międzysektorowych i ponadlokalnych; – Włączanie mieszkańców do współdecydowania o rozwoju gminy; – Wzmocnienie funkcji Łukowica jako lokalnego ośrodka wzrostu poprzez wdrożenie idei Smart Villages; – Wspieranie działań proekologicznych mieszkańców; – Ograniczenie niskiej emisji; – Zapewnienie opieki nad osobami starszymi i tworzenie warunków do wydłużania ich aktywności; – Dążenie do samowystarczalności energetycznej;	Gmina Łukowica atrakcyjnym miejszem do życia dla ludzi aktywnych, żyjących i inwestujących zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju	– Wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwój gminy; – Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej; – Wzrost poczucia zadowolenia z bycia mieszkańcem Gminy Łukowica; – Zwiększona oferta i jakość usług publicznych, w tym społecznych i zdrowotnych; – Atrakcyjne warunki spędzania czasu wolnego i rozwoju; – Atrakcyjny wizerunek gminy; – Podniesiony poziom przedsiębiorczości mieszkańców; – Wzrost dochodów mieszkańców; – Wzmocnienie funkcji osiedleńczej obszaru; – Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracja w działaniu na rzecz rozwoju gminy; – Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

– Zwiększanie bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; – Wdrażanie działań skierowanych na rozwój sektora ekonomii społecznej; – Przeciwdziałanie zmianom klimatu i skutkom zagrożeń naturalnych.		
---	--	--

Źródło: Opracowanie własne

3. Część programowa

3.1. Wizja, misja, cele

Przedstawienie drzewa problemów (tabela 3) i celów (tabela 4) pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla Gminy Łukowica. Określono Wizję 2030, misję i cele strategiczne, wokół których skoncentrowane zostały cele operacyjne, a następnie kierunki działań. Wyznaczone kierunki działań będą służyć realizacji celów strategicznych, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gminy, jak i wszystkie zainteresowane jej rozwojem podmioty oraz mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych działań pozwoli na realizację misji gminy oraz jej trwały rozwój.

Budowa elementów *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* opiera się na poniższym schemacie.

Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu gminy w perspektywie najbliższych kilku lat (obraz gminy w 2030 roku). Wizję należy zatem rozumieć jako logicznie zrehabilitowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Należy zapamiętać, iż misja w Strategii jest

elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei.

WIZJA

Gmina Łukowica atrakcyjnym miejscem do życia dla ludzi aktywnych, żyjących i inwestujących zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju

MISJA

Wdrażając idee Smart Villages przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, tworzymy warunki do rozwoju gospodarczego i społecznego mieszkańców

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, trzy cele strategiczne i dla każdego z nich po dwa cele operacyjne. Wyznaczone cele mają wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy. Cele opisują przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej, a więc określają stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju. Jednocześnie cele realizują wizję rozwoju. Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie „co chcemy osiągnąć?”. Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?”.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie „co jest do zrobienia?”

Do kierunków działań przypisano działania, a następnie stworzono projekty strategiczne, które dzięki zintegrowanemu charakterowi i kompleksowemu podejściu stanowią wiązkę konkretnych projektów najistotniejszych dla rozwoju gminy i realizujących kierunki działań. Kierunki działań wraz z odpowiadającymi im działaniami i konkretnymi projektami służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii. Realizacja działań zapewni osiągnięcie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczynić się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii.

3.2. Plan operacyjny rozwoju

Głównym zadaniem jakie stoi przed władzami samorządowymi jest ukształtowanie takiego wizerunku gminy, który będzie atrakcyjny dla nowych mieszkańców (osiedlanie, budownictwo), ale też mieszkańców rdzennych. Ważne więc jest zapewnienie bogatej oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrostu aktywności społecznej wśród mieszkańców. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gminy, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji działania.

Wnioski wyciągnięte z etapu diagnostycznego stanowią bazę dla formułowania celów strategicznych. W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, a dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, z kolei dla nich – po dwa kierunki działań (łącznie 12 kierunków działań), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji działania. Działania są przedstawione w sposób ogólny. W drodze hierarchizacji wyodrębniono z działań najistotniejsze elementy i ułożono z nich konkretne projekty strategiczne. Realizacja przedstawionych w Strategii działań i projektów posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju Gminy Łukowica. Plan operacyjny został wypracowany na spotkaniach warsztatowych (tabela 5).

Tabela 5 Plan operacyjny

Wizja	Gmina Łukowica atrakcyjnym miejscem do życia dla ludzi aktywnych, żyjących i inwestujących zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju											
Misja	Wdrażając idee Smart Villages przy wykorzystaniu lokalnych zasobów, tworzymy warunki do rozwoju gospodarczego i społecznego mieszkańców											
Cele strategiczne	1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego				2. Wysoki poziom kapitału społecznego				3. Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko			
Cele operacyjne	1.1. Tworzenie warunków do rozwoju		1.2. Wsparcie przedsiębiorczości		2.1. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców		2.2. Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców		3.1. Ochrona i poprawa jakości środowiska		3.2. Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej	
Kierunki działań	1.1.1. Wykorzystanie zasobów gminy	1.1.2. Kreowanie lokalnego rynku pracy	1.2.1. Kompetencje mieszkańców	1.2.2. Cyfryzacja	2.1.1. Włączenie społeczne	2.1.2. Integracja i budowanie tożsamości	2.2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych	2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego	3.1.1. Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu	3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej	3.2.1. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią	3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Opis działań w poszczególnych kierunkach działań

1.1.1. Wykorzystanie zasobów gminy

- 1.1.1.1. Wzmocnienie funkcji Łukowicy jako lokalnego ośrodka wzrostu
- 1.1.1.2. Wdrożenie koncepcji Smart Villages w gminie
- 1.1.1.3. Zwiększenie i zróżnicowanie oferty usług na terenie gminy

1.1.2. Kreowanie lokalnego rynku pracy

- 1.1.2.1. Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej
- 1.1.2.2. Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy
- 1.1.2.3. Tworzenie warunków wspierających zrównoważone inwestycje zewnętrzne

1.2.1. Kompetencje mieszkańców

- 1.2.1.1. Budowanie postaw przedsiębiorczości od najmłodszych lat
- 1.2.1.2. Wyrównanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi
- 1.2.1.3. Wdrożenie programów podnoszenia kompetencji zawodowych i kluczowych mieszkańców

1.2.2. Cyfryzacja

- 1.2.2.1. Rozwój e-usług publicznych
- 1.2.2.2. Podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców gminy, w tym w zakresie cyberbezpieczeństwa
- 1.2.2.3. Rozwój szybkiego, szerokopasmowego Internetu

2.1.1. Włączenie społeczne

- 2.1.1.1. Zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami poprzez rozwój infrastruktury społecznej
- 2.1.1.2. Wspieranie rozwoju wolontariatu i ekonomii społecznej
- 2.1.1.3. Organizowanie programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy

2.1.2. Integracja i budowanie tożsamości

- 2.1.2.1. Nawiązywanie partnerstwa trójsektorowego
- 2.1.2.2. Rozwinięcie partycypacyjnego zarządzania gminą
- 2.1.2.3. Poprawa stanu zachowania i upowszechniania lokalnego dziedzictwa kulturowego
- 2.1.2.4. Kreowanie i promowanie liderów lokalnych
- 2.1.2.5. Wspieranie wspólnych inicjatyw mieszkańców

2.2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych

- 2.2.1.1. Zapewnienie wysokiej jakości podstawowej opieki zdrowotnej
- 2.2.1.2. Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej
- 2.2.1.3. Podniesienie jakości kształcenia w szkołach i wzmocnienie bazy edukacyjnej

2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego

- 2.2.2.1. Rozbudowa i modernizacja ogólnodostępnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
- 2.2.2.2. Rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego
- 2.2.2.3. Wzmocnienie oferty kulturalnej i sportowej
- 2.2.2.4. Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży
- 2.2.2.5. Wsparcie rozwoju przemysłu czasu wolnego

3.1.1. Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu

- 3.1.1.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
- 3.1.1.2. Instalacje OZE oraz wymiana niskosprawnych kotłów na paliwa stałe w budynkach jednorodzinnych, w budynkach użyteczności publicznej oraz w przedsiębiorstwach
- 3.1.1.3. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
- 3.1.1.4. Tworzenie elementów błękitno-zielonej infrastruktury
- 3.1.1.5. Wspieranie rozwoju małej retencji i bioretencji

3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej

- 3.1.2.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gazowej
- 3.1.2.2. Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym
- 3.1.2.3. Zabezpieczenie przed skutkami nagłych zjawisk atmosferycznych

3.2.1. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią

- 3.2.1.1. Wdrażanie polityki dostępności i likwidacja barier architektonicznych w przestrzeniach publicznych
- 3.2.1.2. Opracowanie Planu Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego
- 3.2.1.3. Tworzenie miejsc rekreacji w poszczególnych sołectwach gminy

3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców

- 3.2.2.1. Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych, w tym rozbudowa i modernizacja dróg publicznych
- 3.2.2.2. Stworzenie bezpiecznego systemu ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą rowerową

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego

Cel strategiczny *Wzmocnienie potencjału gospodarczego* odnosi się do budowy konkurencyjnej gospodarki lokalnej, wykorzystującej uwarunkowania i tradycje oraz przedsiębiorczość mieszkańców.

Jednym z deficytów rozwojowych gminy jest jakość lokalnego rynku pracy oraz słabo rozwijająca się strefa gospodarcza, która wpływa negatywnie zarówno na mieszkańców i ich zarobki, jak również na stan lokalnych finansów. W związku z powyższym w Strategii ulokowano dwa cele operacyjne 1.1. *Tworzenie warunków do rozwoju* oraz 2.2. *Wsparcie przedsiębiorczości*, które będą ukierunkowane na zadania poprawiające stabilny rozwój gospodarczy, poprzez wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców od najmłodszych lat oraz poprawę lokalnego rynku pracy. W celu osiągnięcia założeń działania zostaną skierowane na podnoszenie kompetencji mieszkańców, wspieranie ich w zakładaniu oraz rozwoju działalności gospodarczej, a także na niwelacji bezrobocia. Ważnym elementem tych działań będzie zwiększenie cyfryzacji na terenie gminy, co jest niezwykle istotne w przypadku obszarów takich jak Gmina Łukowica. W ostatnich latach coraz częściej ludzie decydują się na życie w spokojnych i atrakcyjnych przyrodniczo oraz środowiskowo miejscach pod warunkiem, iż mają tam dostęp do stabilnego Internetu, którego używają do pracy i nauki zdalnej. Dlatego należy zwiększać dostęp do szerokopasmowego Internetu na obszarze całej gminy. Istotne jest, aby przedsiębiorcy mieszkańcy mogli załatwiać wszystkie sprawy przez Internet oraz w jednym miejscu. Przy tak szybkim rozwoju cyfrowym będą również podejmowane działania w zakresie podniesienia kompetencji cyfrowych mieszkańców oraz działania uświadamiające zagrożenia płynące z cyberprzestrzeni.

Powyższe działania, które koncentrują się na różnych obszarach, w połączeniu wpłyną na stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju mieszkańców w miejscu zamieszkania, co przełoży się na ich wzmocnienie gospodarcze, a tym samym na rozwój gospodarczy całej gminy. Będzie do możliwe poprzez wdrożenie koncepcji Smart Villages, w myśl której nowe technologie zostaną wykorzystane do rozwoju.

Cel strategiczny 2. Wysoki poziom kapitału społecznego

Drugi z celów został skierowany na rozwój społeczny mieszkańców. Atutem gminy jest wzrost liczby ludności oraz korzystne wskaźniki demograficzne. Potencjał ten zostanie wykorzystany zgodnie z ideą Smart Villages poprzez wspieranie rozwoju mieszkańców, którzy wybierają ten obszar do życia. Działania zaplanowane do realizacji w ramach tego celu będą się koncentrowały zarówno na wspieraniu rozwoju usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem ze względu na sytuację materialną, jak i dla seniorów, którzy chcą być wciąż aktywni i stale się rozwijać oraz osób z niepełnosprawnościami, które potrzebują wsparcia w życiu codziennym, a także stałej opieki.

Działania w ramach tego celu będą również skierowane na zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców, zapewnienie im dostępu do usług na wysokim poziomie oraz pozwalające na rozwój zainteresowań, pasji i talentów w miejscu zamieszkania.

Wysokiej jakości oferta usług publicznych będzie elementem zachęcającym nowych mieszkańców, a także inwestorów, ponadto gmina będzie dążyła do podnoszenia standardów funkcjonowania placówek publicznych związanych z warunkami startu życiowego dzieci i młodzieży (żłobek, przedszkola, szkoły, profilaktyka zdrowotna).

Powyższe działania wzmocnią integrację mieszkańców oraz ich przywiązanie do miejsca zamieszkania. Ostatnim elementem uzupełniającym pozostałe działania będzie rozwój partycypacyjnych metod zarządzania gminą. Mieszkańcy będą angażowani w sprawy gminy, tak aby z czasem zaczęli sami brać odpowiedzialność na rozwój obszaru, a także mogli stać się kreatorami zmian w miejscu, w którym żyją.

Powyższe działania będą realizowane w ramach celu operacyjnego 2.1. *Wzrost aktywności społecznej mieszkańców* oraz 2.2. *Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców*.

Cel ten jest uzupełnieniem celu 1, który był ukierunkowany na rozwój gospodarczy. Mieszkańcy mający zapewnione stabilne warunki zawodowe oraz materialne chętniej będą angażować się w życie społeczne gminy, a także będą mieli możliwości finansowe do korzystania z usług czasu wolnego. Ponadto silna gospodarczo gmina będzie mogła wspierać osoby zagrożone wykluczeniem oraz podnosić standard usług dla wszystkich mieszkańców.

Cel strategiczny 3. Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko

Zaplanowana do wdrożenia w Gminie Łukowica koncepcja Smart Villages zakłada rozwój obszarów wiejskich poprzez wykorzystanie ich zasobów. Jednym z zasobów gminy są atrakcyjne walory przyrodnicze. W związku z tym działania w ramach tego celu zostaną skierowane na racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochronę środowiska.

Przyjazna i bezpieczna przestrzeń wpływa pozytywnie na odbiór gminy przez jej mieszkańców i podnosi ich jakość życia. Z tego względu ważne jest podjęcie działań mających na celu dostosowanie przestrzeni gminy do potrzeb pieszych, w tym rodzin z dziećmi, osób starszych i niepełnosprawnych. Warto również wprowadzić rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów. Polityka przestrzenna gminy powinna być prowadzona racjonalnie oraz w oparciu o rzetelny dialog z mieszkańcami. Walory architektoniczne i przyrodnicze powinny być chronione, ale jednocześnie wykorzystane w nowoczesny sposób. Tak zorganizowana przestrzeń stanie się miejscem, gdzie mieszkańcy będą mogli wspólnie spędzać czas. Powyższe dążenia wpisują się w cel operacyjny 3.2. *Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej.*

Uzupełnieniem działań związanych z dbaniem o przestrzeń będzie rozwój infrastruktury komunalnej i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, które zapewnią poprawę stanu środowiska naturalnego oraz wpłyną na podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca do osiedlania się. Efekt ten zostanie wzmocniony poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców. Działania te zostaną zrealizowane poprzez cel operacyjny 3.1 *Ochrona i poprawa jakości środowiska.*

Powyżej zostały opisane niektóre działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii. Wszystkie działania, które wpisują się w cele strategiczne, będą realizowane m.in. za pomocą projektów strategicznych jak i wszelkich innych aktywności podejmowanych przez samorząd przez najbliższe lata.

Zarówno cele strategiczne jak i operacyjne, a także wynikające z nich kierunki działań, są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy oraz planem na racjonalne wykorzystanie potencjału. Wszystkie wypracowane cele i działania są ze sobą ściśle powiązane i wpisują się w cele polityki rozwoju województwa małopolskiego.

3.2.1. Projekty strategiczne

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji działań i konkretnych projektów. *Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* złożona jest m.in. z działań (opis działań pod tabelą 5), które powinny być realizowane w założonym czasie. Nie są one uszczegółowione co do zakresu, kwot czy wskaźników. Istotne jest, aby samorząd, jak i ewentualni partnerzy oraz inne podmioty, realizowały projekty wpisujące się w te działania.

W ramach Strategii określono 3 zintegrowane projekty strategiczne, a więc takie, które w pierwszej kolejności powinny być zrealizowane, gdyż są priorytetowe i ich efekty bezpośrednio przełożą się na założone cele. Projekty te mają charakter zintegrowany – dotyczą wielu sfer i różnych interesariuszy, zarówno w grupie realizatorów, jak i w grupie docelowej. Projekty przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zniwelują bariery rozwojowe i wzmocnią lokalny potencjał rozwoju.

Projekty strategiczne mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Mają charakter zintegrowany i przekrojowy, są komplementarne i jednocześnie odnoszą się do największych potrzeb oraz potencjałów rozwojowych gminy, a ich realizacja spowoduje osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na rozwój tego obszaru. Poniżej, w formie tabeli, przedstawione zostały projekty wraz z podaniem szacunkowego kosztu ich realizacji, planowanego okresu realizacji i potencjalnych źródeł finansowania.

Projekty strategiczne do realizacji w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*:

1. Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty spędzania czasu wolnego oraz integracja społeczna poprzez wdrożenie idei Smart Villages na terenie Gminy Łukowica.
2. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury oraz usług komunalnych i społecznych.
3. Podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców.

Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1

Tytuł projektu strategicznego	<i>Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty spędzania czasu wolnego oraz integracja społeczna poprzez wdrożenie idei Smart Villages na terenie Gminy Łukowica</i>		
Lokalizacja	Gmina Łukowica	Okres realizacji	2023–2027
Szacowana wartość	30 mln zł		
Środki własne gminy	6 mln		
Finansowanie zewnętrzne	24 mln		
Najbardziej prawdopodobne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027		
Dodatkowe i/lub alternatywne źródło finansowania	Zgodnie z tabelą nr 9		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Projekt obejmuje przedsięwzięcia związane między innymi z: • rozszerzeniem oferty zajęć kulturalnych i sportowych dla mieszkańców gminy; • modernizacją obiektów sportowych; • utworzeniem miejsc wypoczynku poprzez rozbudowę małej architektury na terenie gminy; • budową i modernizacją placów zabaw na terenie gminy; • utworzeniem ogólnodostępnych terenów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym na terenie gminy; • organizacją zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży; • rozbudową i modernizacją Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki; • powstaniem estetycznej, funkcjonalnej i ogólnodostępnej infrastruktury publicznej; • rewitalizacją miejscowości Łukowica; • ochroną terenów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Łukowica poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego. Realizacja ww. zadań przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy Łukowica poprzez wdrożenie koncepcji Smart Villages, w ramach której działania skoncentrowane na zapewnieniu mieszkańcom miejsca do integracji, rekreacji oraz rozwoju zainteresowań, pasji i talentów, a także na zwiększeniu oferty zajęć i wydarzeń edukacyjno-kulturalnych. Odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni poprawi również wizerunek gminy jako miejsca do osiedlania się oraz wypoczynku dla turystów odwiedzających region. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Łukowica, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy		
Potrzeba realizacji projektu	Realizacja projektu wynika z: • potrzeby wykorzystania potencjału rekreacyjnego gminy; • potrzeby poprawy jakości i dostępności infrastruktury i usług związanych z czasem wolnym;		

	• potrzeby wykorzystania potencjału Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Turystyki; • potrzeby promocji kultury; • potrzeby zagospodarowania czasu wolnego w sposób dostosowany do potrzeb mieszkańców; • potrzeby poprawy zdrowia mieszkańców poprzez oddanie do użytku nowych obiektów, zmianę stylu życia, z naciskiem na ruch i aktywny wypoczynek.
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 1.1. <i>Tworzenie warunków do rozwoju;</i> 2.1. <i>Wzrost aktywności społecznej mieszkańców;</i> 2.2. <i>Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców;</i> 3.2. <i>Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej.</i> Kierunki działań: 1.1.1. <i>Wykorzystanie zasobów gminy</i> 2.1.1. <i>Włączenie społeczne;</i> 2.1.2. <i>Integracja i budowanie tożsamości;</i> 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego;</i> 3.2.1. <i>Racjonalne gospodarowanie przestrzenią;</i> 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców.</i>
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 2 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury oraz usług komunalnych i społecznych</i> oraz nr 3 <i>Podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 2.1.2.4. <i>Kreowanie i promowanie liderów lokalnych.</i> Projekt będzie komplementarny z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: • <i>Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych w Gminie Łukowica;</i> • <i>Adaptacja budynku świetlicy wiejskiej do działalności Centrum Aktywności Lokalnej wraz z ukształtowaniem funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców w Młynczyskach - Etap I.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: • rozwój oraz poprawa dostępności do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz kulturowej; • zwiększenie jakości i rozszerzenie oferty spędzania czasu wolnego; • wzrost popytu na korzystanie z oferty kulturalnej na obszarze; • zwiększenie integracji i spójności społecznej; • wzrost atrakcyjności gminy; • stworzenie nowych atrakcji; • propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia; • zwiększenie atrakcyjności rekreacyjnej obszaru. <i>Wskaźniki produktu:</i> 1. Liczba dodatkowych zajęć kulturalnych i sportowych [szt.] – 35. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> 1. Liczba osób korzystających z dodatkowych zajęć kulturalnych i sportowych [os./rok] – 20 000.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2

Tytuł projektu strategicznego	<i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury oraz usług komunalnych i społecznych</i>		
Lokalizacja	Gmina Łukowica	Okres realizacji	2023–2027
Szacowana wartość	80 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	16 ml		
Finansowanie zewnętrzne	64 mln		
Najbardziej prawdopodobne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 / Krajowy Plan Odbudowy		
Dodatkowe i/lub alternatywne źródło finansowania	Zgodnie z tabelą nr 9		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Projekt obejmuje m.in. takie działania jak: • budowa kompleksu opiekuńczego pełniącego funkcje dziennego domu seniora, żłobka oraz przedszkola dla dzieci; • modernizacja, przebudowa i doposażenie placówek szkolnych na terenie gminy; • zwiększenie dostępu do opieki świetlicowej dla dzieci i młodzieży; • budowa oraz modernizacja odcinków dróg gminnych, w tym dróg wyposażonych w ciągi piesze i rowerowe, oświetlenie, elementy małej architektury; • likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej; • budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz kanalizacji sanitarnej, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy; • doradztwo indywidualne dla mieszkańców w zakresie bioretencji; • program retencji i zabezpieczenia zasobów wody pitnej na terenie gminy; • zwiększenie dostępności do szybkiego Internetu; • cyfryzacja usług publicznych; • podjęcie działań marketingowych w celu zachęcenia potencjalnych nowych mieszkańców do osiedlania się na terenie gminy; • doposażenie szkół podstawowych w zakresie nauczania w kierunku kompetencji kluczowych, tworzenie laboratoriów informatycznych i językowych wraz z podniesieniem kwalifikacji kadry nauczycielskiej; • termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej; • wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych, przedsiębiorstwach oraz budynkach użyteczności publicznej; • rozbudowa istniejących instalacji do produkcji energii i ciepła z OZE o magazyny energii na potrzeby istniejącego źródła oraz budowa nowych instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepła wraz z przyłączami i możliwością budowy magazynów energii na potrzeby danego źródła; • montaż OZE; • rozwój usług podstawowej opieki zdrowotnej;		

	- wdrażanie programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy; - podejmowanie działań wdrażających rozwiązania poprawiające sytuację członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów. Projekt ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez poprawę stanu infrastruktury społecznej i komunalnej oraz usług dla mieszkańców. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Łukowica, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy
Potrzeba realizacji projektu	Realizacja projektu wynika z: - potrzeby inwestycji w zakresie efektywności energetycznej; - potrzeby stosowania efektywnych energetycznie technologii; - potrzeby kompleksowej modernizacji energetycznej budynków przedsiębiorstw; - potrzeby ograniczania zanieczyszczeń powietrza; - dużego zagrożenia ubóstwem energetycznym w województwie małopolskim; - zwiększenia atrakcyjności gminy do osiedlania się nowych osób; - poprawy stanu istniejących obiektów; - zwiększenia estetyki i funkcjonalności zagospodarowania przestrzeni; - wzrostu dostępu do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; - zwiększenia możliwości uzyskania informacji i załatwiania administracyjnych spraw nie tylko osobiście, ale też on-line.
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju; 1.2. Wsparcie przedsiębiorczości; 2.2. Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców; 3.1. Ochrona i poprawa jakości środowiska; 3.2. Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej. Kierunki działań: 1.1.1. Wykorzystanie zasobów gminy; 1.2.2. Cyfryzacja; 2.2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych; 2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego; 3.1.1. Ograniczenie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu; 3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej; 3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców.
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty spędzania czasu wolnego oraz integracja społeczna poprzez wdrożenie idei Smart Villages na terenie Gminy Łukowica</i> oraz nr 3 <i>Podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 2.1.2.5. <i>Wspieranie wspólnych inicjatyw mieszkańców;</i> 3.1.2.2. <i>Wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym.</i> Projekt będzie komplementarny z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: <i>Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej dla aglomeracji Łukowica;</i>

	• <i>Remont budynku Ośrodka Zdrowia w Łukowicy z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: • poprawa jakości powietrza; • zmniejszenie zużycia energii w budynkach; • spadek liczby gospodarstw domowych wykorzystujących węgiel kamienny do ogrzewania; • zbliżenie gminy do standardu gospodarki zeroemisyjnej; • zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; • zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; • zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; • upowszechnienie wykorzystania OZE; • większa powierzchnia użytkowa, lepsza funkcjonalność i bezpieczeństwo korzystania z budynków użyteczności publicznej; • podniesienie świadomości ekologicznej. <i>Wskaźniki produktu:</i> 1. Budynki o udoskonalonej charakterystyce energetycznej [szt./rok] – 4. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO₂] – 1 900.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3

Tytuł projektu strategicznego	<i>Podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców</i>		
Lokalizacja	Gmina Łukowica	Okres realizacji	2023–2027
Szacowana wartość	5 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	1 mln		
Finansowanie zewnętrzne	4 mln		
Najbardziej prawdopodobne źródła finansowania	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 / Krajowy Plan Odbudowy		
Dodatkowe i/lub alternatywne źródło finansowania	Zgodnie z tabelą nr 9		
Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptja)	Celem projektu jest wprowadzenie systemu profesjonalnego wsparcia, które przyczyni się do podniesienia kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców gminy. Działania będą w szczególności skierowane na wsparcie osób dorosłych w zakresie umiejętności i kompetencji podstawowych, w tym cyfrowych. Projekt zakłada również stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, a także organizację zajęć z zakresu przedsiębiorczości oraz doradztwa zawodowego w szkołach podstawowych. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Łukowica, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy		
Potrzeba realizacji projektu	Realizacja projektu wynika z: • potrzeby zwiększenia atrakcyjności gminy pod względem zatrudnienia; • potrzeby stworzenia lepszych warunków do rozwoju MŚP; • potrzeby pobudzenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców; • potrzeby zmniejszenia liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. Realizacja projektu przyczyni się więc do poprawy jakości życia mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju przedsiębiorczości, a tym samym przyczyni się do wzmocnienia gospodarczego gminy.		
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju; 1.2. Wsparcie przedsiębiorczości; 2.1. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców. Kierunki działań: 1.1.2. Kreowanie lokalnego rynku pracy; 1.2.1. Kompetencje mieszkańców; 2.1.1. Włączenie społeczne.		

Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty spędzania czasu wolnego oraz integracja społeczna poprzez wdrożenie idei Smart Villages na terenie Gminy Łukowica</i> oraz nr 2 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury oraz usług komunalnych i społecznych</i>. Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 2.2.2.4. <i>Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży;</i> 1.2.1.2. <i>Wyrównywanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi.</i> Projekt będzie komplementarny z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.: • <i>Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych w Gminie Łukowica;</i> • <i>Adaptacja budynku świetlicy wiejskiej do działalności Centrum Aktywności Lokalnej wraz z ukształtowaniem funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców w Młynczykach - Etap I.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: • zwiększenie dostępu do zindywidualizowanych programów aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; • wzrost współczynnika aktywności zawodowej i zwiększenie szans na podjęcie pracy przez osoby z grupy znajdującej się w trudnej sytuacji na rynku pracy; • utworzenie nowych miejsc pracy; • ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego i ubóstwa; • wzrost przedsiębiorczości mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu:</i> 1. Liczba porad udzielonych w ramach wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności [os./rok] – 14. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> 1. Liczba osób, które skorzystały z wdrożonych programów [os./rok] – 300.

Źródło: Opracowanie własne

Wskazane w tabelach 6–8 projekty strategiczne zostały wybrane do realizacji jako najważniejsze, ze względu na to, że wykorzystują potencjały gminy w taki sposób, aby posiadane zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę i skuteczny rozwój społeczny, z uwzględnieniem wymiaru środowiskowego i przestrzennego. Ostateczny kształt projektów został wypracowany we współpracy przedstawicieli władz gminy (zarówno organu wykonawczego jak i stanowiącego), eksperta zewnętrznego współpracującego z gminą przy opracowaniu dokumentu, mieszkańców gminy oraz przedstawicieli sektora gospodarczego i społecznego, podczas spotkań oraz procesu konsultacji społecznych. Oparcie niniejszej Strategii na potencjałach gminy, w połączeniu z działaniami z zakresu rozwoju przedsiębiorczości, kapitału społecznego i aktywności społecznej, z zastosowaniem nowych technologii, jest szansą na rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy. Projekty strategiczne opierają się nie tylko na potencjałach rozwojowych, ale są również odpowiedzią na wynikające z Diagnozy i zgłaszane przez mieszkańców potrzeby.

3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* obejmują projekty strategiczne, które wynikają z planów projektowych Gminy Łukowica, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez mieszkańców. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gminy, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2023 r.” wynosi 1 514,40 zł (przy wskaźniku dla Polski – 2 246,66 zł), co oznacza bardzo niską samodzielność finansową jednostki i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rozwojowych inwestycyjnych i nieinwestycyjnych.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu, z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe, w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja Strategii i dobór źródeł finansowania będzie procesem dynamicznym, jednak kluczowymi źródłami finansowania projektów, poza budżetem gminy, będą programy polityki spójności i polityki rolnej UE na lata 2021–2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy.

Polityka spójności na lata 2021–2027 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmie Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. W odniesieniu do Krajowego Planu Odbudowy należy zauważyć, że środki dostępne w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności traktowane są na poziomie unijnego budżetu jako oddzielny element nowej architektury wspólnotowych finansów, a ich celem jest ograniczenie negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na gospodarkę Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wzmocnienia jej odporności na podobne tego typu sytuacje w przyszłości. Fundusze te podlegają nieco innym zasadom podziału niż ma to miejsce w przypadku polityki spójności, gdzie pewnym standardem jest podejście regionalne. W związku z wojną w Ukrainie wprowadzono pakiet zmian w rozporządzeniach polityki spójności – działania w ramach polityki spójności na rzecz uchodźców w Europie (CARE) wprowadziło zmiany do zasad polityki spójności, aby wesprzeć państwa członkowskie w dostępie do finansowania pomocy osobom uciekającym z Ukrainy.

W zakresie programów polityki rolnej Unii Europejskiej 2021–2027 nastąpiło przesunięcie w programowaniu Wspólnej Polityki Rolnej (wydłużenie PROW 2014–2020 o dwa lata, przy jednocześnie zwiększonej alokacji na niektóre działania). 31 sierpnia 2022 roku Komisja Europejska zatwierdziła przygotowany przez Polskę *Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027* (PS WPR 2023–2027). Dokument ten opracowano na podstawie analizy potrzeb polskiego rolnictwa, wykorzystując możliwości, jakie oferuje zreformowana Wspólna Polityka Rolna (WPR). Takie podejście daje szansę, także w kolejnych latach, na skuteczne, trwałe wzmacnianie konkurencyjności i rozwój polskiego rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich z uwzględnieniem aspektów przejścia do zielonej i cyfrowej

gospodarki (tj. gmin wiejskich oraz gmin miejsko-wiejskich, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 000 mieszkańców).

Poza wskazanymi powyżej źródłami i instrumentami finansowania, jako źródła finansowania Strategii należy wziąć pod uwagę także różne programy krajowe, takie jak Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych czy Program Inwestycji Strategicznych i inne środki z budżetu państwa, pozostające do dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy. Istotne mogą też być, inne niż w ramach Unii Europejskiej, fundusze ze źródeł europejskich, np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Przy tworzeniu ram finansowych warto wziąć pod uwagę analizę dochodów i wydatków gminy z ostatnich kilku lat oraz aktywność gminy w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań. Zgodnie z wynikami Diagnozy, dochody własne gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca prawie we wszystkich latach wykazywały się tendencją wzrostową. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział tych dochodów w dochodach ogółem gminy w 2021 roku znacznie spadł i wynosił 15,5% – był najniższy w stosunku do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego (45,4%) i Polski (48,1%). Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w 2021 roku wynosiły 7 539 zł. W Gminie Łukowica występuje korzystne zjawisko wzrostu udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, jednak w 2021 r. wynosił on 551 zł, co nadal było wartością najniższą w stosunku do gmin sąsiednich, województwa małopolskiego (1 366 zł) i Polski (1 399 zł). Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W przypadku Gminy Łukowica wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok są coraz wyższe, w 2017 roku wynosiły 5 032 zł, a w 2021 roku już 6 406 zł – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych Gminy Łukowica, mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych beneficjentów z jej terenu jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla liczba umów/decyzji o dofinansowanie.

Pracownicy Urzędu Gminy w Łukowicy, jednostek organizacyjnych, a także instytucji kultury i innych podmiotów, posiadają dużą bazę wiedzy i doświadczeń w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach, m.in.⁸:

- *Kompleksowa rewitalizacja w Łukowicy na rzecz rozwoju aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, Etap I*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 2 289 435,10 zł, dofinansowanie z UE: 1 383 977,50 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 11.2. *Odnowa obszarów wiejskich* (EFRR);
- *Obniżenie poziomu niskiej emisji w Gminie Łukowica*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 1 398 585,00 zł, dofinansowanie z UE: 1 370 386,26 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza* (EFRR);

⁸ Dane z portalu mapadotacji.gov.pl

- *Gminny żłobek w Łukowicy*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 755 985,85 zł, dofinansowanie z UE: 642 587,97 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 8.5. *Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego z prywatnym* (EFS);
- *Adaptacja budynku świetlicy wiejskiej do działalności Centrum Aktywności Lokalnej wraz z ukształtowaniem funkcjonalnej i bezpiecznej przestrzeni publicznej służącej integracji i aktywności społecznej mieszkańców w Młyńczyskach, Etap I*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 1 355 942,63 zł, dofinansowanie z UE: 607 918,75 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 11.2. *Odnowa obszarów wiejskich* (EFRR);
- *Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej dla aglomeracji Łukowica*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 827 453,30 zł, dofinansowanie z UE: 571 817,31 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 5.3. *Ochrona zasobów wodnych* (EFRR);
- *Utworzenie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz kompleksowe usuwanie odpadów azbestowych na terenie Gminy Łukowica*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 363 964,23 zł, dofinansowanie z UE: 257 987,92 zł, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020, Działanie 5.2. *Rozwijanie systemu gospodarki odpadami* (EFRR);
- *Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych w Gminie Łukowica*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 294 420,79 zł, dofinansowanie z UE: 250 257,67 zł, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007–2013, Działanie 9.1. *Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty* (EFS);
- *Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców Gminy Łukowica*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 1 460 161,49 zł, dofinansowanie z UE: 1 241 137,26 zł, w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007–2013, Działanie 8.3. *Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu - eInclusion* (EFRR);
- *Odnowa centrów wsi w Gminie Łukowica wieś Łukowica i Przyszowa*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 694 204,40 zł, dofinansowanie z UE: 449 000,00 zł, w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004–2006, Działanie 2.3. *Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego* (EFORG);
- *Remont budynku Ośrodka Zdrowia w Łukowicy z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych*, Beneficjent – Gmina Łukowica, wartość projektu ogółem: 149 531,94 zł, dofinansowanie z UE: 91 903,24 zł, w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004–2006, Działanie 3.5. *Lokalna infrastruktura społeczna* (EFRR).

W tabeli 9 przedstawiono najbardziej prawdopodobne źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach celów operacyjnych. Projekty mogą być realizowane w całości z jednego źródła lub częściowo z kilku źródeł, obecnie nie jest możliwe przypisanie z pewnością konkretnego źródła finansowania do konkretnego projektu. W tabeli 10

przedstawiono generalną, przewidywaną kwotę wydatków w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych – koszt realizacji całego planu operacyjnego.

Tabela 9 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*

Lp.	Źródło finansowania	Obszary wsparcia w ramach zidentyfikowanego źródła finansowania
1.	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)	FEnIKS to następca <i>Programu Infrastruktura i Środowisko</i> (POIiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. W ramach FEnIKS będzie można inwestować w: – obniżenie emisyjności gospodarki i transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym; – budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego, o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne; – poprawę bezpieczeństwa transportu; – zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia; – wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.
2.	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)	Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: <i>Innowacyjna Gospodarka 2007–2013</i> (POIG) oraz <i>Inteligentny Rozwój 2014–2020</i> (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji.
3.	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)	Następca <i>Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój</i> (POWER). W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.
4.	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)	Program jest następcą programu <i>Polska Cyfrowa</i> (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców.
5.	Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027 (FEdM)	Następca <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020</i> , środki w ramach <i>Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego</i> i <i>Europejskiego Funduszu Społecznego</i> +. Priorytety programu: 1) Fundusze europejskie dla badań i rozwoju przedsiębiorczości; 2) Fundusze europejskie dla środowiska; 3) Fundusze europejskie dla transportu miejskiego; 4) Fundusze europejskie dla transportu regionalnego; 5) Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną; 6) Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego;

		7) Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych; 8) Fundusze europejskie dla sprawiedliwej transformacji Małopolski Zachodniej; 9) Pomoc techniczna FST; 10) Pomoc techniczna EFRR; 11) Pomoc techniczna EFS+. Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEEdM możliwe będzie finansowanie m.in.: – przedsięwzięć z obszarów e-administracji i cyberbezpieczeństwa, kultury i dziedzictwa regionalnego, e-zdrowia; – inwestycji w poprawę efektywności energetycznej przedsiębiorstw i inwestycji w wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych; – głębokiej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków sektora mieszkaniowego; – inwestycji w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury, przeciwdziałania ruchom masowym i zabezpieczenia potrzeb służb ratowniczych; – przedsięwzięć w zakresie zbiorczej infrastruktury zagospodarowania ścieków komunalnych i inwestycji w systemy zaopatrzenia w wodę i optymalizację zużycia wody; – działań z zakresu wspierania transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, w tym budowa PSZOK-ów, budowa instalacji do odzysku i recyklingu odpadów komunalnych, usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest; – działań z zakresu ochrony bioróżnorodności, rozwoju zielonej infrastruktury, zagospodarowania terenów zdegradowanych; – transportu drogowego, nowoczesnych technik zarządzania ruchem, inwestycji z zakresu zwiększania bezpieczeństwa na drogach; – infrastruktury kształcenia i szkolenia, w tym np. infrastruktury ośrodków wychowania przedszkolnego, szkół podstawowych i średnich, prowadzących kształcenie ogólne; – budowy, remontów, wyposażenia infrastruktury społecznej związanej ze wsparciem działań z zakresu zapewnienia całodobowej opieki osobom z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku, zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji; – działań z zakresu rozwoju infrastruktury kultury; – działań z zakresu rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej; – działań z zakresu wsparcia do zwiększenia szans na zdobycie lub zmianę pracy oraz nabycie kompetencji lub kwalifikacji niezbędnych na rynku pracy; – działań z zakresu promocji postaw przedsiębiorczych i kompleksowej pomocy dla osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej; – wiele innych.
6.	Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność (RLKS)	Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i>. Szczegółowy zakres wsparcia zostanie uszczegółowiony w SzOOP i będzie wynikał z LSR, niemniej

		jednak, mając na względzie wstępne informacje uzyskane od lokalnej społeczności (LGD), IZ zakłada, że wsparcie w szczególności obejmie: – włączenie społeczne; – infrastrukturę rekreacyjną, turystyczną i kulturalną. W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW). Główne grupy docelowe: – mieszkańcy województwa małopolskiego obszarów objętych IIT, w tym GPR; – mieszkańcy obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.
7.	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027</i> (PS WPR 2023–2027)	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027</i> jest następcą <i>Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020</i>. PS WPR zakłada wspieranie zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. W ramach realizacji programu będą wspierane zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku; chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Ponadto PS WPR sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Działania te spowodują poprawę dynamiki rozwojowej oraz zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa. PS WPR opiera się na dziesięciu kluczowych celach: – wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego; – zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację; – poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości; – przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii; – wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze; – przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu; – przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich; – promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa; – poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt;

		– modernizacja sektora przez sprzyjanie w dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcenie do ich wykorzystywania.
8.	<i>Krajowy Plan Odbudowy – w ramach Funduszu Odbudowy</i>	Dokument programowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności: 1) zielona transformacja; 2) transformacja cyfrowa; 3) inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu; 4) spójność społeczna i terytorialna; 5) opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna; 6) polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.
9.	<i>Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)</i>	RFIL to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom. Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Środki przekazane przez rząd będzie można wykorzystać na bliskie ludziom inwestycje, m.in. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi – a także inne niezbędne lokalnie działania.
10.	<i>Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych</i>	Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.
11.	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i>	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (dawniej Fundusz Dróg Samorządowych) ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.
12.	Ewentualne inne fundusze i programy międzynarodowe, europejskie i krajowe.	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Lp.	Cel operacyjny	Szacowana kwota wydatków	Wkład własny Realizatorów	Dofinansowanie
Cel strategiczny 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego				
1.1.	Tworzenie warunków do rozwoju	22,5 mln zł	4,5 mln zł	18 mln zł
1.2.	Wsparcie przedsiębiorczości	17 mln zł	3,4 mln zł	13,6 mln zł
Cel strategiczny 2. Wysoki poziom kapitału społecznego				
2.1.	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców	19 mln zł	3,8 mln zł	15,2 mln zł
2.2.	Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców	21 mln zł	4,2 mln zł	16,8 mln zł
Cel strategiczny 3. Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko				
3.1.	Ochrona i poprawa jakości środowiska	27,5 mln zł	5,5 mln zł	22 mln zł
3.2.	Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej	23 mln zł	4,6 mln zł	18,4 mln zł
SUMA		130 mln zł	26 mln zł	104 mln zł
W tym projekty strategiczne		115 mln zł	23 mln zł	92 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia rozwoju odnosząc się w swych założeniach (celach głównych, strategicznych i działaniach priorytetowych) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze gminy, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów wyższego szczebla, regulujących działania w przedmiotowym obszarze. W związku z tym komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii. Zestawienie tych dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ⁹
POZIOM MIĘDZYNARODOWY I KRAJOWY		
1.	Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce	Umowa Partnerstwa określa strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. Dokument ten zawiera 6 celów, są to: – <i>Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej;</i> – <i>Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa;</i> – <i>Lepiej połączona Europa;</i> – <i>Europa o silniejszym wymiarze społecznym;</i> – <i>Europa bliżej obywateli;</i> – <i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.</i> Założenia Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w każdy z powyższych wskazanych celów. Szczególna spójność zauważalna jest dla celu <i>Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa</i> z założeniami w Strategii: cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona i poprawa jakości środowiska</i> – kierunki działań 3.1.1. <i>Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu</i> oraz 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i>. W obu tych dokumentach kładzie się nacisk na efektywność energetyczną i redukcję emisji gazów cieplarnianych, przystosowanie do zmian klimatu, zrównoważoną gospodarkę wodną i ściekową, gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz wzmocnienie ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Równie komplementarnym i spójnym z założeniami Strategii celem Umowy Partnerstwa jest cel 5 <i>Europa bliżej obywateli</i>. Istotą tego celu jest: <i>zwiększenie wpływu wspólnot lokalnych na kształt działań nakierowanych na rozwój terytoriów i rozwiązywanie ich problemów w oparciu o endogeniczne potencjały. W ramach celu wspierana będzie realizacja przygotowanych na poziomie ponadlokalnym i lokalnym strategii ukierunkowanych na zmiany strukturalne danego obszaru</i>. Niniejsza Strategia stanowi właśnie jedną z takich lokalnych strategii, które będą realizowane m.in. za pomocą Innych Instrumentów Terytorialnych (IIT).

⁹ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmiennionej formie.

2.	Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju	<i>Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju</i>, przyjęta w 2015 r. przez 193 państwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Analiza spójności dokumentów strategicznych z Agendą ONZ 2030 stanowi swego rodzaju novum w polskiej polityce rozwoju. Zobowiązanie do realizacji Agendy jest dobrowolne i nie umocowane w instrumentach finansowych, z których mogłaby korzystać Polska lub polskie regiony. Niemniej układ celów Agendy wyznacza uniwersalny, globalny model zrównoważonego rozwoju, a sygnatariusze Agendy, w tym Polska, solidarnie zobowiązali się do aktywnej realizacji i monitorowania jej postępu. Cele Agendy, w które bezpośrednio wpisują się założenia Strategii, to: – <i>Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;</i> – <i>Cel 4. Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie;</i> – <i>Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi;</i> – <i>Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzyjny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;</i> – <i>Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom;</i> – <i>Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustoszczenie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.</i> Spójność założeń Strategii z wyżej wymienionymi celami, przejawia się bezpośrednio lub pośrednio we wszystkich jej celach: – Cel operacyjny 1.1. <i>Tworzenie warunków do rozwoju</i> poprzez wykorzystanie zasobów lokalnych oraz wspieranie przedsiębiorczości – spójność w szczególności z celami 4, 8 Agendy; – Cel operacyjny 1.2. <i>Wsparcie przedsiębiorczości</i> poprzez kreowanie lokalnego rynku pracy oraz cyfryzację – spójność w szczególności z celami 4 i 8 Agendy; – Cel operacyjny 2.1. <i>Wzrost aktywności społecznej mieszkańców</i> poprzez włączenie społeczne i wspieranie integracji oraz budowanie tożsamości mieszkańców – spójność w szczególności z celami 3 i 4 Agendy; – Cel operacyjny 2.2. <i>Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców</i> poprzez zagospodarowanie czasu mieszkańców oraz poprawę dostępności usług społecznych – spójność w szczególności z celami 3, 4 Agendy; – Cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona i poprawa jakości środowiska</i> poprzez zaspokojenie potrzeb energetycznych oraz rozwój infrastruktury komunalnej – spójność w szczególności z celami 3, 6, 13, 15 Agendy; – Cel operacyjny 3.2. <i>Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej</i> poprzez racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz poprawę bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców – spójność w szczególności z celami 13 i 15 Agendy.
3.	Krajowa Strategia Rozwoju	<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)</i> jest dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów we wrześniu 2019 r. i jest on w pełni komplementarny do

	Regionalnego 2030 (KSRR)	zapisów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w wymiarze terytorialnym oraz zgodny z rozstrzygnięciami funkcjonalno-przestrzennymi zawartymi w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. KSRR przewiduje realizację trzech głównych celów: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych; 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk publicznych. W zakresie komplementarności z merytorycznymi celami KSRR, Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 wykazuje najsilniejszą komplementarność z celami szczegółowymi: – Celu 1., tj. cel 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz cel 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów; – Celu 2., tj. cel 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego oraz cel 2.2. Wsparcie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym; – Celu 3., tj. cel 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem oraz cel 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.
4.	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)	Głównym celem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR) jest: tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Cel ten uwypukla zatem aspekty związane z jakością życia i dobrobytem ludności, stawiając wymiar społeczny na pierwszym miejscu. Cel ten w sposób bezpośredni koreluje z wizją Gminy Łukowica: <i>Gmina Łukowica atrakcyjnym miejscem do życia dla ludzi aktywnych, żyjących i inwestujących zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju.</i> Poniżej przedstawiono najważniejsze założenia dokumentu, w które bezpośrednio lub pośrednio wpisują się założenia niniejszej Strategii: <i>Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.</i> <i>Obszar: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Małe i średnie przedsiębiorstwa.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić szczególną uwagę na spójność z celem strategicznym 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego – cel operacyjny 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju. <i>Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.</i> <i>Obszar: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Spójność społeczna.</i> <i>Obszar: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Rozwój zrównoważony terytorialnie.</i>

	W kontekście powyższego należy zwrócić szczególną uwagę na spójność z celem strategicznym 2. <i>Wysoki poziom kapitału społecznego</i> – cel operacyjny: 2.1. <i>Wzrost aktywności społecznej mieszkańców.</i> <i>Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu.</i> <i>Obszar: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce.</i> <i>Obszar: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem.</i> <i>Obszar: Cyfrowe państwo usługowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: E-państwo.</i> <i>Obszar: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Efektywność wykorzystania środków UE.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić szczególną uwagę na spójność z celem strategicznym 1. <i>Wzmocnienie potencjału gospodarczego</i> – cele operacyjne 1.1. <i>Tworzenie warunków do rozwoju</i> i 1.2. <i>Wsparcie przedsiębiorczości.</i> Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): – <i>Poprawa jakości kapitału ludzkiego. Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju;</i> – <i>Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju;</i> – <i>Zrównoważenie systemu energetycznego Polski;</i> – <i>Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców.</i> Analizując plan operacyjny (tabela 5) stwierdza się, że powyższe obszary wpływają również na osiągnięcie celów Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 – szczególnie na wzrost przedsiębiorczości, wzmocnienie cyfrowe oraz tworzenie możliwości rozwoju i współdziałania mieszkańców.
--	---

5.	<i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)</i>	W systemie dokumentów strategicznych <i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP2030)</i> stanowi doprecyzowanie i operacjonalizację zapisów SOR. W związku z powyższym cel główny PEP2030, tj. <i>Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców</i>, został przeniesiony wprost z SOR. Cele szczegółowe zostały doprecyzowane i określone w odpowiedzi na najważniejsze trendy w obszarze środowiska: <i>Cel I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;</i> <i>Cel II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;</i> <i>Cel III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.</i> Na cele te, w sposób bezpośredni lub pośredni, odpowiada w szczególności w Strategii: cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona i poprawa jakości środowiska</i>, kierunek działań: 3.1.1 <i>Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu.</i>
6.	<i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030</i>	Cele i kierunki działań <i>Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030</i>, z którymi <i>Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i> jest najmocniej powiązana, to: <i>Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:</i> <i>1.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy,</i> <i>1.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych,</i> <i>1.1.3. Doskonalenie rozwiązań instytucjonalno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego,</i> <i>1.2.4. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej,</i> <i>1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą.</i> <i>Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości postaw obywatelskich:</i> <i>2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,</i> <i>2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę, że jednym z celów operacyjnych <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i> jest cel 2.1. <i>Wzrost aktywności społecznej mieszkańców</i>, który w wielu aspektach wpisuje się w powyższe założenia. Wdrożenie Strategii przyczyni się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życie publiczne, szczególnie poprzez wspieranie lokalnej aktywności i zachęcanie do realizacji wspólnych inicjatyw czy rozwinięcie partycypacyjnego zarządzania gminą. Wdrażanie Strategii będzie sprzyjać włączeniu społecznemu, szczególnie poprzez zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom i osobom niepełnosprawnym oraz aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy, a także poprzez wspieranie rozwoju wolontariatu i ekonomii społecznej.
7.	<i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i>	<i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i> jest jedną ze strategii rozwoju, o których mowa w <i>Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju</i> (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 z późn. zm.) i zastępuje <i>Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020</i>, przyjętą uchwałą nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. (M.P. poz. 839). W Strategii przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r. Cele i kierunki interwencji, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i>: <i>Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska:</i>

		– Kierunek interwencji II.1 <i>Rozwój liniowej infrastruktury technicznej;</i> – Kierunek interwencji II.2 <i>Dostępność wysokiej jakości usług publicznych;</i> – Kierunek interwencji II.3 <i>Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast;</i> – Kierunek interwencji II.4 <i>Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska;</i> – Kierunek interwencji II.5 <i>Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.</i> Cel szczegółowy III <i>Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa:</i> – Kierunek interwencji III.1. <i>Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa;</i> – Kierunek interwencji III.2. <i>Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy;</i> – Kierunek interwencji III.3. <i>Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi;</i> – Kierunek interwencji III.4. <i>Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym;</i> – Kierunek interwencji III.5 <i>Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich.</i> Jednym z elementów przewidzianych do realizacji w ramach <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i> jest budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, która będzie prowadzona w sposób zintegrowany z działaniami uzupełniającymi, służącymi zwiększeniu dostępności cyfrowej obszarów wiejskich. Zwiększona będzie dostępność cyfrowa, która coraz silniej warunkuje możliwość upowszechnienia wielu nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej, w tym Internetu rzeczy, technologii satelitarnych. Planuje się inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, a także wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym. Najważniejsze pozarolnicze wyzwania o charakterze społeczno-gospodarczym, przed którymi stoją obszary wiejskie niebędące wiejskimi strefami podmiejskimi dużych miast, to m.in. inwestycje służące poprawie jakości usług podstawowych na obszarach wiejskich, do których zaliczono: edukację, opiekę zdrowotną, opiekę nad matką z dzieckiem, osobami z niepełnosprawnością i seniorami, rozwój kapitału społecznego, jak też poprawę jakości działania instytucji publicznych i kultury – inwestycje takie zostały wskazane jako priorytetowe w <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i>. Planowany jest m.in. rozwój e-usług, zwiększenie dostępu do wysokiej jakości opieki żłobkowej, wspieranie rozwoju i uczenia się mieszkańców przez całe życie, w tym w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych, wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych. Wdrażanie Strategii przyczyni się też do dynamizacji przedsięwzięć na rzecz likwidacji niskiej emisji z systemów grzewczych.
8.	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły ¹⁰	Gmina Łukowica położona jest na obszarze dorzecza Wisły, regionie wodnym Górnej-Zachodniej Wisły, w obrębie następujących wód podziemnych (JCWPd)¹¹: I. Kod JCWPd: GW2000166, Stan ilościowy: dobry, Stan chemiczny: dobry, Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry, Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrożona,

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

¹¹ Hydroportal – Plany Gospodarowania Wodami, wody.isok.gov.pl

		Działania podstawowe: nie zaplanowano żadnych działań podstawowych, Działania uzupełniające: nie zaplanowano żadnych działań uzupełniających. II. Kod JCWPd: GW2000150, Stan ilościowy: dobry, Stan chemiczny: dobry, Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry, Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrożona, Działania podstawowe: nie zaplanowano żadnych działań podstawowych, Działania uzupełniające: nie zaplanowano żadnych działań uzupełniających. Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły obejmujących obszar Gminy Łukowica¹²: I. Kod JCWP: RW200008214599: Nazwa: Dunajec od Obidzkiego Potoku do Zb. Rożnów, Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany, Stan chemiczny: poniżej dobrego, Stan ogólny: zły, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50); – działania renaturyzacyjne; – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Działania uzupełniające: – analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych; – realizacja wybranego wariantu udroźnienia cieku – działanie inwestycyjne; – kontrola funkcjonowania urządzeń do migracji ryb; – monitoring skuteczności istniejących urządzeń do migracji ryb; – opracowanie wariantowej analizy sposobu udroźnienia budowli piętrzących na cieku wraz ze wskazaniem wariantu do realizacji oraz opracowaniem dokumentacji projektowej. II. Kod JCWP: RW20000721473449: Nazwa: Sowlinka, Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany, Stan chemiczny: brak danych, Stan ogólny: zły, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: – kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych; – działania renaturyzacyjne. Działania uzupełniające:
--	--	---

¹² Baza danych IIaPGW (druga aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), apgw.gov.pl/pl/III-cykl-materialy-do-pobrania

		– ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami. III. Kod JCWP: RW20000721419949: Nazwa: Jastrząbka, Stan/potencjał ekologiczny: nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP), Stan chemiczny: dobry, Stan ogólny: brak danych, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: nie zaplanowano żadnych działań podstawowych. Działania uzupełniające: nie zaplanowano żadnych działań uzupełniających. IV. Kod JCWP: RW20000721419989: Nazwa: Gostwiczanka, Stan/potencjał ekologiczny: nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP), Stan chemiczny: dobry, Stan ogólny: brak danych, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: działania renaturyzacyjne. Działania uzupełniające: nie zaplanowano żadnych działań uzupełniających. V. Kod JCWP: RW20000721419969: Nazwa: Słomka, Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany; Stan chemiczny: dobry, Stan ogólny: zły, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50); – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – działania renaturyzacyjne; – kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność. Działania uzupełniające: – analiza możliwości przebudowy budowli piętrzących w zakresie zapewniającym ciągłość biologiczną i spełnienie celów środowiskowych; – ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami. VI. Kod JCWP: RW20000721419929: Nazwa: Czarna Woda, Stan/potencjał ekologiczny: nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP); Stan chemiczny: dobry, Stan ogólny: brak danych, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: działania renaturyzacyjne. Działania uzupełniające: nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających.
--	--	--

		VII. Kod JCWP: RW20000421419899: Nazwa: Kamienica, Stan/potencjał ekologiczny: dobry Stan chemiczny: poniżej dobrego, Stan ogólny: zły, Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona. Działania podstawowe: – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50); – kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin; – opracowanie programu poprawy naturalnej retencji leśnej w zlewni JCWP; – opracowanie programu poprawy retencji glebowej i krajobrazowej na obszarach rolniczych w zlewni JCWP; – realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększenia ilości i czasu naturalnej retencji wód na gruntach rolnych w zlewni JCWP. Działania uzupełniające: – aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP; – ocena wpływu budowli poprzecznych na ciągłość biologiczną i cele środowiskowe JCWP. Cztery z siedmiu jednolitych części wód powierzchniowych znajdujących się w granicach gminy odznacza się stanem ogólnym złym, dla trzech – nie ma danych w tym zakresie. Cel strategiczny w Strategii, który najmocniej koreluje z zapisami <i>Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</i>, to: 3. <i>Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko</i>.
9.	<i>Mapy zagrożenia powodziowego</i>	Według danych z programu ISOK¹³ (mapy zagrożenia powodziowego), Gmina Łukowica jest terenem występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%). tereny na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) oraz tereny na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q0,2%). Tereny zagrożone powodzią znajdują się wzdłuż rzek płynących przez gminę, tj. Jastrząbka, Łukowica i Słomka Ponadto gmina nie znajduje się w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych.
10.	<i>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły¹⁴</i>	W <i>Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</i> nie wskazano Gminy Łukowica jako terenu o najwyższym stopniu ryzyka powodziowego, gmina nie znalazła się także na liście projektów strategicznych. Zgodnie z danymi przedstawionymi w Hydroportalu (Plany zarządzania ryzykiem powodziowym) – Gmina Łukowica znajduje się w obszarach problemowych z powodu zagrożenia powodzią rzeczną. Cel strategiczny w Strategii, który najmocniej koreluje z zapisami <i>Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</i>, to: 3. <i>Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko</i>. Zaplanowane do realizacji działania i projekty w Strategii, w ramach których konieczne będzie zagospodarowanie terenów położonych w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, nie będą stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, naruszać planu

¹³ Informatyczny System Osłony Kraju, isok.gov.pl

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2739).

		zarządzania ryzykiem powodziowym, czy też utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym.
11.	Plan przeciwdziałania skutkom suszy ¹⁵	Zgodnie z zapisami Planu: <i>Działania mające na celu wzmocnienie oraz przywrócenie zdolności retencyjnych danego obszaru, takie jak:</i> 1) <i>ochrona oraz odbudowa ekosystemów;</i> 2) <i>ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez renaturyzację i renaturalizację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych, zalesienia, biologizację gleby;</i> 3) <i>wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury);</i> 4) <i>zmiany na rzecz ograniczania wodochłonności gospodarki</i> – skutecznie przeciwdziałają skutkom suszy, ale także mają swój pozytywny wpływ na tworzenie gospodarki neutralnej dla klimatu. Zatem działania adaptacyjne stosowane w przeciwdziałaniu skutkom suszy nie tylko minimalizują skutki wystąpienia suszy, ale również przyczyniają się do obniżania zagrożenia występowania tego zjawiska. Cel strategiczny w Strategii, który najmocniej koreluje z zapisami Planu przeciwdziałania skutkom suszy, to: 3. <i>Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko.</i> W Planie wskazane zostały: <i>Lista inwestycji zgłoszonych przez podmioty zewnętrzne (spoza PGW WP) i Lista zadań inwestycyjnych związanych ze zwiększeniem retencji korytowej w zlewniach na obszarach wiejskich.</i> Gmina Łukowica nie znalazła się na żadnej z tych list. <i>Zasoby dyspozycyjne to zasoby odnawialne pomniejszone o średnią z wielolecia wielkość przepływu wód, tak aby nie dopuścić do znacznego pogorszenia stanu wód powierzchniowych związanych z wodami podziemnymi i do powstania znaczących szkód w ekosystemach lądowych zależnych od wód podziemnych.</i> Gmina Łukowica znajduje się w obszarze, dla którego moduł zasobów dyspozycyjnych wynosi 100–150 m³/24h/km². Na zarządzanie ryzykiem suszy przełożenie mają wyniki zagrożenia występowania trzech z czterech typów suszy: rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej. Gmina Łukowica znajduje się w obszarze zaklasyfikowanym głównie do I klasy zagrożenia suszą rolniczą na terenach rolnych i leśnych (słabo zagrożone). W kontekście zagrożenia suszą hydrologiczną obszar całej gminy zakwalifikowano do klasy III – silne zagrożenie. W zakresie zagrożenia suszą hydrogeologiczną w JCWPd zachodnia część gminy zakwalifikowana została do klasy II – umiarkowanie zagrożone, zaś wschodnia część gminy do klasy I – słabo zagrożona. Łączne zagrożenie suszą na terenie gminy to: umiarkowanie zagrożone suszą. Dla Gminy Łukowica znajdującej się w granicach zlewni następujących JCWP: Dunajec od Obidzkiego Potoku do Zb. Rożnów, Sowlinka, Jastrząbka, Gostwiczanka, Słomka, Czarna Woda, Kamienica rekomenduje się wdrożenie działań: zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie nr 1), retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (działanie nr 3), realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie nr 4), analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie nr 6), budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększenia retencji glebowej (działanie nr 8 w zakresie przebudowy), wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (działanie nr 9), budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

		zasoby wód podziemnych (działanie nr 10), przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie nr 24).
POZIOM REGIONALNY		
12.	Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	Zakres <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i> wpisuje się w horyzont czasowy przyjęty w <i>Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”</i> (SRWM 2030). Wyznaczone w niej cele strategiczne, a w ich ramach cele operacyjne wraz z wymienionymi kierunkami działań wpisują się w zapisy SRWM 2030 w sposób bezpośredni lub pośredni, m.in. w niżej wymienione obszary tematyczne i priorytety. OBSZAR TEATYCZNY I: MAŁOPOLANIE Kierunek polityki rozwoju 1. <i>Małopolskie rodziny</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 2.1.1. <i>Włączenie społeczne</i> oraz 2.1.2. <i>Integracja i budowanie tożsamości</i>. Kierunek polityki rozwoju 2. <i>Opieka zdrowotna</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 2.1.1. <i>Włączenie społeczne</i>, 2.2.1. <i>Poprawa jakości i dostępności usług publicznych</i>. Kierunek polityki rozwoju 4. <i>Sport i rekreacja</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 1.1.1. <i>Wykorzystanie zasobów gminy</i> oraz 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i>. Kierunek polityki rozwoju 5. <i>Kultura i dziedzictwo</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 2.1.2. <i>Integracja i budowanie tożsamości</i> oraz 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i>. Kierunek polityki rozwoju 6. <i>Edukacja</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 1.2.1. <i>Kompetencje mieszkańców</i> i 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i>. Kierunek polityki rozwoju 7. <i>Rynek pracy</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 1.2.1. <i>Kompetencje mieszkańców</i>. OBSZAR TEATYCZNY II: GOSPODARKA Kierunek polityki rozwoju 5. <i>Cyfrowa Małopolska</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 1.2.2. <i>Cyfryzacja</i>. OBSZAR TEATYCZNY III: KLIMAT I ŚRODOWISKO Kierunek polityki rozwoju 1. <i>Ograniczenie zmian klimatycznych</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 3.1.1. <i>Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu</i>. Kierunek polityki rozwoju 2. <i>Gospodarowanie wodą</i>. W kierunek ten wpisują się kierunki działań SRG: 3.1.1. <i>Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu</i> oraz 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i>. Kierunek polityki rozwoju 4. <i>Edukacja ekologiczna</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 3.1.1. <i>Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu</i>. OBSZAR TEATYCZNY IV: ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM Kierunek polityki rozwoju 2. <i>Współpraca i partnerstwo</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 2.1.2. <i>Integracja i budowanie tożsamości</i>. OBSZAR TEATYCZNY V: ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE Kierunek polityki rozwoju 1. <i>Ład przestrzenny</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 3.2.1. <i>Racjonalne gospodarowanie przestrzenią</i>. Kierunek polityki rozwoju 3. <i>Rozwój obszarów wiejskich</i>. W kierunek ten wpisuje się kierunek działań SRG: 1.1.1. <i>Wykorzystanie zasobów gminy</i>, 2.1.2. <i>Integracja i budowanie tożsamości</i>, 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i>, 3.2.1. <i>Racjonalne gospodarowanie przestrzenią</i>. SRWM 2030 wskazuje konkretne obszary, które ze względu na specyfikę i obserwowane tam problemy wymagają dodatkowego wsparcia, wykraczające poza działania przewidziane dla całego województwa – obszary strategicznej interwencji (OSI). Jednym z takich OSI są: <i>regionalne i krajowe obszary zagrożone trwałą marginalizacją</i>, w skład których wchodzi Gmina Łukowica.

13.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego ¹⁶ (PZPWM)	W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (PZPWM) wskazano, że: na terenie województwa małopolskiego znajduje się 10 obszarów chronionego krajobrazu, które zajmują ok. 573 080 ha, co stanowi 37,7% powierzchni województwa. Na terenie Gminy Łukowica znajduje się Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Natura 2000 Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego oraz Obszar Natura 2000 Środkowy Dunajec z dopływami. Wskazane w Planie kluczowe zasady polityki przestrzennej, których realizacja wymaga skoordynowanych działań na poziomie regionalnym i lokalnym, i w które najmocniej wpisują się założenia Strategii, to: 1. Oszczędne gospodarowanie przestrzenią zurbanizowaną i racjonalne jej wykorzystanie rozumiane jako: 1b. zapobieganie rozpraszaniu zabudowy. 2. Oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi i dbałość o poprawę jakości środowiska: 2a. ochrona wód i zwiększanie retencji naturalnej, w tym także na terenach zurbanizowanych. 5. Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych: 5a. powstrzymanie, a z czasem eliminacja, zabudowy w terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym; 5b. powstrzymanie zabudowy na terenach osuwiskowych. W PZPWM wyodrębniono obszary charakteryzujące się podobnymi cechami zagospodarowania przestrzennego, pewną spójnością przyrodniczą i krajobrazową, wewnętrzną spójnością gospodarczą oraz wspólnotą wyzwań rozwojowych. Gminę Łukowica zaliczono do obszaru funkcjonalnego „Dolina” (łącznie 15 gmin subregionu sądeckiego). W charakterystyce jakościowej obszaru wskazano, że jego szczególnym zasobem są „firmy innowacyjne” oraz „tradycje przemysłowe”, natomiast w charakterystyce strukturalnej jako kontekst przestrzenny wskazano „pas uprzemysłowionych miast Podkarpacia (Jasło, Krosno, Sanok)”. Terytorium „Dolina Przedsiębiorczości” to: przedpole Beskidu Wyspowego, Kotlina Sądecka oraz północna część Beskidu Niskiego wraz z Obniżeniem Gorlickim. Takie położenie przesądza o atrakcyjności krajobrazowej (tło gór) przy występowaniu dużej ilości terenów wypłaszczonych – czyli łatwiejszych do zainwestowania. Jednak takie ukształtowanie terenu pogłębia jego problemy ekologiczne – otoczenie wzgórz sprzyja gwałtownemu przyborowi wód w dolinach i powstawaniu osuwisk, pojawia się także zjawisko smogu, zwłaszcza w Kotlinie Sądeckiej. Rejon Nowego Sącza i Limanowej to nadal najbardziej prężna demograficznie część Małopolski. Dlatego największym wyzwaniem rozwojowym Doliny jest wykorzystanie tego potencjału, czyli przeciwdziałanie migracjom poprzez stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy i zamieszkania w miastach obszaru, a także wykorzystanie przemysłowych tradycji do kreowania nowej przedsiębiorczości i reindustrializacji.
14.	Uchwała Nr XX/274/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 maja 2020 r. w sprawie Południowomałopolskiego Obszaru	Część Gminy Łukowica objęta jest Południowomałopolskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. We wskazanej uchwale określono m.in. zakaz: likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych, realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu

¹⁶ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r.

	Chronionego Krajobrazu	oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także mineralów. Uchwała wskazuje na odstępstwa, których nie dotyczą powyższe zakazy.
POZIOM PONADLOKALNY I LOKALNY		
15.	Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2019–2025	Strategia ta jest podstawowym dokumentem samorządu powiatowego, który określa obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju powiatu. Wizja powiatu zakłada stworzenie obszaru, gdzie samorządy, administracja rządowa, instytucje publiczne oraz podmioty prywatne i sektor pozarządowy ściśle współpracują. Ponadto wizja zakłada, iż powiat inwestuje w swoich mieszkańców, poprawę usług oraz w kapitał społeczny. Taki opis stanu docelowego jest spójny z wizją rozwoju Gminy Łukowica. Najmocniejsza korelacja występuje między następującymi założeniami dokumentów: – Obszar strategiczny Strategii powiatu <i>Gospodarka lokalna</i> odpowiada w znacznej mierze celowi strategicznemu SRG, tj. 1. <i>Wzmocnienie potencjału gospodarczego</i>; – Obszar strategiczny Strategii powiatu <i>Kapitał ludzki i społeczny</i> odpowiada w znacznej mierze celom strategicznym SRG, tj. 2. <i>Wysoki poziom kapitału społecznego</i> oraz 3. <i>Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko</i>; – Obszar strategiczny Strategii powiatu <i>Warunki życia</i> odpowiada w znacznej mierze celom strategicznym SRG, tj. 2. <i>Wysoki poziom kapitału społecznego</i> oraz 3. <i>Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko</i>; – Obszar strategiczny Strategii powiatu <i>Zarządzanie rozwojem</i> odpowiada w znacznej mierze celowi strategicznym SRG, tj. 2. <i>Wysoki poziom kapitału społecznego</i>.
16.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łukowica CZĘŚĆ II Kierunki zagospodarowania przestrzennego	W Studium Gminy Łukowica przyjętym Uchwałą Nr XXXII/280/22 Rady Gminy Łukowica z dnia 15 grudnia 2022 r. zostały określone kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej: – kształtowanie czytelnych układów przestrzennych z wyodrębnionymi strefami rozwoju zainwestowania i strefami terenów otwartych, – wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych dla zrównoważonego rozwoju turystyki, – tworzenie sprzyjających warunków do inwestowania w zróżnicowane formy przedsiębiorczości, – utrzymanie i rozbudowa systemu powiązań komunikacyjnych wewnętrznych i zewnętrznych, – ograniczanie zabudowy na terenach położonych peryferyjnie, wymagających zwiększonych nakładów na realizację i utrzymanie infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, – zachowanie systemu przyrodniczego oraz powiązań przyrodniczych w ramach utrwalonej i przekształcającej się struktury przestrzennej. W niniejszej Strategii oraz w Studium kładzie się nacisk na właściwe wykorzystanie przestrzeni oraz kształtowanie struktury przestrzennej w sposób umożliwiający wykorzystanie walorów gminy, przy jednoczesnym zachowaniu wartości środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju gospodarczego i poprawie jakości życia mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju

Jak wspomniano we Wstępie niniejszego opracowania, w dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy. Są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
3. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań;
4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.

Przestrzeń stanowi kluczowy zasób, dlatego ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. W przestrzeni przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej jednak podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Oddziaływanie człowieka na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania, a także warunkuje życie przyszłych pokoleń. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu zarówno dokumentów strategicznych, jak i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

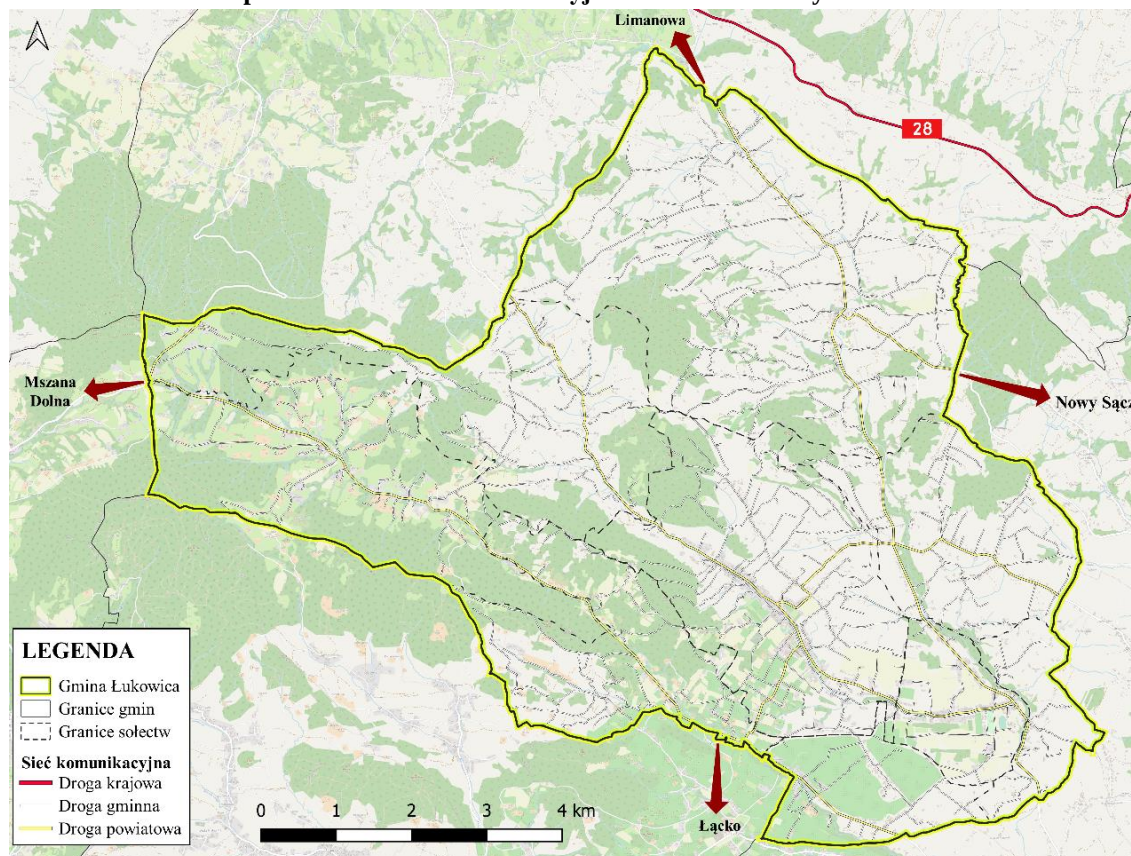
Niniejsza Strategia zapewnia koordynację przestrzenną wszelkich planowanych działań w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym.

4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Łukowica wynika głównie z jej położenia geograficznego, środowiska naturalnego, a także otoczenia i powiązań z jednostkami sąsiednimi.

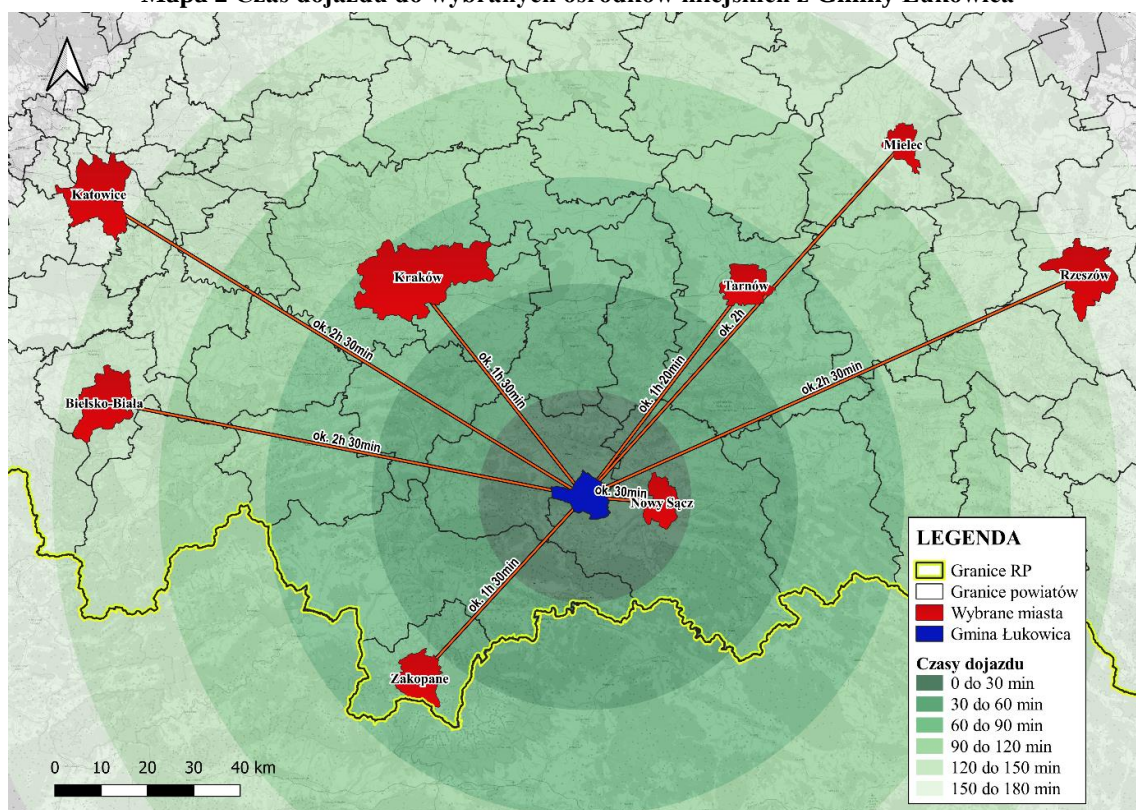
Gmina Łukowica jest gminą wiejską położoną w środkowej części województwa małopolskiego i graniczy z gminami: Limanowa, Kamienica, Łącko oraz Podegrodzie. Położona jest w Beskidzie Wyspowym, który charakteryzuje się odosobnionymi szczytami, które przypominają wyspy. Gmina pokryta jest wyłącznie drogami gminnymi i powiatowymi, zaś w niewielkiej odległości od gminy przebiega droga krajowa nr 28. Przez gminę nie przebiegają również linie kolejowe. Najbliższymi ośrodkami miejskimi są Limanowa i Nowy Sącz, do których czas dojazdu zajmuje ok. 30 minut. Dojazd do miasta wojewódzkiego – Krakowa – zajmuje ok. 1 h 30 min. Na mapie 2 została przedstawiona sieć komunikacyjna gminy, natomiast na mapie 3 – czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich, który jest stosunkowo dobry.

Mapa 1 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Łukowica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

Mapa 2 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Łukowica

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego obszar Gminy Łukowica położony jest w prowincji Karpaty Zachodnie z Podkarpaciem, w podprowincji Zewnętrzne Karpaty Zachodnie, w makroregionie Beskidu Zachodniego, a także w mezoregionie Beskidu Wyspowego oraz Kotliny Sądeckiej¹⁷. Przez gminę przepływają trzy rzeki: Jastrząbka, Słomka i Łukowica, zaś krajobraz jest typowo górzysty.

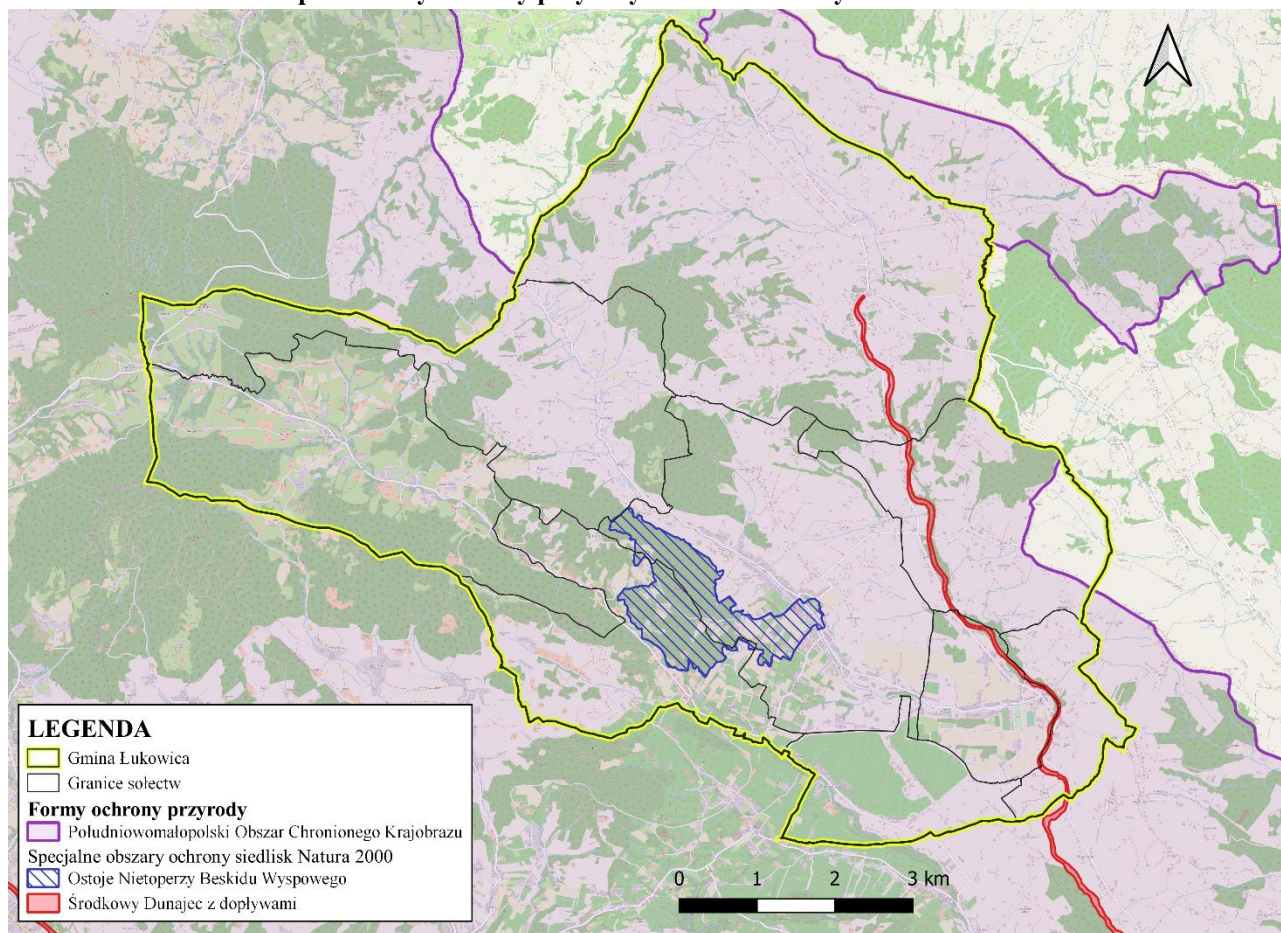
Grunty leśne zajmują 25,3% obszaru gminy, z czego 21,6% to lasy prywatne. Grunty rolne zajmują 67,98% powierzchni, a tereny osiedlowe i zurbanizowane 4,33%. Natomiast formy ochrony przyrody w Gminie Łukowica stanowią 96,6% jej powierzchni. Na obszarze gminy zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody, które przedstawiono na mapie 3¹⁸:

- Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Natura 2000 Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego,
- Obszar Natura 2000 Środkowy Dunajec z dopływami.

¹⁷ Kondracki J., Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa 2013.

¹⁸ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Mapa 3 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Łukowica

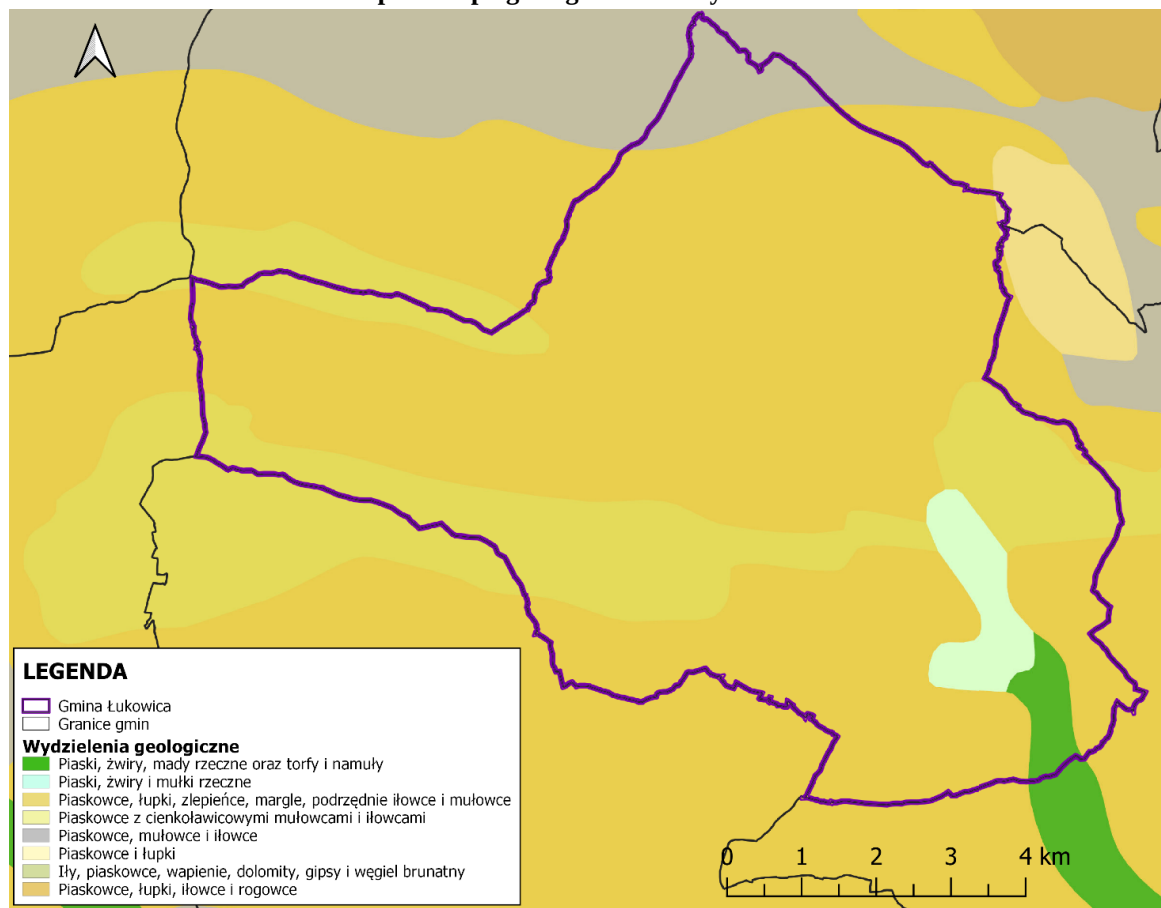
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

Przeważającymi wydzieleniami geologicznymi są piaskowce, łupki, zlepieńce, margle, podrzędnie iłowce i mułowce. Na mapie 4 przedstawiono budowę geologiczną gminy. Według informacji zwartych na stronie Państwowego Instytutu Geologicznego na obszarze Gminy Łukowica występują złoża kopalin kamienia drogowego i budowlanego w Jastrzębiu (złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo) oraz Bąkowcu (złożo o zasobach rozpoznanych wstępnie)¹⁹.

W gminie występują głównie gleby IV klasy bonitacyjnej (gleby orne średniej jakości), V (gleby orne słabe) i VI klasy bonitacyjnej (gleby orne najsłabsze), które zajmują łącznie 99% powierzchni gminy, gleby III klasy bonitacyjnej tzw. gleby orne średnio dobre zajmują tylko 1% powierzchni, czyli ok. 36 ha. W gminie występują utrudnione warunki gospodarowania – gmina została zakwalifikowana jako ONW górskie oraz specyficzne (podgórskie).

¹⁹ Centralna Baza Danych Geologicznych, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, geoportal.pgi.gov.pl, wg. stanu na dzień 31.12.2022 r.

Mapa 4 Mapa geologiczna Gminy Łukowica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych danych ze strony Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowy Instytut Badawczy, geologia.pgi.gov.pl

Gmina Łukowica charakteryzuje się zabudową zagrodową i jednorodziną. Ze względu na duże różnice w ukształtowaniu terenu zabudowa w gminie jest niejednolita. W dnach dolin rzecznych zabudowa jest zwarta i ma czytelne układy, zaś w wyższych partiach zboczy występuje zabudowa przysiółkowa²⁰. Uzupełniającą formę zabudowy stanowią budynki użyteczności publicznej. Miejscami występuje rozproszona zabudowa. Najsilniej wyodrębnioną miejscowość pod względem przestrzennym na terenie gminy stanowi wieś Łukowica, która jest ośrodkiem administracyjnym, mieszkaniowym oraz usługowym i oświatowym. Wynika to z jej funkcji centrotwórczej i ponadlokalnej. Zabudowa w ww. miejscowości zlokalizowana jest w większości wzdłuż głównych ulic i stanowi przede wszystkim zabudowę mieszkaniową oraz usługową.

Gmina Łukowica ze względu na swoje położenie posiada potencjał do rozwoju funkcji osiedleńczej, a jej ukształtowanie terenu oraz malownicze widoki dają możliwości rozwoju w kierunku rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Dlatego główną aspiracją rozwojową gminy jest zapewnienie wysokiej jakości życia swoim mieszkańcom oraz stanie się miejscem, w którym ludzie chcą mieszkać i być aktywni zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej.

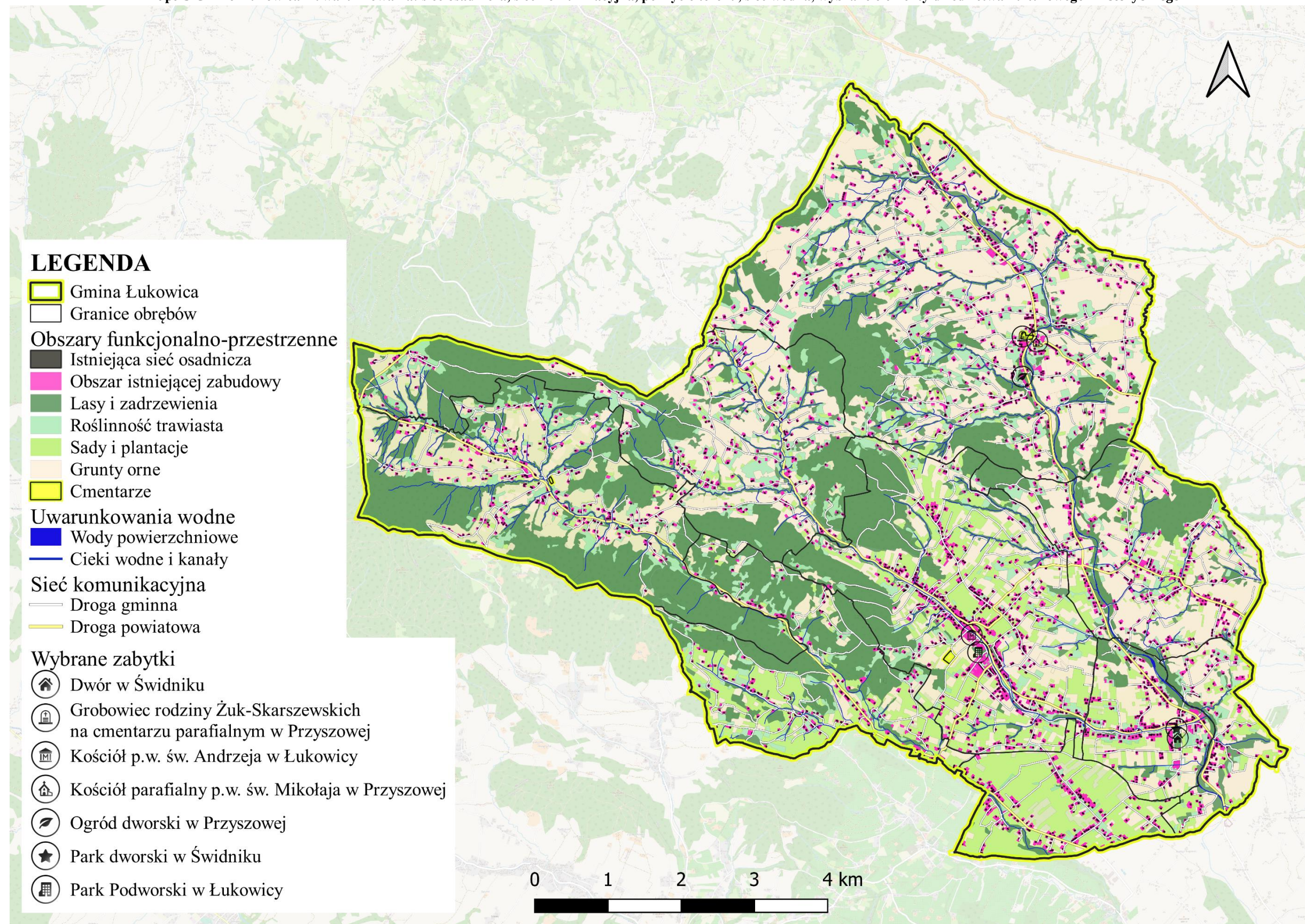
²⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łukowica Część I – Uwarunkowania, str. 94, Załącznik nr 1 do Uchwały XXXII/280/22 Rady Gminy Łukowica z dnia 15 grudnia 2022.

Realizacja tej aspiracji jest możliwa przy zachowaniu ładu przestrzennego, m.in.: poszanowania dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu (rezerwa terenów zielonych/nie zabudowanych), ale także przez rozwój usług społecznych oraz stworzenie warunków do rozwoju osobistego mieszkańców gminy oraz rozwoju gospodarczego.

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju Gminy Łukowica przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego obszaru, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed gminą w najbliższych latach. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy poprzez wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze, w tym szczególnie w Łukowicy – miejscowość ta stanowi centrum i ośrodek wzrostu dla całego obszaru gminy. Łukowica jest ośrodkiem rozwojowym, ważnym dla otaczających go terenów, dlatego istotne jest wzmacnianie jego potencjału i rozwijanie funkcji centrotwórczych. Jednym z najsilniejszych atrybutów jakości życia jest dostępność do szeroko rozumianej infrastruktury komunalnej, w tym technicznej, dlatego też działania i projekty strategiczne są w niniejszej Strategii mocno akcentowane. Ważnym elementem rozwoju tego obszaru jest wspieranie aktywności i integracji mieszkańców, a więc tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych zawierających komponenty rekreacyjne. Istotne jest, aby takie przestrzenie kształtowane były na terenie gminy przy jednoczesnym zachowaniu różnorodnych walorów historycznych i przyrodniczych.

Na mapie 5 przedstawiono uwarunkowania Gminy Łukowica z wyszczególnieniem sieci osadniczej, sieci komunikacyjnej, pokrycia terenu, sieci wodnej oraz wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i historycznego.

Mapa 5 Gmina Łukowica – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych danych i portalów mapowych

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Łukowica stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym Q1%, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat, tereny na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) oraz tereny na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q0,2%). Tereny zagrożone powodzią znajdują się wzdłuż rzek płynących przez gminę, tj. Jastrząbka, Łukowica i Słomka (mapa 6).

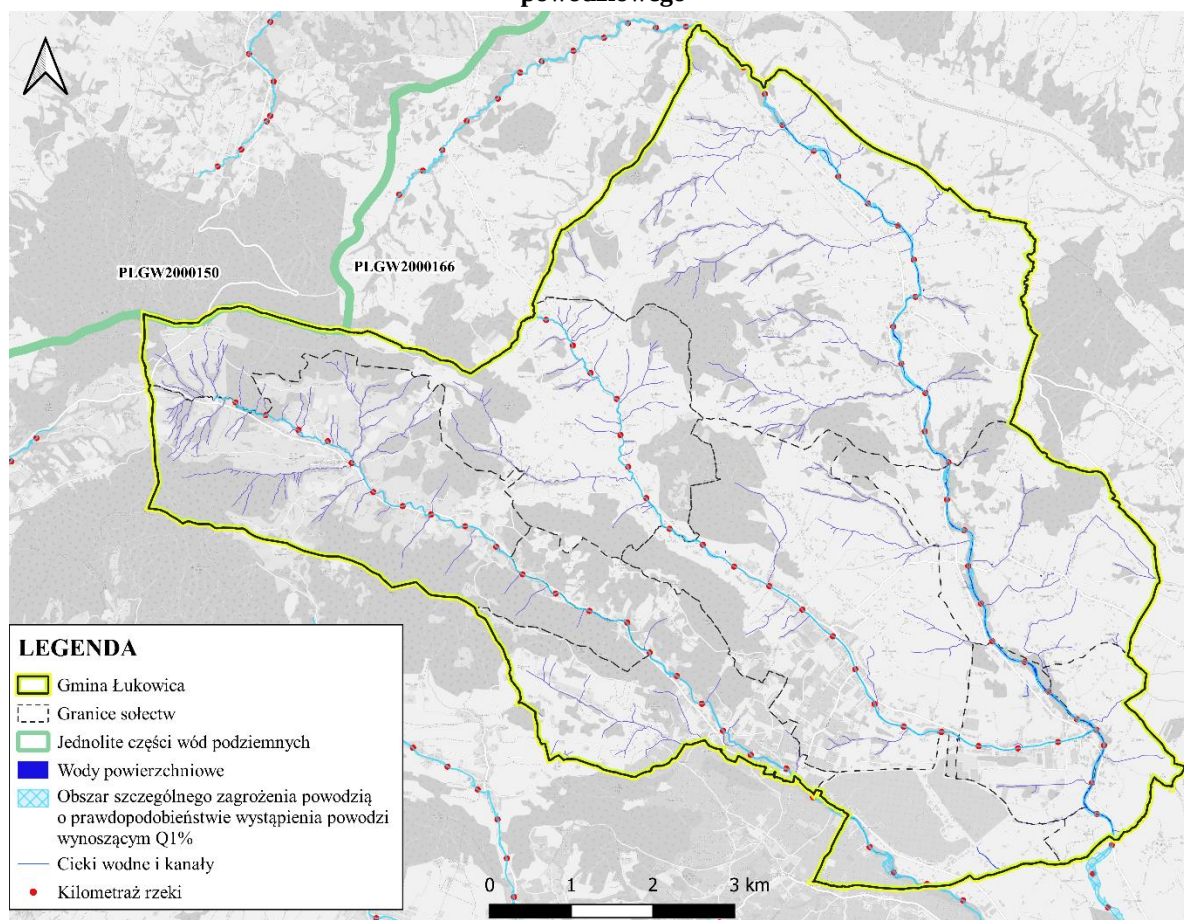
Kolejnym istotnym czynnikiem z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego są osuwiska, które należą do najniebezpieczniejszych i najczęściej występujących geozagrożeń na terenie Polski. Osuwiska są efektem ruchów masowych. Osuwanie, splezywanie lub obrywanie powierzchniowych warstw skał, zwietrzliny oraz gleby, nazywane jest ruchami masowymi, powstają one naturalnie lub na skutek działalności człowieka. Osuwiska są formą geologiczną przejawiającą się w rzeźbie terenu, powstałą w wyniku grawitacyjnego przemieszczenia wzdłuż powierzchni poślizgu, spływu lub oderwania materiału skalnego, w szczególności skał, zwietrzelin, gruntów i nasypów, powodują zniszczenia w infrastrukturze, uprawach, drzewostanie oraz ogólną degradację terenów objętych ruchami masowymi ziemi. Osuwiska stwarzają także zagrożenie dla życia ludzi oraz dla ich domów²¹.

Na terenie Gminy Łukowica zlokalizowano aż 253 osuwiska oraz 10 terenów zagrożonych ruchami masowymi. Nie wszystkie z osuwisk są aktywne ciągle, na obszarze gminy występują również osuwiska aktywne okresowo oraz nieaktywne. Największe osuwisko mające powierzchnię 95,4 ha, które znajduje się na zboczu Góry Ostrej – jest nieaktywne. Ponadto na obszarze występuje 16 osuwisk oraz 7 terenów zagrożonych ruchami masowymi o powierzchni powyżej 10 ha, a także 133 osuwiska o powierzchni mniejszej niż 1 ha (mapa 7)²².

²¹ Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, Centrum Geozagrożeń, pgi.gov.pl.

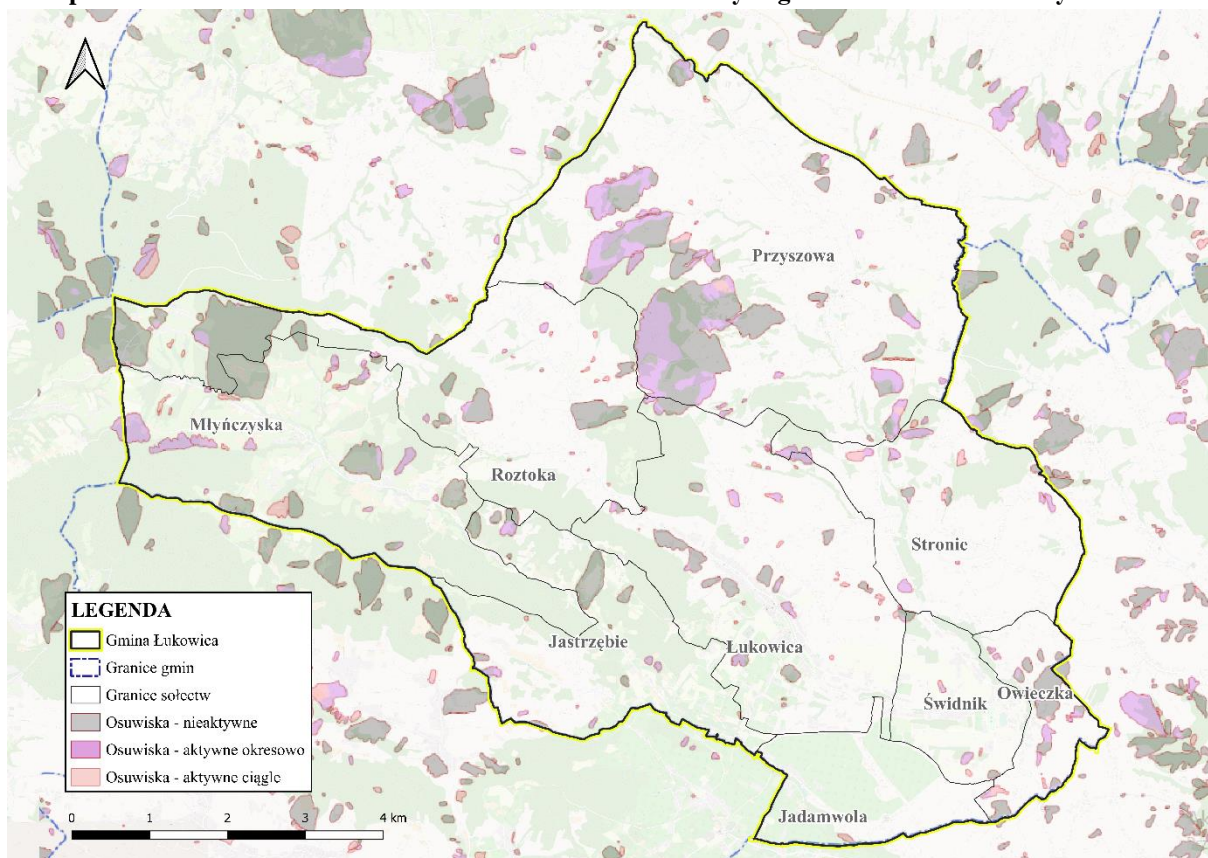
²² jw.

Mapa 6 Gmina Łukowica – uwarunkowania, położenie gminy względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych i Hydroportalu, isok.gov.pl

Mapa 7 Gmina Łukowica – rozmieszczenie osuwisk oraz tereny zagrożone ruchami masowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych geologia.pgi.gov.pl

Ustalenia i rekomendacje dla kształtowania polityki przestrzennej Gminy Łukowica na najbliższe lata to m.in.:

- Dalsza instalacja odnawialnych źródeł energii i tworzenie infrastruktury umożliwiającej jej magazynowanie i wykorzystywanie na własne potrzeby.
- Rozwój zabudowy powinien następować w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych latach. Ponadto rozwój zabudowy powinien następować poprzez sukcesywne powiększanie terenów już zabudowanych zgodnie z zasadą koncentracji i nierozpraszania zabudowy.
- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności – wszystkich mieszkańców gminy.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu. Należy również stopniowo zastępować napowietrzne linie energetyczne niskiego napięcia kablowymi liniami podziemnymi.
- Ścisłe połączenie rozwoju przestrzennego z:
 - rozbudową systemu transportu (sieć dróg publicznych, sieć dróg rowerowych, sieć transportu zbiorowego),
 - rozwojem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,

- systemem odbioru i wywozu odpadów (śmieci) z rozwojem selektywnej zbiórki, odpadów komunalnych,
- dostarczaniem energii elektrycznej i gazu,
- systemem łączności sieci internetowej.
- Wykorzystanie na cele inwestycyjne terenów zdegradowanych i posiadających niską przydatność rolniczą.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Ochrona środowiska naturalnego, w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych, polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu.
- Rozwój usług wyższego rzędu dla teraźniejszych i przyszłych mieszkańców.
- Pokrycie powierzchni gminy Ogólnym Planem Zagospodarowania Przestrzennego.
- Udostępnienie i wykreowanie funkcjonalnych i estetycznych terenów przestrzeni publicznej.
- Polityka przestrzenna powinna prowadzić do tworzenia licznej grupy większych gospodarstw rolnych, które będą wyspecjalizowane w zróżnicowanych rodzajach produkcji rolnej, zdolne do wprowadzania postępu i stosowania nowych technologii.
- Utrzymanie rolniczego charakteru gminy przy jednoczesnej dbałości o walory przyrodnicze i kulturowe gminy oraz odpowiednie uprofilowanie rolnictwa, w tym wspieranie wysokiej jakości produkcji rolniczej wytwarzanej lokalnie i tradycyjnymi metodami, odpowiednio certyfikowanej miejscem pochodzenia i sposobem produkcji.
- Rozwój i modernizacja bazy usług publicznych.
- Podczas planowania nowego zagospodarowania obszaru chronionego należy uwzględnić zakazy wynikające z *Uchwały Nr XX/274/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 maja 2020 r. w sprawie Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu*.

Wskazane rekomendacje dla realizacji polityki przestrzennej Gminy Łukowica realizowane są m.in. poprzez działania oraz projekty strategiczne wskazane w niniejszym dokumencie *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*.

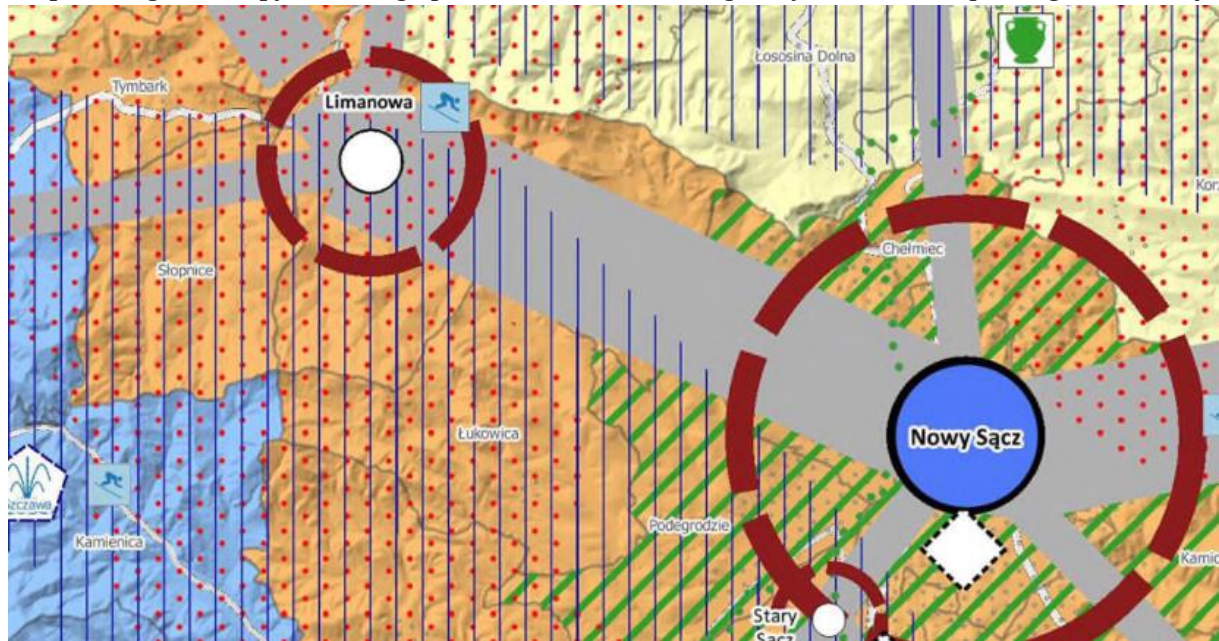
Należy pamiętać, że do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które jest dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniające uwarunkowania (czyli czynniki i ograniczenia) rozwoju przestrzennego. Obecnie jednak następuje gruntowna reforma obowiązującego od prawie 19 lat systemu planowania przestrzennego. Nowelizacja ustawy o planowaniu przestrzennym weszła w życie 24 września 2023 r. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego jest uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać Strategia Rozwoju Gminy. Ogólny kierunek polityki przestrzennej przyjęty w Strategii będzie podlegał doprecyzowaniu i przełożeniu na konkretne normy dotyczące zagospodarowania przestrzennego w planie

ogólnym (schemat zagospodarowania przestrzeni), a następnie w ramach rozstrzygnięć podejmowanych w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy. Obecnie na terenie gminy obowiązuje *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łukowica* przyjęte Uchwałą Rady Gminy Łukowica nr XXXII/280/22 z dnia 15 grudnia 2022 r. Zgodnie z nowymi wytycznymi, Studium będzie obowiązywało do czasu opracowania i uchwalenia przez gminę planu ogólnego, jednak nie później niż do 31 grudnia 2025 roku.

Podstawowym zaś narzędziem polityki przestrzennej gminy są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, którymi pokryty jest cały obszar Gminy Łukowica.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy została przedstawiona za pomocą map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej (mapy 8–9).

Mapa 8 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego – „Rozwój”

Legenda:

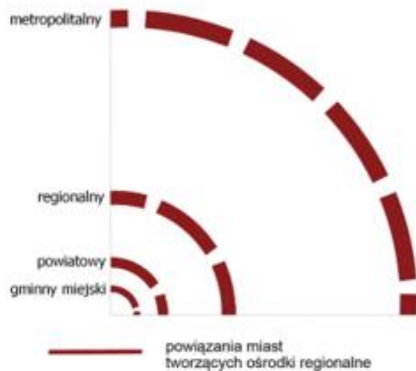
obszary interwencji:

- zabudowy rozproszonej
- | słabo wykorzystanego potencjału turystycznego
- znaczące przekroczenia stężenia pyłów PM10

obszary funkcjonalne:

- przyspieszonej urbanizacji i industrializacji (Klin, Dolina)
- intensyfikacji wielkotowarowej produkcji rolniczej i modernizacji wsi (Farma)
- rozwoju metropolitalnego i uporządkowanej suburbanizacji (KOM)
- rozwoju regionalnego ruchu turystycznego i rekreacji oraz rolnictwa specjalizowanego (Ogród, Oaza)
- szczególnej ochrony środowiska i krajobrazu oraz podnoszenia jakości usług turystycznych (Park)

ośrodki - klasyfikacja:

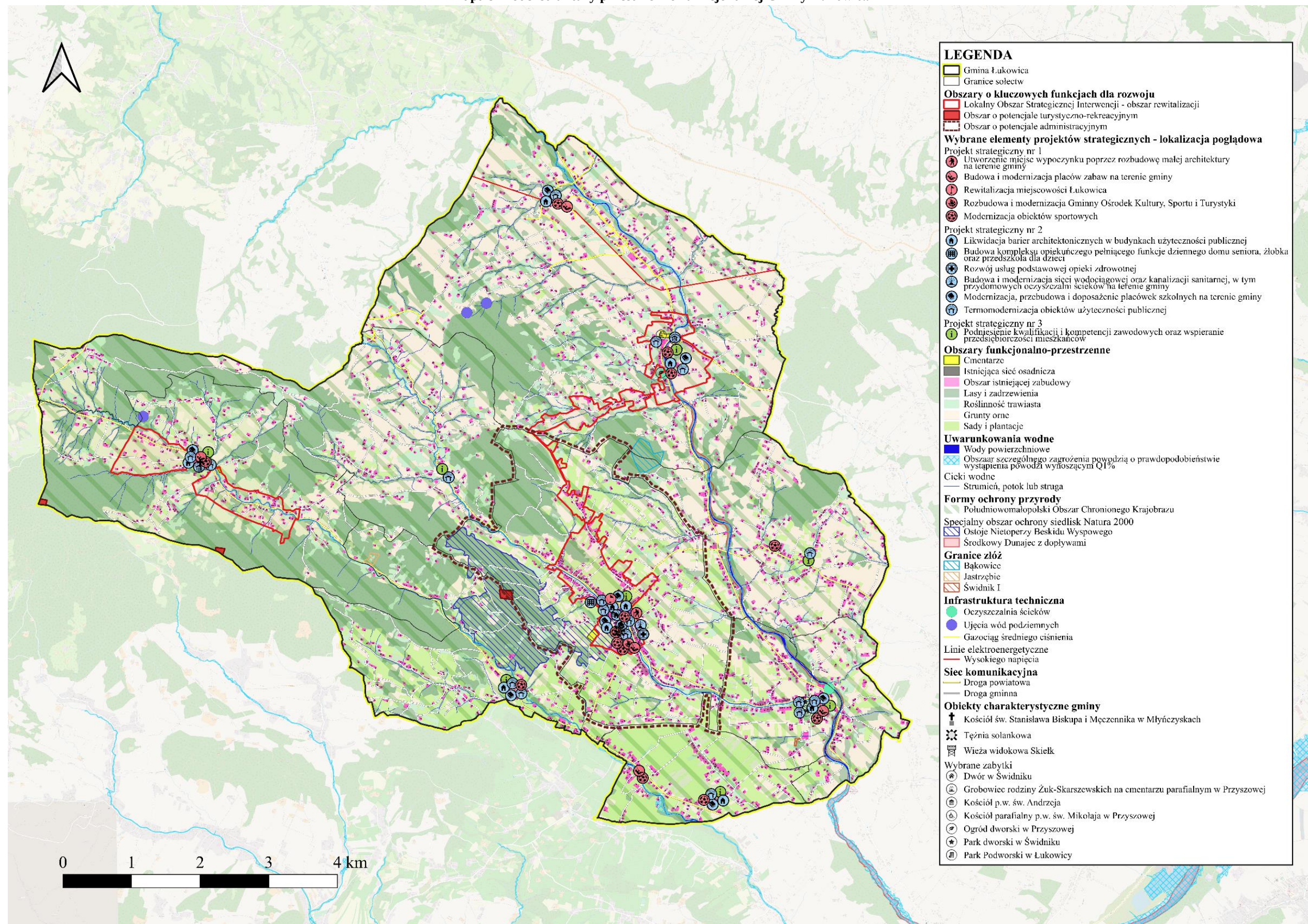

ośrodki - polityka miejska:

- miasta wymagające impulsów rozwojowych (kurczące się i starzejące)
- miasta wymagające uzupełnienia oferty usługowej
- miasta szczególnie wymagające rewitalizacji
- potencjalne ośrodki ruchu turystycznego
- strefa aglomeracyjna: Krakowa, Tarnowa, Nowego Sącza
- strefy aktywności gospodarczej (SAG)
 - powyżej 50 ha
 - poniżej 50 ha
 - strefy aktywności gospodarczej (SAG) - projektowane

Źródło: Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. – mapa załącznik nr 5 „Rozwój”

Mapa 9 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Łukowica

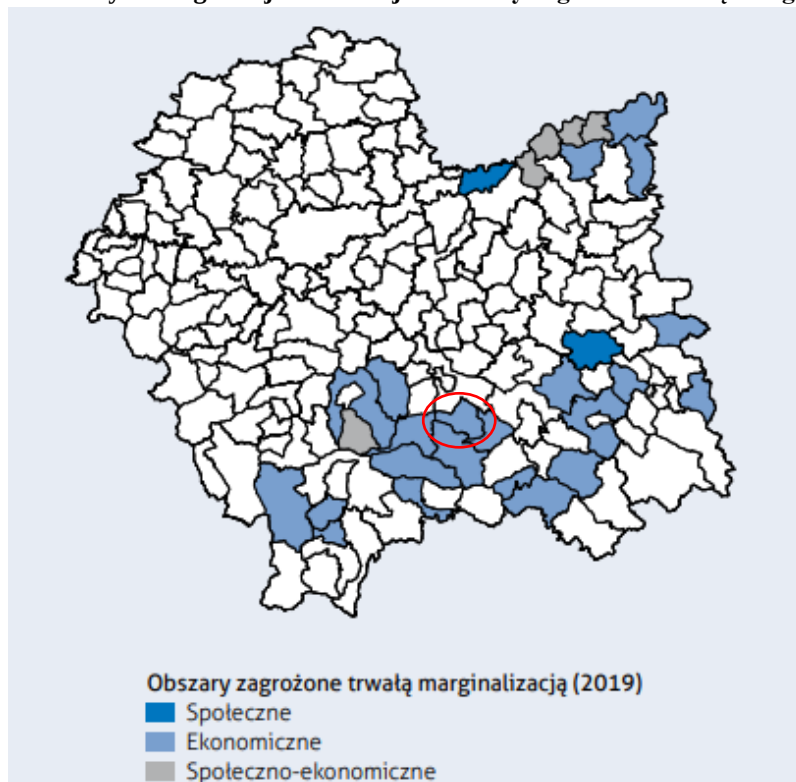
Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

4.2.1 Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Istotną częścią dokumentu jest Załącznik 1. *Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021–2027*. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Jedną z gmin znajdujących się na ww. liście jest właśnie Gmina Łukowica.

Mapa 10 Krajowe obszary strategicznej interwencji – obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, część II Strategia, str. 71

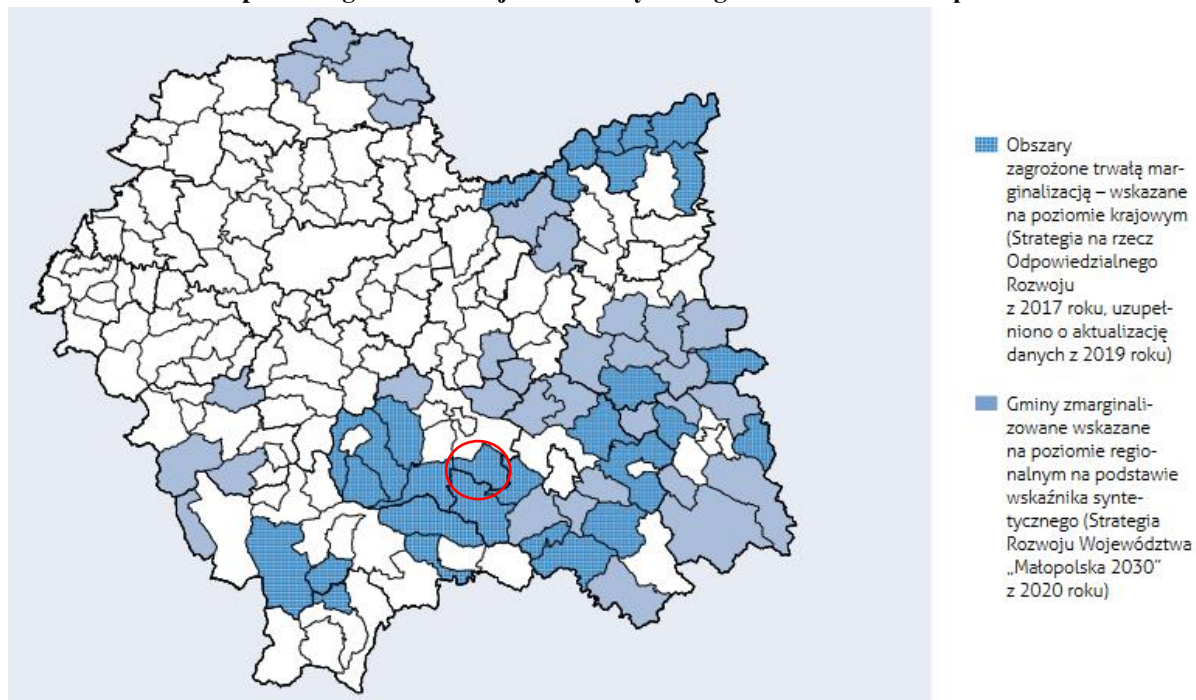
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze – 6 miast wskazanych w SOR / KSRR 2030;
- miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (warunkiem wsparcia jest formalne zawiązanie współpracy);
- obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia;
- obszary zmarginalizowane – wynikające z SOR / KSRR 2030 lub z rozszerzonej analizy regionalnej (razem 62 gminy);
- miejscowości uzdrowiskowe;
- gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony (tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000).

Gmina Łukowica wchodzi w skład dwóch regionalnych OSI:

- obszary zmarginalizowane w Małopolsce – kwalifikuje się do tej grupy zarówno ze względu na wskazanie na poziomie krajowym, jak na poziomie regionalnym na podstawie wskaźnika syntetycznego (mapa 11).

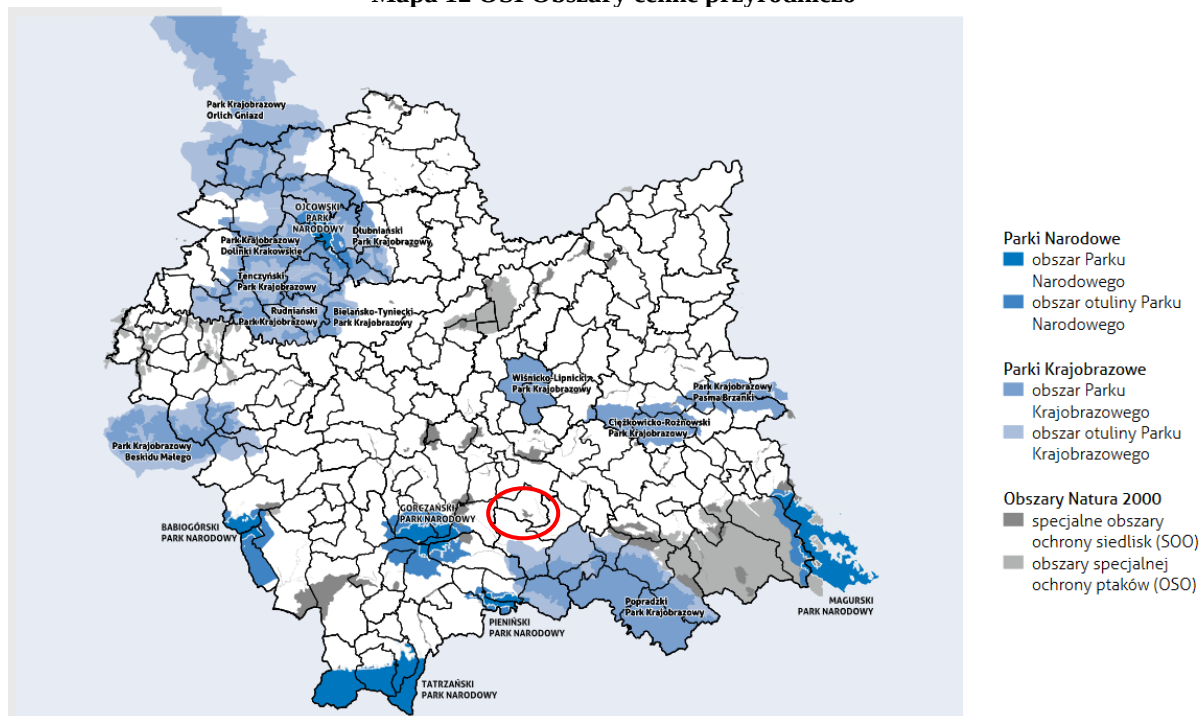
Mapa 11 Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, część II Strategia, str. 76

- obszary cenne przyrodniczo – Obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO). Gmina została zaklasyfikowana do powyższego OSI ze względu na występowanie na jej terenie Obszaru Natura 2000 Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego (mapa 12).

Mapa 12 OSI Obszary cenne przyrodniczo

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, część II Strategia, str. 78

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego obszar województwa podzielono na „terytoria” – obszary wynikające z koncepcji zagospodarowania przestrzeni Małopolski (podejście „od dołu”). Podziału takiego dokonano biorąc pod uwagę podobieństwa pod względem ukształtowania i zagospodarowania terenu, a także spójność gospodarczą. Następnie wyznaczone terytoria zostały podzielone „zgodnie z funkcjonującym układem statystycznym subregionów i realnymi zasięgami oddziaływań głównych ośrodków usługowych”. Gmina Łukowica znalazła się w Obszarze Funkcjonalnym – terytorium *Dolina* (mapa 13). Obszar ten charakteryzuje się bogatymi tradycjami przemysłowymi. Szanse rozwojowe wskazane w dokumencie to: zasoby demograficzne, walory krajobrazu oraz możliwość współpracy transgenicznej z obszarami Słowacji oraz Węgier.

Wśród rekomendacji wskazanych w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego* dla Obszaru Funkcjonalnego Dolina znalazło się m.in. wyznaczenie granic stref parków kulturowych i ich zakresu ochrony.

Mapa 13 Obszary Funkcjonalne – terytoria Województwa Małopolskiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, Tom 2, str. 188

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, że Gmina Łukowica wraz z gminami Dobra, Jodłownik, Kamienica, Limanowa, Laskowa, Słupnice i Tymbark – wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska” (mapa 14).

Mapa 14 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska.”

Źródło: Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność „Przyjazna Ziemia Limanowska” 2014–2020, str. 5

4.2.2 Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano

Obszary strategicznej interwencji to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne. Na terenie Gminy Łukowica za obszar strategicznej interwencji uznaje się obszar rewitalizacji.

Uchwałą Nr XXIII/137/17 Rady Gminy Łukowica z dnia 12 czerwca 2017 roku wyznaczony został obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie Gminy Łukowica. Podobszar I obejmuje swoim zasięgiem część sołectw Łukowica i Przyszowa, zaś Podobszar II centralną część sołectwa Młynczyska. W granicach wyznaczonych podobszarów nie występują tereny niezamieszkałe o charakterze przemysłowym, powojkowym i pokolejowym. Wyznaczony Podobszar I rewitalizacji obejmuje największe obszarowo i najbardziej zaludnione sołectwa gminy – Łukowicę i Przyszowę. Łukowica jest siedzibą administracyjną gminy, stanowiącą centrum społeczno-gospodarcze związane z bezpośrednim oddziaływaniem ośrodka gminnego, natomiast Przyszowa zlokalizowana jest w jej bezpośrednim otoczeniu. Z uwagi na to, że jest to główny ośrodek gminy zaspokajający potrzeby mieszkańców, dominują tutaj funkcje centrowe: administracyjne, usługowe, handlowe, edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, stanowiące potencjały obszaru. Jednocześnie z uwagi na najważniejsze znaczenie w rozwoju gminy ze względu na pełnione ww. funkcje, wyznaczony obszar gromadzi największą liczbę sprzeczności oraz konfliktów rozwojowych, które prowadzą do kumulacji problemów społecznych i gospodarczych, a także postępującej degradacji technicznej w przestrzeni publicznej. Podobszar II obejmuje centralną część sołectwa Młynczyska, wzdłuż drogi powiatowej K1580 i znajdują się na nim takie obiekty jak kościół i szkoła podstawowa, które mają istotne znaczenie w życiu społecznym i kulturalnym mieszkańców.

Na mapie 15 i 16 przedstawiono lokalny obszar strategicznej interwencji. Zaprezentowano orientacyjną lokalizację projektów, które będą realizowane w ramach niniejszej Strategii na terenie OSI.

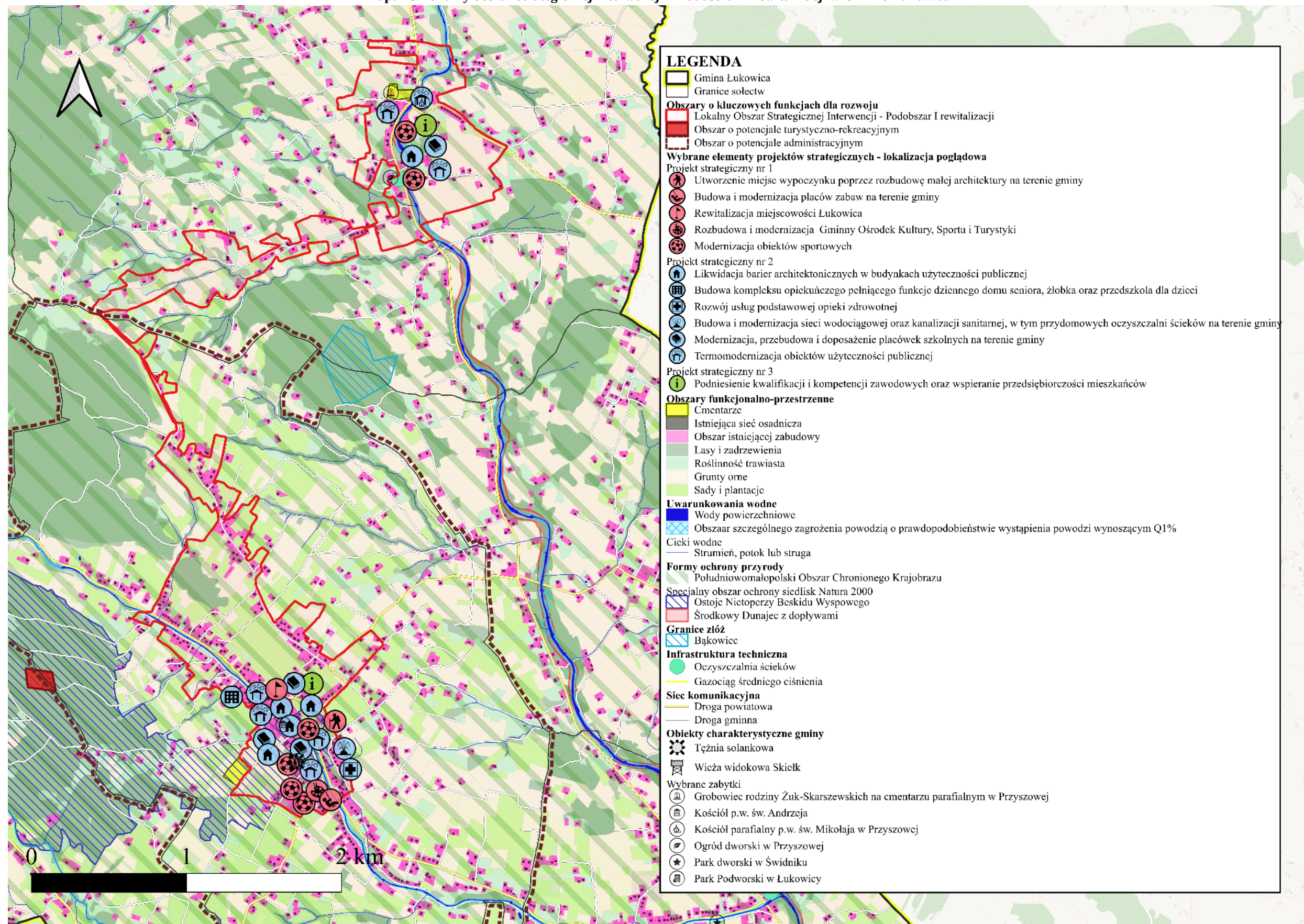
W sytuacji, jeśli zostanie wyznaczony nowy obszar rewitalizacji w oparciu o uchwałę o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na podstawie przepisów *Ustawy z dnia 9 października o rewitalizacji* (Dz. U. z 2021 r. poz. 485 z późn. zm.), za OSI należy uznać nowo wyznaczony obszar rewitalizacji.

Rekomendacje dla prowadzenia polityki rozwoju na obszarze rewitalizacji:

- wdrażanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji,
- ograniczenie obszarów zdegradowanych społecznie i gospodarczo,
- adaptacja zdegradowanych obiektów i budynków na potrzeby aktywności gospodarczej i społecznej,
- poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej obszaru,
- rozwój form aktywnego spędzania czasu,
- wzmocnienie potencjału rozwojowego obszaru,

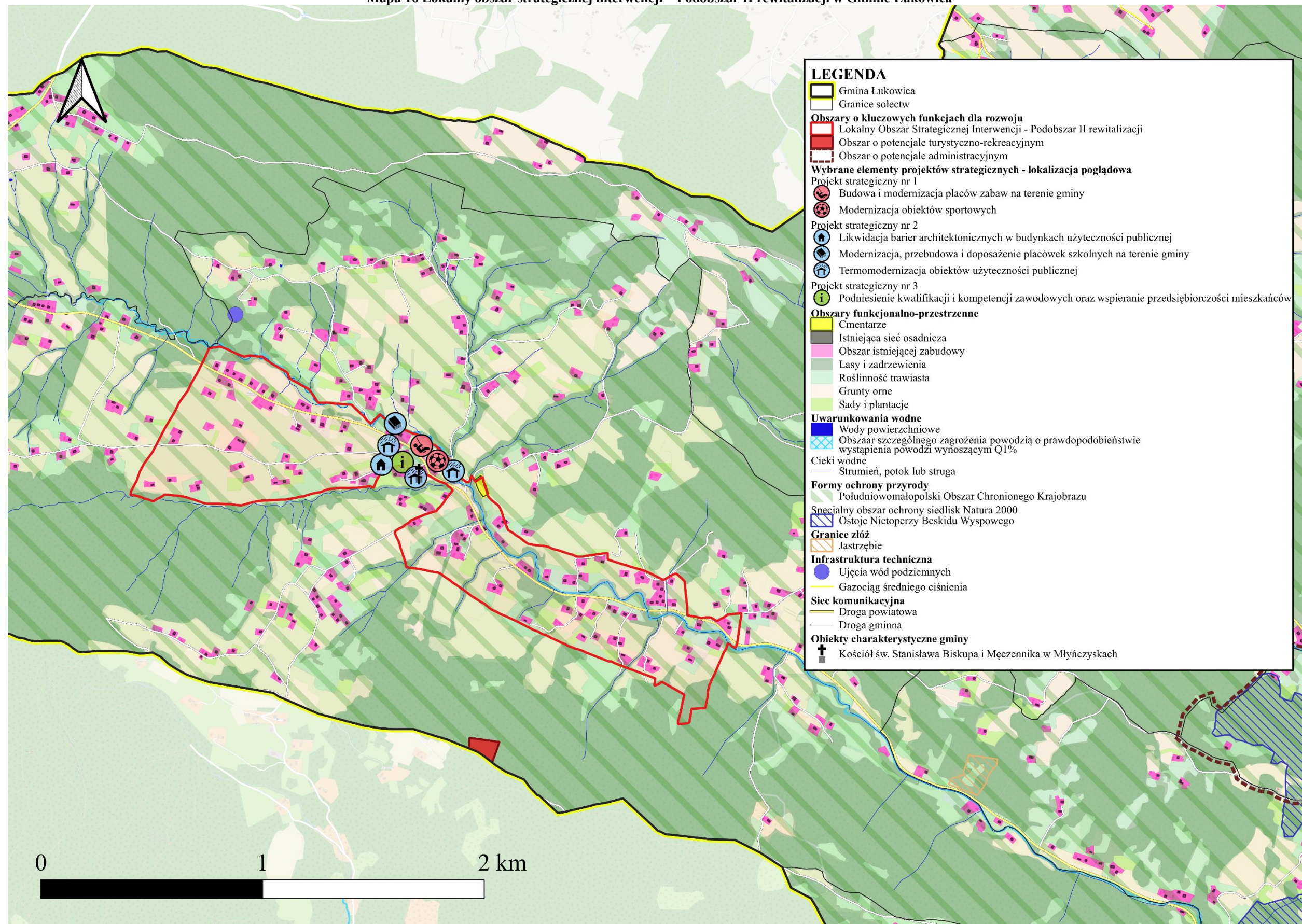
- realizacja projektów wskazanych w niniejszej Strategii jako projekty strategiczne zlokalizowane na tym obszarze.

Mapa 15 Lokalny obszar strategicznej interwencji – Podobszar I rewitalizacji w Gminie Łukowica

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 16 Lokalny obszar strategicznej interwencji – Podobszar II rewitalizacji w Gminie Łukowica

Źródło: Opracowanie własne

5. System realizacji Strategii Rozwoju

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju Gminy Łukowica zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

W niniejszym rozdziale wskazano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, biorąc pod uwagę ich rolę, kompetencje i relacje między nimi. Wskazano mechanizmy i narzędzia wdrażania Strategii, określono sposób monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii oraz wskazano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, kierunki działań oraz zaplanowane działania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jej głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą śródkresowych zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów strategicznych, jak i wskaźników oddziaływania mierzonych co 4 lata, w odniesieniu do celów strategicznych, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy (*Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica*, 2023 r.). W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze gminy w porównaniu do województwa i kraju. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie w raportach co 4 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnostyki, czyli według stanu na koniec 2021 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, referaty Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów strategicznych zobowiązane są do składania informacji okresowej do *Koordynatora ds. Strategii*. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania dokumentu.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialny jest Wójt Gminy Łukowica. Wyznaczy on *Koordynatora ds. Strategii*, który będzie zarządzał całym procesem wdrażania, koordynował działania i przygotowywał raport z monitoringu w okresach czteroletnich. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska pracy i referaty Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze gminy i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Poniżej na schemacie przedstawiono instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu.

Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030

Wójt
• wdrażanie – stymulowanie działań; • integrowanie zasobów.
Rada Gminy
• wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii; • wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych; • akceptacja sprawozdań z realizacji Strategii; • analizowanie postępów wdrażania Strategii; • przyjmowanie aktualizacji Strategii; • uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.
Koordynator ds. Strategii
• upowszechnianie założeń Strategii wśród mieszkańców; • inicjacja realizacji działań priorytetowych; • koordynacja działań, w tym koordynacja przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji Strategii – sporządzanie co 4 lata raportu z postępu realizacji dokumentu. Raport będzie zawierał informacje na temat wartości wskaźników monitoringowych (produktu, rezultatu) i wartości wskaźników oddziaływania, mierzonych co 4 lata; • udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami; • poszukiwanie nowych źródeł finansowania; • ewaluacja i ewentualne przygotowanie zmian do aktualizacji; • pełnienie funkcji koordynatora w przypadku realizacji projektów strategicznych lub zadań w partnerstwie.
Komórki Urzędu i jednostki, partnerzy
• realizacja poszczególnych zadań i projektów; • przekazywanie informacji o stopniu realizacji zadań do Koordynatora ds. Strategii; • sporządzanie statystyk i gromadzenie danych pomocnych w procesie monitorowania; • zgłaszanie wniosków do zmian w Strategii.

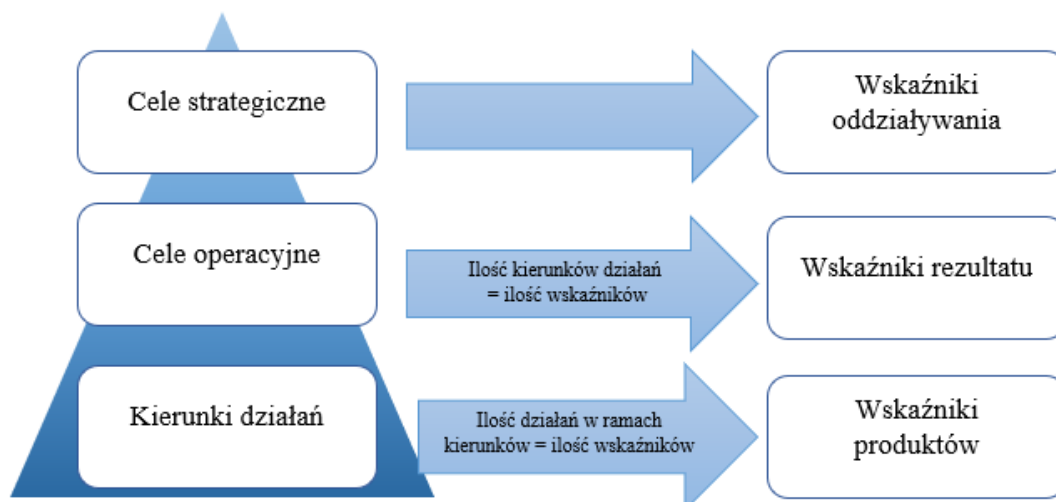
Źródło: Opracowanie własne

Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych projektów i zadań, uwzględnionych w planie operacyjnym Strategii. Monitoring realizacji Strategii, w tym osiągniętych wskaźników, odbywa się raz na 4 lata i jest realizowany do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym – pierwszy okres sprawozdawczy przypada na lata 2024–2027, więc pierwszy raport z monitoringu powinien być wykonany do końca czerwca 2028 r. Następny raport będzie częścią ewaluacji końcowej (ex-post). Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom gminy, jak również wszystkim zainteresowanym, w formie raportów z monitoringu, za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy w Łukowicy, a także podczas spotkań w trakcie realizacji Strategii z różnymi

grupami społecznymi, w tym z mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą czteroletnich zmian wskaźników. W tabeli 12 przedstawiono wskaźniki oddziaływania rozwoju, natomiast w tabelach 13 i 14 konkretne wskaźniki produktu i rezultatu, które powinny być osiągnięte w wyniku realizacji Strategii – wszystkie będą przedmiotem monitoringu.

Z racji, iż Strategia jest dokumentem o charakterze planistycznym, wyznaczone cele mają charakter długofalowy oraz odnoszą się do perspektywy po zakończeniu realizacji jej założeń. Osiągnięcie wyników określonych dla stanu docelowego – po realizacji Strategii tj. na koniec 2030 r. – oznaczało będzie powodzenie podejmowanych działań oraz pozwoli stwierdzić, iż kierunki rozwoju określone były zgodnie z aktualnymi potrzebami. Miernikiem rozwoju są wskaźniki odnoszące się do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru. Na schemacie 5 przedstawiono powiązania głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami niezbędnymi do zmierzenia ich realizacji, tj. celów strategicznych ze wskaźnikami oddziaływania, celów operacyjnych ze wskaźnikami rezultatu oraz kierunków działań ze wskaźnikami produktu.

Schemat 3 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów

Źródło: Opracowanie własne

5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W toku prac nad Strategią zostały określone cele strategiczne oraz kierunki działań, które mają doprowadzić do kluczowych zmian w gminie. Aby to osiągnąć zaplanowano również konkretne działania, którymi są m.in. przewidziane do realizacji projekty.

W związku z powyższym zdefiniowano także oczekiwane rezultaty zaplanowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia. W celu skutecznego monitorowania rezultatów przedstawiono wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu wraz z ich wartościami bazowymi, śródkresowymi oraz docelowymi.

Realizacja wskaźników opisanych w tabelach 12–14 pozwoli zweryfikować czy zaplanowane działania w obszarach gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym przynoszą efekty.

W sferze społecznej zakładanym rezultatem jest zaspokojenie potrzeb mieszkańców, tak aby stali się zintegrowaną społecznością, która wspólnymi inicjatywami dba o dobrostan każdej grupy społecznej. W tym celu będą podejmowane działania na rzecz m.in.: rozwoju opieki żłobkowej, przedszkolnej i szkolnej, opieki zdrowotnej oraz włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania, takich jak m.in.: *dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat;*
- wskaźników rezultatu takich jak m.in.: *liczba osób korzystających z dodatkowych zajęć kulturalnych i sportowych;*
- wskaźników produktu, takich jak m.in.: *wartość grantów udzielonych na inicjatywy oddolne.*

W sferze gospodarczej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, co przełoży się na wzrost ich dochodów oraz na rozwój gospodarczy gminy. W tym celu będą podejmowane działania wspierające zakładanie i prowadzenie działalności czy edukację przez całe życie. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania, takich jak m.in.: *podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności;*
- wskaźników rezultatu, takich jak m.in.: *liczba osób, które skorzystały z wdrożonych programów;*
- wskaźników produktów, takich jak m.in.: *Liczba nowych usług skierowanych do mieszkańców.*

W sferze przestrzenno-środowiskowej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie stworzenie uporządkowanej i bezpiecznej przestrzeni na całym obszarze objętym Strategią, która charakteryzuje się czystym środowiskiem. W tym celu będą podejmowane działania obejmujące poprawę stanu infrastruktury technicznej, wprowadzające plan zagospodarowania przestrzennego czy ograniczające niską emisję. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania, takich jak m.in.: *korzystający z instalacji w [%] ogółu ludności oraz nowe budynki mieszkalne na 1 000 ludności;*

- wskaźników rezultatu, takich jak m.in.: *szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych*;
- wskaźników produktów, takich jak m.in.: *liczba opracowanych Planów Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego*.

Tabela 12 Wskaźniki oddziaływania rozwoju

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika dla gminy na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika dla gminy na koniec:
		2021 r.	2021 r.	2021 r.	2030 r.
Cel strategiczny 1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego					
1.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności [szt.]	758	1 298	1 276	1 061 – wzrost o 40%
2.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności [szt.]	75	105	97	105 – wzrost o 40%
3.	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [szt.]	128	174	165	179 – wzrost o 40%
4.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców [szt.]	669	953	909	936 – wzrost o 40%
5.	Udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON [%]	4,0	3,7	3,9	Osiągnięcie wartości poniżej średniej dla województwa i kraju
6.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	4,9	3,4	4,0	Osiągnięcie wartości poniżej średniej dla województwa
7.	Dochody własne – udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych [zł]	551	1 366	1 399	Osiągnięcie wartości stanowiącej co najmniej 50% wartości średniej dla województwa

Cel strategiczny 2. Wysoki poziom kapitału społecznego						
8.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców [szt.]		21	41	41	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa i kraju
9.	Przyrost naturalny na 1000 ludności [-]		5,3	-2,2	-5,0	Utrzymanie wartości dodatniej
10.	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności [-]		2,4	1,4	0,1	Utrzymanie wartości dodatniej
11.	Udział % ludności wg ekonomicznych grup wieku [%]	w wieku przedprodukcyjnym	25,7	19,3	18,4	Utrzymanie wartości powyżej średniej dla województwa i kraju
		w wieku produkcyjnym	58,4	60,3	59,4	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa i kraju
		w wieku poprodukcyjnym	15,9	20,7	22,5	Utrzymanie wartości poniżej średniej dla województwa
12.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców ogółem [szt.]		306	154	186	Spadek do wartości nie wyższej niż średnia dla kraju
13.	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ogółem [szt.]		45	20	18	Spadek do wartości nie wyższej niż średnia dla kraju
14.	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat [szt.]		705	886	883	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa i kraju

Cel strategiczny 3. Harmonijny ład przestrzenny i czyste środowisko						
15.	Nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności [szt.]		4,6	3,1	2,9	Utrzymanie wartości powyżej średniej dla województwa
16.	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców [szt.]		63	38	35	Utrzymanie wartości powyżej średniej dla województwa
17.	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności [%]	Wodociąg	14,7	82,1	92,4	Osiągnięcie wartości stanowiącej co najmniej 80% wartości średniej dla kraju
		Kanalizacja	31,5	65,1	71,9	Osiągnięcie wartości stanowiącej co najmniej 80% wartości średniej dla kraju
		Gaz	3,3	65,4	54,8	Osiągnięcie wartości stanowiącej co najmniej 50% wartości średniej dla kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, stat.gov.pl

Tabela 13 Wskaźniki rezultatu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2021 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2027 r.)	Wartość docelowa (stan po 2030 r.)
WSKAŹNIKI REZULTATU						
Cel operacyjny 1.1. Tworzenie warunków do rozwoju						
1.	Liczba osób, które skorzystały z nowo powstałych usług	os./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	80	200
Cel operacyjny 1.2. Wsparcie przedsiębiorczości						
2.	Liczba osób, które skorzystały z wdrożonych programów	os./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	250	300
Cel operacyjny 2.1. Wzrost aktywności społecznej mieszkańców						
3.	Liczba osób korzystających z dodatkowych zajęć kulturalnych i sportowych	os./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	10 000	20 000
Cel operacyjny 2.2. Konkurencyjna oferta obsługi mieszkańców						
4.	Liczba osób biorących udział w programach profilaktycznych	os./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	1 500	5 000
Cel operacyjny 3.1. Ochrona i poprawa jakości środowiska						
5.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂	Urząd Gminy w Łukowicy	0	1 000	1 900
Cel operacyjny 3.2. Utworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej						
6.	Ludność mieszkająca na obszarze objętym planem ogólnym	%	Urząd Gminy w Łukowicy	0	100	100

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14 Wskaźniki produktu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2021 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2027 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
	WSKAŹNIKI PRODUKTU					
	Kierunek działań 1.1.1. Wykorzystanie zasobów gminy					
1.1.1.1.	Liczba wybudowanych i/lub przebudowanych obiektów kulturalnych	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	0	1
1.1.1.2.	Liczba wdrożonych koncepcji Smart Villages	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	1	1
1.1.1.3.	Liczba nowych usług skierowanych do mieszkańców	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	3	8
	Kierunek działań 1.1.2. Kreowanie lokalnego rynku pracy					
1.1.2.1.	Liczba porad udzielonych w ramach wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	8	14
1.1.2.2.	Liczba wdrożonych programów aktywizujących osoby bezrobotne	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	7
1.1.2.3.	Liczba podjętych działań wspierających zrównoważone inwestycje zewnętrzne	sz./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	7
	Kierunek działań 1.2.1. Kompetencje mieszkańców					
1.2.1.1.	Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu przedsiębiorczości	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	8	14
1.2.1.2.	Liczba zajęć dodatkowych wprowadzonych w szkołach podstawowych	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	20	35
1.2.1.3.	Liczba wdrożonych programów podnoszenia kompetencji zawodowych i kluczowych mieszkańców	sz./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	7
	Kierunek działań 1.2.2. Cyfryzacja					

1.2.2.1.	Liczba usług publicznych dostępnych przez Internet	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	15	25
1.2.2.2.	Liczba przeprowadzonych działań mających na celu podniesienie e-kompetencji mieszkańców	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	16	28
1.2.2.3.	Dodatkowe gospodarstwa domowe objęte szerokopasmowym dostępem do sieci o prędkości 100 Mb/s	%	Urząd Gminy w Łukowicy	35	60	100
	Kierunek działań 2.1.1 Włączenie społeczne					
2.1.1.1.	Liczba wybudowanych dziennych domów pobytu seniora	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	0	1
2.1.1.2.	Liczba podjętych działań angażujących mieszkańców do uczestniczenia w wolontariacie	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	8	14
2.1.1.3.	Liczba wdrożonych programów profilaktycznych	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	8	14
	Kierunek działań 2.1.2. Integracja i budowanie tożsamości					
2.1.2.1.	Liczba projektów w partnerstwie z przedsiębiorcami lub innymi podmiotami spoza sektora publicznego	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	4
2.1.2.2.	Liczba przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami dotyczących planowanego rozwoju gminy	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	8
2.1.2.3.	Liczba przeprowadzonych działań promocyjnych w zakresie twórczości kulturalnej i rzemieślniczej	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	8	16
2.1.2.4.	Wartość grantów udzielonych na inicjatywy oddolne	zł/rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	200 000	450 000
2.1.2.5.	Liczba przeprowadzonych działań wspierających inicjatywy mieszkańców, mających na celu dobro wspólne lokalnej społeczności	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	8
	Kierunek działań 2.2.1. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych					
2.2.1.1.	Liczba dodatkowo wprowadzonych usług z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	4

2.2.1.2.	Liczba utworzonych lub zmodernizowanych żłobków	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	3
2.2.1.3.	Liczba działań podjętych w celu podniesienia kompetencji zawodowych nauczycieli	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	5
	Kierunek działań 2.2.2 Zagospodarowanie czasu wolnego					
2.2.2.1.	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	4
2.2.2.2.	Liczba inicjatyw podjętych w celu zwiększenia oferty czasu wolnego	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	12	21
2.2.2.3.	Liczba dodatkowych zajęć kulturalnych i sportowych	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	20	35
2.2.2.4.	Liczba zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	12	24
2.2.2.5.	Liczba podjętych działań wspierających rozwój przemysłu czasu wolnego	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	5
	Kierunek działań 3.1.1. Ograniczanie niskiej emisji i adaptacja do zmian klimatu					
3.1.1.1.	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	5	10
3.1.1.2.	Liczba wymienionych niskosprawnych kotłów na paliwa stałe	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	150	400
3.1.1.3.	Budynki o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	4
3.1.1.4.	Powierzchnia z wybudowaną lub zmodernizowaną zieloną infrastrukturą w celu przystosowania do zmian klimatu	ha	Urząd Gminy w Łukowicy	0	1	3
3.1.1.5.	Liczba wspartych obiektów małej retencji i bioretencji	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	7
	Kierunek działań 3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej					
3.1.2.1.	Długość zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej	km	Urząd Gminy w Łukowicy	0	40	60

3.1.2.2.	Liczba działań promujących idee gospodarki obiegu zamkniętego	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	3	6
3.1.2.3.	Liczba przeprowadzonych działań mających na celu zapobieganie klęskom żywiołowym	szt./rok	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2	8
	Kierunek działań 3.2.1. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią					
3.2.1.1.	Liczba obiektów dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	3	5
3.2.1.2.	Liczba opracowanych Planów Ogólnego Zagospodarowania Przestrzennego	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	1	1
3.2.1.3.	Liczba nowo powstałych miejsc rekreacji	szt.	Urząd Gminy w Łukowicy	0	4	7
	Kierunek działań 3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców					
3.2.2.1.	Długość wybudowanych/zmodernizowanych dróg publicznych	km	Urząd Gminy w Łukowicy	0	13	18
3.2.2.2.	Długość powstałych dróg dla rowerów	km	Urząd Gminy w Łukowicy	0	2,5	6

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju

Przyjęto, że Strategia Rozwoju Gminy ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii może wystąpić: Koordynator ds. Strategii Rozwoju Gminy Łukowica, inicjatywa co najmniej 4 członków Rady Gminy lub 50 mieszkańców. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii Rozwoju, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów dokumentu, w trakcie jego realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań i projektów, które będą wpisywać się w cele i kierunki działań.

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie jej adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić, czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość – pozwala określić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;

- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii) co najmniej raz na cztery lata;
- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii – biorąc pod uwagę okresy sprawozdawcze, tożsama z ewaluacją *on-going*;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii, z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W przypadku konieczności aktualizacji dokumentu Strategii, będzie on podlegał procedurze jak podczas przyjęcia, tj. zgodnie z art. 10f ust. 1–4 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.).

5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy do 2030 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w gminie programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 15 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Łukowica</i> zatwierdzone Uchwałą Nr XXXII/280/22 Rady Gminy Łukowica z dnia 15 grudnia 2022 r	od 2023 r.	Nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego. Studia będą obowiązywały do czasu opracowania przez gminę planu ogólnego, ale nie później niż do dnia 29 grudnia 2025 r.
2.	<i>Gminy Program Rewitalizacji Gminy Łukowica na lata 2016–2023</i>	2016–2023	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii. W przypadku opracowania nowego dokumentu należy zachować spójność z zapisami Strategii.
3.	<i>Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021–2027</i>	2021–2027	Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii.

Źródło: Opracowanie własne

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów

W procesie planowania i realizacji rozwoju Gminy Łukowica istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządu, ale przede wszystkim społeczności lokalnej. W związku z tym na etapie opracowania Strategii zapewniono włączenie w ten proces mieszkańców i innych interesariuszy. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym, możliwości złożenia propozycji projektów własnych do realizacji (nabór fiszek projektowych), czy złożenia uwag i opinii zarówno do projektu *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Łukowica*, jak i projektu samej Strategii. Wkład w ostateczny kształt dokumentu miały również instytucje zewnętrzne, włączone w proces konsultacji i opiniowania dokumentu. Udział mieszkańców i innych interesariuszy zagwarantowany jest również na etapie wdrażania i oceny Strategii.

6.1 Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa

Na podstawie art. 6 ust. 3 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 z późn. zm.) oraz zgodnie z *Uchwałą Rady Gminy Łukowica Nr XXXVI/314/23 z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji*, w dniach 05.01–09.02.2024 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*, które miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu oraz zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących zapisów dokumentu.

Projekt *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gminy,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gminy, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo Gmina Łukowica włączyła w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Powiat Limanowski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–5 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w dniach 05.01–09.02.2024 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: gmina@lukowica.pl wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju Gminy”;
 - b) drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Łukowicy, Łukowica 293, 34-606 Łukowica, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju Gminy”;
 - c) bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Gminy w Łukowicy, w godzinach pracy Urzędu.
2. Spotkanie otwarte, umożliwiające omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu 25.01.2024 r. w Urzędzie Gminy w Łukowicy.
 3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy w Łukowicy, Łukowica 293, 34-606 Łukowica, w godzinach pracy Urzędu.

Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono w następujących formach:

- na stronie internetowej gminy (nowa.lukowica.pl);
 - na stronie gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.malopolska.pl/uglukowica);
 - w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy w Łukowicy.
- Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* dostępne były od dnia 05.01.2024 r.:
- w wersji papierowej w sekretariacie budynku Urzędu Gminy w Łukowicy, w godzinach pracy Urzędu;
 - w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Łukowica (nowa.lukowica.pl) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.malopolska.pl/uglukowica).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu 25.01.2024 r. Podczas spotkania, w którym uczestniczyło 19 osób omówiono najważniejsze założenia dokumentu. Podczas spotkania nie wpłynęły żadne formularze uwag.

Na podstawie art. 10f ust. 2–3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) pismem z dnia 05.01.2024 r. Wójt Gminy Łukowica zawnioskował o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu. W dniu 23 stycznia 2024 r. Zarząd Województwa Małopolskiego podjął *Uchwałę nr 110/24 w sprawie wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030 ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*. W przedmiotowej uchwale wydano opinię, iż dokument jest spójny z strategią rozwoju województwa. Ponadto

wskazano rekomendację o: „uzupełnieniu projektu Strategii o zapisy Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” dotyczące obszarów strategicznej interwencji zidentyfikowanych w Gminie Łukowica, zarówno w formie tekstowej, jak i graficznej”. W dokumencie uwzględniono rekomendację Urzędu Marszałkowskiego.

6.2 Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny strategii – partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rozwoju Gminy Łukowica jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o gminie.

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych).

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii, w dniach 15.06–30.06.2023 r. przeprowadzono badanie ankietowe. Zostało ono przeprowadzone wśród mieszkańców gminy, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięły 32 osoby. Ankieta zawierała 2 pytania – raport z ankiety stanowi załącznik do Diagnozy.

Najwyżej ocenionym przez ankietowanych obszarem funkcjonowania są walory przyrodniczo-krajobrazowe (97% respondentów oceniło go dobrze i bardzo dobrze). Również na wysokim poziomie oceniono dostępność usług/możliwość zakupu artykułów codziennego użytku (84% ocen dobrych i bardzo dobrych), system zbiórki odpadów komunalnych (81% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz potencjał turystyczny (72% ocen dobrych i bardzo dobrych). Dobrze ocenionym obszarem jest bezpieczeństwo publiczne (69% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz stan środowiska naturalnego (66% ocen dobrych i bardzo dobrych). Obszary, które także zostały pozytywnie ocenione przez mieszkańców gminy, to: stan infrastruktury drogowej, jakość i dostępność edukacji na poziomie podstawowym, a także dostępność i jakość infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, które uzyskały 60% ocen na poziomie dobrym i bardzo dobrym. Natomiast negatywnie w przeprowadzonym badaniu ankietowym oceniono dostępność sieci kanalizacyjnej (65% ocen złych i bardzo złych), dostępność sieci wodociągowej (59% ocen złych i bardzo złych), a także dostęp do miejsc pracy (50% ocen złych i bardzo złych).

Druga część ankiety odnosiła się do podania maksymalnie 3 priorytetów, które mają lub miałyby największy wpływ na rozwój Gminy Łukowica oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. W tym pytaniu największa uwaga została skupiona na wspieraniu

przedsiębiorczości na obszarze gminy oraz rozwoju turystyki (po 56% respondentów wskazało te odpowiedzi). Innym ważnym aspektem, na który zwrócili uwagę ankietowani, to tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców oraz rozwój usług kulturalnych i rozrywkowych (po 25% oddanych głosów).

Na etapie programowania, w dniach 11.07–10.08.2023 r., przeprowadzono drugie badanie ankietowe. Udział w badaniu wzięło 40 osób. Ankieta była dostępna w wersji on-line na stronie internetowej gminy oraz w wersji papierowej w Urzędzie Gminy w Łukowicy. Kwestionariusz ankiety składał się z trzech pytań. Pierwsze dotyczyło wskazania maksymalnie dwóch potencjałów gminy, na których powinien bazować jej rozwój. Ankietowani w większości wskazali „walory przyrodnicze gminy i czyste środowisko naturalne” (68%) oraz „potencjał turystyczno-rekreacyjny” (70%). W drugim pytaniu ankietowani mieli wskazać, co powinno ich zdaniem być głównym kierunkiem rozwoju gminy. Najwyższą ilość odpowiedzi uzyskały: „rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej” (55%), a także „tworzenie gminy zaspokajającej wszystkie potrzeby mieszkańców” (53%). W ostatnim pytaniu ankietowani mieli wskazać, z czym chcieliby, aby utożsamiana była w przyszłości gmina. Wskazano na trzy odpowiedzi: „gmina atrakcyjna dla turystów” (45%), „gmina ekologiczna dbająca o środowisko naturalne” (38%) oraz „gmina przedsiębiorcza, atrakcyjna dla inwestorów i tworząca nowe miejsca pracy” (38%).

Oprócz jakościowych analiz prowadzonych za pomocą badania ankietowego, posłużono się również dyskusjami w trakcie spotkań:

- 14 lipca 2023 r.: spotkania informacyjno-warsztatowe z ekspertem zewnętrznym – omówienie wyników analiz statystycznych, najważniejsze informacje w zakresie opracowania Strategii (podsumowanie Diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń rozwoju):
 - godz. 13.00 – przedstawiciele Urzędu, w tym jednostek podległych i Sekretarz Gminy Łukowica;
 - godz. 14.00 – Radni Gminy Łukowica oraz Sołtysi.
- 15 września r.: spotkanie informacyjno-warsztatowe (prace nad kształtowaniem założeń rozwoju, dyskusje na temat priorytetowych zadań do realizacji w ramach Strategii):
 - godz. 13.30 – przedstawiciele Urzędu, w tym jednostek podległych oraz Wójt i Sekretarz Gminy Łukowica;
 - godz. 15.00 – mieszkańcy oraz Radni Gminy Łukowica i Sołtysi.
- 25 stycznia 2024 r., godz. 15.00 – spotkanie otwarte konsultacyjne dla mieszkańców, Radnych i Sołtysów.

Oprócz oficjalnych spotkań z mieszkańcami i interesariuszami, na ostateczny kształt dokumentu składało się wiele rozmów telefonicznych i osobistych oraz korespondencji e-mailowej autorów niniejszego opracowania z przedstawicielami samorządu gminy i jego pracownikami.

Elementem partycypacji były również konsultacje społeczne:

- projektu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*, przeprowadzone w dniach 05.01–02.09.2024 r.

Mieszkańcy zostali włączeni w proces konsultacji społecznych dokumentu *Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*. Mieszkańcy informowani byli o konsultacjach poprzez ogłoszenia na stronie internetowej gminy, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy w Łukowicy. Uwagi i wnioski zbierane były w formie papierowej i elektronicznej, z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Formularze konsultacyjne wraz z projektami dokumentów dostępne były w wersji papierowej w sekretariacie Urzędu Gminy w Łukowicy oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na adres e-mail: gmina@lukowica.pl;
- b) drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Łukowicy, Łukowica 293, 34-606 Łukowica;
- c) bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Gminy w Łukowicy, w godzinach pracy Urzędu.

Podczas konsultacji Strategii, uwagi zbierane były również w formie uwag ustnych do protokołu, a także zorganizowane było otwarte spotkanie konsultacyjne.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie wpłynął jeden formularz uwag. Jednak uwagi w nim zawarte nie zostały uwzględnione. W dniu 30 stycznia 2024 r. wpłynęło pismo znak K.RPP.610.5.2024 IT z pozytywną opinią Dyrektora RZGW w Krakowie. W piśmie tym zarekomendowano pewne modyfikacje zapisów Strategii. W dniu 02.02.2024 r. wpłynęło pismo od Wójta Gminy Limanowa informujące o pozytywnej opinii projektu Strategii oraz o braku uwag do dokumentu. Niezwłocznie po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu niniejszego dokumentu sporządzony został *Raport z konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* wraz ze szczegółowym zestawieniem uwag z uzasadnieniem uwzględnienia uwag zgłoszonych w trakcie konsultacji, który został opublikowany na oficjalnej stronie internetowej gminy oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.

Włączenie mieszkańców jest istotne nie tylko na etapie analiz, opracowania Diagnozy i opracowania Strategii, ale też podczas wdrażania Strategii i jej oceny. Mieszkańcy będą brać udział w pracach nad ewentualną aktualizacją dokumentu (będą mogli zainicjować aktualizację i/lub brać udział w konsultacjach społecznych projektu aktualizowanego dokumentu). Przy okazji realizacji projektów strategicznych, na etapie projektowym, organizowane będą spotkania z mieszkańcami. Mieszkańcy będą informowani o etapach realizacji projektów strategicznych, dodatkowo publikowane do publicznej wiadomości będą raporty z monitoringu Strategii.

6.3 Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii

Stosownie do art. 57 ust. 1 pkt 2, art. 58 ust. 1 pkt 2 oraz na podstawie art. 48 ust. 1 i ust. 5–6 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) organ opracowujący projekt Strategii zwrócił się w dniu 05.01.2024 r. do Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Krakowie (PWIS) oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie (RDOŚ) z wnioskiem o podjęcie decyzji umożliwiającej odstąpienie od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030*.

W przypadku, gdy realizacja postanowień Strategii Rozwoju lub jej zmiana nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (art. 48 ust. 1). Odstąpienie wymaga wcześniejszego uzgodnienia z właściwym organem ochrony środowiska oraz organem inspekcji sanitarnej. Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga uzasadnienia, którego zakres określony został w art. 49 ww. ustawy. Szczegółowe uzasadnienie pozwala na zidentyfikowanie ewentualnych zagrożeń oraz na ocenę, iż realizacja postanowień dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Opracowanie uzasadnienia stanowi etap diagnozy wpływu opracowywanego dokumentu na prawnie chronione komponenty środowiska naturalnego i pozwala dostosować niezbędne do zastosowania narzędzia ich ochrony do skali poruszanej w nim problematyki.

Do wniosków do PWIS i RDOŚ załączono, zgodnie z art. 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, uzasadnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii. W uzasadnieniu tym wskazano stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć, opisano powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach, a także przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska – wskazano również powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska. W uzasadnieniu znalazła się informacja o tym, że *Strategia Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030* zawiera 3 projekty strategiczne, które mają na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zwiększenie komfortu i jakości życia mieszkańców gminy, wzrost bezpieczeństwa publicznego, poziomu wiedzy i przedsiębiorczości mieszkańców. Zadania, które wskazano do realizacji w ramach dokumentu, będą przede wszystkim oddziaływać pozytywnie na ludzi i dobra materialne. Wyznaczone cele są zbieżne z potrzebami mieszkańców oraz wynikają ze zdiagnozowanych

problemów występujących na terenie gminy. Osiągnięcie celów przyczyni się tym samym w sposób bezpośredni i pośredni do poprawy jakości życia mieszkańców.

W uzasadnieniu wskazano, że w projektach strategicznych określonych w Strategii przedstawiono zakres, który na etapie tworzenia dokumentu jest jedynie koncepcją, z przewidywanymi ramami finansowymi i przybliżoną, najczęściej z dokładnością do miejscowości, lokalizacją. Projekty te są w fazie koncepcyjnej – dla większości nie ma konkretnych projektów budowlanych, planów, pozwoleń czy decyzji. Przed realizacją każdego projektu przeprowadzone zostaną odpowiednie procedury, w tym środowiskowe. Gmina oraz wykonawcy zadbają o uzyskanie wszelkich pozwoleń koniecznych do rozpoczęcia prac oraz skonsultują ich rodzaj i zakres z odpowiednimi instytucjami.

W dniu 02.02.2024 r. do Urzędu Gminy Łukowica wpłynęło pismo r. znak: NS.9022.6.3.2024 od Małopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Krakowie, w którym stwierdzono, iż dla przedmiotowego dokumentu nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W ustawowym terminie Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Krakowie nie zajął stanowiska w powyższej kwestii.

Spis schematów

Schemat 1 Programowanie rozwoju.....	31
Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030.....	96
Schemat 3 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów	97

Spis tabel

Tabela 1 Schemat analizy SWOT	21
Tabela 2 Analiza SWOT	22
Tabela 3 Drzewo problemów	28
Tabela 4 Drzewo celów	29
Tabela 5 Plan operacyjny	34
Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1	42
Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2	44
Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3	47
Tabela 9 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach <i>Strategii Rozwoju Gminy Łukowica na lata 2023–2030</i>	54
Tabela 10 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych	58
Tabela 11 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu	59
Tabela 12 Wskaźniki oddziaływania rozwoju	100
Tabela 13 Wskaźniki rezultatu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii	103
Tabela 14 Wskaźniki produktu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii	104
Tabela 15 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii	110

Spis map

Mapa 1 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Łukowica	73
Mapa 2 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Łukowica	74
Mapa 3 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Łukowica	75
Mapa 4 Mapa geologiczna Gminy Łukowica	76
Mapa 5 Gmina Łukowica – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego	78
Mapa 6 Gmina Łukowica – uwarunkowania, położenie gminy względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego	80
Mapa 7 Gmina Łukowica– rozmieszczenie osuwisk oraz tereny zagrożone ruchami masowymi	81

Mapa 8 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego – „Rozwój”	84
Mapa 9 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Łukowica	85
Mapa 10 Krajowe obszary strategicznej interwencji – obszary zagrożone trwałą marginalizacją	86
Mapa 11 Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce	87
Mapa 12 OSI Obszary cenne przyrodniczo.....	88
Mapa 13 Obszary Funkcjonalne – terytoria Województwa Małopolskiego	89
Mapa 14 Obszar Lokalnej Grupy Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska.”	89
Mapa 15 Lokalny obszar strategicznej interwencji – Podobszar I rewitalizacji w Gminie Łukowica.....	92
Mapa 16 Lokalny obszar strategicznej interwencji – Podobszar II rewitalizacji w Gminie Łukowica.....	93

Spis załączników

1. Ewaluacja ex-ante.